

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering
*Fresh Vegetables Every Thursday
*Book your catering now.
Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400
Like our Facebook page:
BigBazaarIndianGrocery
5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB
ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ
Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

22KT GOLD ANTIQUE JEWELRY
Regal Jewels
773-262-4377 BUY OR ORDER ONLINE 773-517-8574
www.RegalJewels.com

Buying/Selling in Michigan
All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
Raj S. Shergill
Broker
5820 N Canton Center Rd, Suite 145
734-751-4455 (Cell)
Rajshergill@yahoo.com
CANTON REALTY

Twenty-Fifth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@gmail.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
Punjab Times, Vol 25, Issue 48; November 30, 2024 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਫੂਕ ਨਿਕਲੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ

‘ਆਪ’ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਾਸ ਆਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ (ਗਿੰਦੜਬਾਗ, ਚੱਬੇਵਾਲ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੇ ਬਰਨਾਲਾ) ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮਿਲੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਭਰੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਉੱਭਰਦਿਆਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਮੁੜ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਦਿਖਾਇਆ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣਾ ਗੜ੍ਹ ਬਰਨਾਲਾ ਸੀਟ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਨਕਾਮ ਰਹੀ। ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮੀਤ ਹੋਅਰ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ 2157 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ 'ਆਪ' ਦੀ 'ਰਾਜਾਧਾਨੀ' ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਚ 'ਪੰਜੇ' ਦਾ ਝੰਡਾ

ਲਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ 18.56 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਜੇ ਦੂਰ

ਦੀ ਕੋਠੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਹਲਕਾ ਗਿੰਦੜਬਾਗ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਚਾਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ ਪਰ ਭਗਵਾ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇਹ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਵੀ ਸੂਬੇ 'ਚ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕੇ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 13 ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਤ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਗਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਖਨੌਰੀ ਅਤੇ ਸੰਭੂ ਬਾਰਡਰ ਉਤੇ ਲੱਗੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਨ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖਨੌਰੀ ਬਾਰਡਰ ਉਤੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ 6 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਕੂਚ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਥੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਚੌਥੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ

ਬੀ.ਕੇ.ਯੂ. (ਸਿੰਧੂਪੁਰ) ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਦੇਝੰਡੇ ਨੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੱਕ ਮਰਨ ਵਰਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਿਆਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਵਖਤੋਂ ਹੀ ਪੰਡਾਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਡੱਲੇਵਾਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਭੰਨ੍ਹ-ਤੋੜ ਦਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਡੱਲੇਵਾਲ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਸਣੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਵਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੱਕ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

ਘਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ
Buying or Selling Home?
Contact **PRADEEP SINGH**
COLDWELL BANKER REALTY
SCAN TO BEGIN YOUR HOME SEARCH
847-322-5832
ishowhomes@yahoo.com
1501 E Woodfield Rd Ste 113E, Schaumburg 60173

India Palace Restaurant And Banquet Hall
Best Price Wholesale
Ph: 630-400-0996
Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
Restaurant-Fine Indian Cuisine
(Ph: 317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Carmel Ph: 317-580-0828
Amber Indianapolis Ph: 317-578-4400
Royal, Indianapolis, 317-893-2633
Desi Bazar Grocery Store Restaurant, Ph: 317-888-2040
Desi Bazar Indianapolis, Ph: 317-709-7800

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com
University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

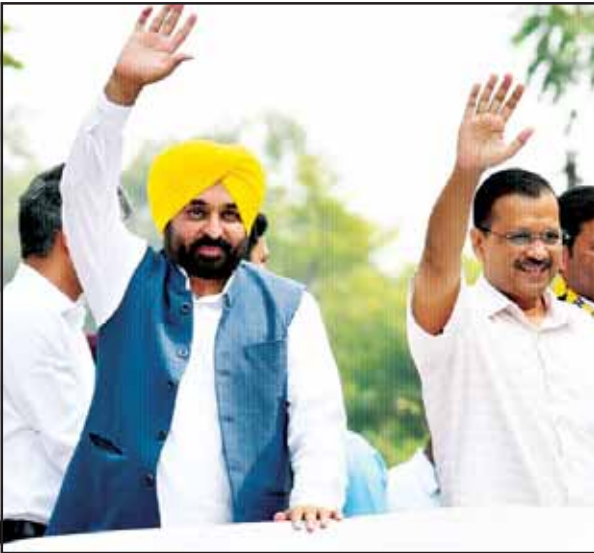
RESTAURANT SUPPLY WHOLESALER
ਉੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ, ਪਤੀਲੇ, ਕੁੱਕਵੇਅਰ, ਸਰਵਵੇਅਰ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜੂਸਰ, ਐਸਪਰੈਸੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
Prag International
RAVI KAPOOR CEO
1125 Howard Street, Elk Grove Village, IL 60007
Ph: 847-979-5970, 847-979-5990, 847-228-0150, pragint@aol.com

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com
LITTLE INDIA CHICAGO
2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
www.RegalJewels.com
PH: 773-262-4377 WA: 773-517-0574

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ, ਕਾਂਗਰਸ ਪੱਲੇ ਇਕ ਸੀਟ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਇਕ ਸੀਟ ਪਈ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੇ ਗਿੱਦਬਾਹ ਤੋਂ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਚੱਬੇਵਾਲ ਤੋਂ ਇਸ਼ਾਕ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ 'ਆਪ' ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਬਰਨਾਲਾ ਹਲਕੇ 'ਚ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁਣ 92 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 94 ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ 18 ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 16 ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ।

ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਹਲਕਾ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ 5,699 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਗੁਰਦੀਪ ਨੂੰ 59,104 ਅਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ 53,405 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਵੀਕਰਨ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 6,505 ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ। ਬਰਨਾਲਾ ਹਲਕੇ 'ਚ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ 2,157 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੈ। ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ

ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਕਾਰੀ ਸੀਟਾਂ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। 'ਆਪ' ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ 'ਆਪ' ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੀਟ ਬਰਨਾਲਾ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੀਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਚਾਰੇ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵੋਟ ਫੀਸਦੀ 'ਚ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 46.72 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 34.59 ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ 10.15 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ ਕੁੱਲ 45 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਚੋਂ 35 ਦੀ

ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਚਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਸਿਰਫ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਚਾਅ ਸਕੇ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਚੱਬੇਵਾਲ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਮਿਲੀ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੇ ਡਾ. ਇਸ਼ਾਕ ਕੁਮਾਰ (51,904 ਵੋਟਾਂ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (23,214 ਵੋਟਾਂ) ਨੂੰ 28,690 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਠੰਡਲ ਨੂੰ 8,692 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਹਲਕਾ ਗਿੱਦਬਾਹ 'ਚ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪੀ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਤਿੰਗ ਨੂੰ 21,969 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਡਿੱਪੀ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ 71,644 ਜਦਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਤਿੰਗ ਨੂੰ 49,675 ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਿਰਫ 12,227

28,254 ਅਤੇ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ 26,097 ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ 17,958 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਗੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਾਠ 16,899 ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। 'ਆਪ' ਨੇ ਮਾਝੇ ਅਤੇ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਕ-ਇਕ ਸੀਟ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੀ ਇਸ ਜਿੱਤ ਦਾ ਅਸਰ ਆਗਾਮੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਨਤੀਜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਜੇਤੂ ਜਲੂਸ ਕੱਢੇ। ਹਲਕਾ ਗਿੱਦਬਾਹ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਖਾਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਵਾਰ ਹਾਰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਗਿੱਦਬਾਹ 'ਚ 'ਆਪ' ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਿੱਤ

ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਕਾਰੀਆਂ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: 'ਆਪ' ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ 'ਆਪ' ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਆਪ' ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲੀ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਬੱਸ ਸਫਰ ਮੁਫਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗਿੱਦਬਾਹ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਚੱਬੇਵਾਲ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਮੋਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਮਿਸਾਲੀ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਜਾਣਗੇ।

ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾਈ: ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਮਗਰੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਢਾਈ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਅੱਜ ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗਿੱਦਬਾਹ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਤਿੰਗ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮੋੜਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪੰਜ ਵਾਰ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਚਾਰ ਵਾਰ ਜੇਤੂ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਰਹੂਮ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ ਹਲਕੇ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਠ ਵਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਾਲ 1965

ਵਿਚ ਹੋਈ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰੇ ਡਾ. ਇਸ਼ਾਕ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਡਿੱਪੀ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਹਾਰ ਲਈ ਬਾਗੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਾਠ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਹੋਅਰ ਲਈ ਬਰਨਾਲਾ ਸੀਟ ਤੋਂ 'ਆਪ' ਦੀ ਹਾਰ ਵੱਡਾ ਸਿਆਸੀ ਝਟਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਟੀ ਤਰਫੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧਰੇ-ਧਰਾਏ ਰਹਿ ਹੈ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ 18.56 ਫੀਸਦ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਆਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ 17958 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਗਿੱਦਬਾਹ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੂੰ 12227 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਚੱਬੇਵਾਲ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਠੰਡਲ ਨੂੰ 8692 ਅਤੇ

ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਵੀਕਰਨ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੂੰ 6505 ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਆਗੂਆਂ

ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਵੰਡ ਪਾਊ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਕਾਰੀ: ਕੰਗ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਪਾਉਣ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਨਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਭਾਜਪਾ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਚੁੱਕਣਗੇ ਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਡਾਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨਗੇ।

ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 6.6 ਫੀਸਦ ਵੋਟ ਪਈ ਸੀ ਜੋ ਸਾਲ 2024 ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਵਧ ਕੇ 18.56 ਫੀਸਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਵੋਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧਣ ਕਰਕੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ

ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਮੁੜ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੌਰਾਨ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੌਰਾਨ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਤੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੰਦਰਵਾੜਾ 15 ਤੋਂ 31 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਇਸ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿਚ ਨਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐਕਸ ਅਕਾਊਂਟ ਰਾਹੀਂ ਆਖੀ ਹੈ। ਡਾ. ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੌਰਾਨ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਨਤਮਸਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਮਾਹੌਲੇ ਭੰਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਿੱਖ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਲੱਗੇ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਦੇ ਪੈਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ ਪਰ ਭਗਵਾ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇਹ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਵੀ ਸੂਬੇ 'ਚ ਉਸ ਲਈ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕੇ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਣੇ ਤਿੰਨ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਜ਼ਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 2027 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ

ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਨਤੀਜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਗਿੱਦਬਾਹ, ਬਰਨਾਲਾ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਚੱਬੇਵਾਲ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਵਾਰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ

ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਝਟਕਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 2022 ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਸਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੁਣ ਗਿੱਦਬਾਹ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣੇ ਪਏ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ 1995 ਵਿਚ ਗਿੱਦਬਾਹ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਾਇਆ ਸੀ।

ਸੀ। ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਚਾਉਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋਏ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਿੱਦਬਾਹ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਚੱਬੇਵਾਲ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਠੰਡਲ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂ ਰਵੀਕਰਨ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਗਿੱਦਬਾਹ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪੀ ਢਿੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਸੱਤਾਧਾਰੀ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਗਿੱਦਬਾਹ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਤੇ ਕੌਂਸਲ ਚੋਣਾਂ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਅਤੇ 44 ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਤੇ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੋਣਾਂ ਰਹੇ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਖਲ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉੱਜ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਹਾਲੇ ਲਟਕਾਉਣ ਦੇ ਰੋਅ ਵਿਚ ਸੀ। ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 44 ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਤੇ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਠਿੰਡਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 48, ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 24, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 6, 7 ਅਤੇ 27 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 22 ਵਿਚ ਵੀ ਉਪ ਚੋਣ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦੇ 43 ਵਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਪ ਚੋਣ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਰੋਅ ਵਿਚ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 19 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 11 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ 'ਚ ਨਿਗਮ ਤੇ ਕੌਂਸਲ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੋਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੇ।

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ!

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਡਰਾਈਵਰ ਭਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

Prestige Freight

WE'RE HIRING!

OTR Drivers
Michigan Terminal
MI to TX dedicated runs

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਟਰਮੀਨਲ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਓ ਟੀ ਆਰ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੋਂ ਟੈਕਸਸ ਅਤੇ ਟੈਕਸਸ ਤੋਂ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਲਈ ਪੱਕੇ ਲੋਡ।

Contact Us For Details

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

+1 (734) 209-1964
+1 (734) 228 6300

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-436-9010

EARLY BIRD SALE!!!!

Ethiad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares available

UMATRAVELS

2541 W. Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad,
Hydrabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

looking for a USA Citizen match for 6/1988 born, 5'9" divorced girl and has one child living with. She has completed her nursing associate in India, currently working in India and holding a Canada visitor visa. The girl belongs to Punjab (Ludhiana). Please contact us at: Cell 262-960-7366. 47-49

Ramgharia Family looking for a suitable match for their Canada PR 25, 5'4" daughter. Girl has Done Computer engineering diploma and currently studying Cybersecurity in bachelors. She is working as Cyber security supervisor.

Please Contact us at : 639-895-1350.

46-49

Jat Sikh family seeks a comparable match from a progressive family for their 1991 born, 5' 7", US-born daughter. Her background is in chemical engineering, and she is currently a department manager at a Fortune 500 multinational corporation. She lives in Chicago. Please contact with details at

surjitkaur1937@outlook.com or 224-422-4773.

44-47

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Arora family seeks a compatible match for their 33 years, 5'11" handsome turbaned son. Boy has done Masters (Data science and Analytics) from University of Illinois Urbana Champaign & working as a Software engineer in reputed company in Chicago. He is willing to relocate within United States. He is on H1B visa and green card (I-140) is under process. Cast no bar. Please Contact us at +1 2176488985 (Call/ WhatsApp), +91 9289886133 (whatsapp) or Email at: tejeevaroras@gmail.com

47-50

Jat Sikh parents looking for a suitable match for their 27, 6'-0" son, born & raised in the US. He is currently an AVP for an investment bank and resides in Chicago. Looking for a match from Jat Sikh family, U.S. or Canadian Citizen.

Please contact us at 1-224-545-1048 or singhpaul696@gmail.com

45-48

Seeking gursikh and educated match for Saini sikh turbaned boy. 97 born, 5'4". B.Tech from IIT, Guwahati. Working as Sr. Engineer in MNC in Bangalore. Serious enquiries, please contact us at: 765-570-0149 (USA) or 98182-87307 (INDIA)

44-47

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised 30 year 5'6.5" Gursikh Boy, PhD. Girl should be Gursikh and educated. Caste no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲੀ ਕੁਆਲੀਫਾਈਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ, 1987 ਬੋਰਨ, ਕੱਚ 5'-11", ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਡਿਗਰੀ ਹੋਲਡਰ, ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਵਧੀਆ ਜੋਬ ਕਰਦੇ, ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ, ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ, ਬੇ ਏਰੀਆ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ) 'ਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 4 ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਨੋਸੈਂਟਲੀ ਡੀਵੋਰਸਡ (ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ), ਲੜਕੇ ਲਈ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ, ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ, ਸੋਹਣੀ, ਵੈਸ਼ਨੂੰ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ/ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 1-510-281-7065 ਜਾਂ ਵ੍ਹਾਟਸਐਪ +91-98993-79442 'ਤੇ ਫੋਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵੇਰਵੇ ਈਮੇਲ cjsingh55@gmail.com 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

41-44

WEATHER XPERTS, INC.

ਹੀਟ ਅਤੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਲਗਵਾਉਣ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

* ਅਸੀਂ ਹੀਟ ਅਤੇ ਕੂਲਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

* ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

* ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਕ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਾਊਂਟੀ ਵਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ।

Call: BRIAN STREET Owner/President

847-255-2665

Punjab Times
Established in 2000
25th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Managing Editor
Jaspreet Kaur
Astt. Editor
Amrit Pal Kaur

Photographer

Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur

Correspondents

California

Ashok Bhaura

New York

Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 130 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ
ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claim made in the
advertisement published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਸੁਖਬੀਰ ਸਣੇ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਤਲਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤਹਿਤ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ 2 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ 2 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਬੁਲਾਈ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸਾਲ 2007 ਤੋਂ 2017 ਵਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ

ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੈਬਨਿਟ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਤਤਕਾਲੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ 2015 ਵੇਲੇ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 2 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਲੋਂ ਸਬੰਧ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਸਕੱਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ

ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਐਕਸ' ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ, ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ

ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨਿਮਾਣੇ ਸਿੱਖ ਵਜੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰ-ਮਥੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬਾਬਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਥ ਸੇਵਕ' ਦੀ ਉਪਾਧੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਿਹੰਗ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦਲ ਪੰਥ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹੇ ਸਵਰਗੀ ਬਾਬਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੁਰਸਿੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਥ ਸੇਵਕ' ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਮਗਰੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੁਰਸਿੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਥ ਸੇਵਕ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਦਲ ਪੰਥ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਰਸਿੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 15 ਜੁਲਾਈ 2024 ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਭਾਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ ਵੱਡਮੁੱਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਤਪਰ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿੰਧੂਪੁਰ ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

ਦੀ ਹੱਦ ਉੱਪਰ ਸ਼ੁੱਭ ਅਤੇ ਖਨੌਰੀ ਬਾਰਡਰਾਂ ਉੱਪਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਮੰਗਾਂ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ 'ਦਿੱਲੀ ਚਲੋ' ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਲਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁੱਭ

ਅਤੇ ਖਨੌਰੀ ਬਾਰਡਰਾਂ ਉੱਪਰ ਵਿਆਪਕ ਰੋਕਾਂ ਲਾਉਣ ਜਿਹੇ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣੇ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹੜ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ। ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸੰਨ 1823 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਨੌਸ਼ਹਿਰੇ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੀਰਤਾ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪਠਾਣ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹੀਆਂ ਪੰਜ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਬਦਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਗੀਰ ਤੇ ਪੰਜ ਹੱਥੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੰਨੇ ਦੇ ਭਾਅ ਵਿਚ ਵਧਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੰਨੇ ਦੇ ਪਿਤਾਈ ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਾਲ 2024-25 ਲਈ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ 10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਗੰਨੇ ਦਾ ਭਾਅ 391 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 401 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਗੇਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਈ ਗੰਨੇ ਦਾ ਸਟੇਟ ਐਗਰੀਡ ਪ੍ਰਾਈਸ 401 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਪਿਛੇਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਈ 391 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਫੂਕ ਨਿੱਕਲੀ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਧਾਨਾ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ 2157 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਾਲ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਹਲਕੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੇ ਚੰਬੇਵਾਲ ਜਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਾਲ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਿੱਠੀ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ 1349 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਚ ਜਿੰਨੀ ਚਰਚਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਓਨੀ ਹੀ ਚਰਚਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ 'ਆਪ' ਵੱਲ ਨੂੰ ਖਿਸਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ

ਕੀਤੀ। ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ 'ਆਪ' ਪੱਖੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਦੇਣ ਦੱਸਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ 'ਆਪ' ਦੀ ਹਾਰ ਯਕੀਨੀ ਸੀ।

'ਆਪ' ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਝਾ ਫੇਰਿਆ ਹੈ। ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ 'ਆਪ' ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੀਟ ਬਰਨਾਲਾ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੀਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵੋਟ ਫੀਸਦੀ 'ਚ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 46.72 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 34.59 ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ 10.15 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟ ਹਾਸਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ ਕੁੱਲ 45 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਚੋਂ 35 ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਚਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਸਿਰਫ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਚਾਅ ਸਕੇ।

'ਆਪ' ਨੇ ਮਾਝੇ ਅਤੇ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਕ-ਇਕ ਸੀਟ ਦਾ ਵਧਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੀ ਇਸ ਜਿੱਤ ਦਾ ਅਸਰ ਆਗਾਮੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪਵੇਗਾ। ਹਲਕਾ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਖਾਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਵਾਰ ਹਾਰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪੰਜ ਵਾਰ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਚਾਰ ਵਾਰ ਜੇਤੂ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਰਹੂਮ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ ਹਲਕੇ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਨ ਵਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ

ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਾਲ 1965 ਵਿਚ ਹੋਈ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ 2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਰਨਾਲਾ, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੇ ਚੰਬੇਵਾਲ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਧਾਇਕ ਮੀਤ ਹੋਅਰ (ਆਪ), ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ (ਕਾਂਗਰਸ), ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ (ਕਾਂਗਰਸ) ਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਚੰਬੇਵਾਲ (ਆਪ) ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਫਸਵਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਜਿੱਤ ਦਾ ਫਰਕ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਰਿਹਾ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਦਾਅ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਆਸਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 13 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਸਿਰਫ 3 ਹੀ ਜਿੱਤ ਸਕੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵਧਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 13 ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਤ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ 2157 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਾਲ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਹਲਕੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੇ ਚੰਬੇਵਾਲ ਜਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਾਲ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਿੱਪੀ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ 1349 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ

ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵੜਿੰਗ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਡਿੱਪੀ ਢਿੱਲੋਂ ਖਿਲਾਫ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ। ਡਿੱਪੀ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵੜਿੰਗ ਨੂੰ 21,969 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਹਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਵੀ ਲੈ

ਲਿਆ ਹੈ। ਵੜਿੰਗ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਉਧਰ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਵੀਕਰਨ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੌਂ ਨੂੰ 466 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ

ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਹਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਬੂਲੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਬੂਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇ 'ਚ 2027 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ। ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਾਲਾ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨਹੀਂ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵੋਟ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਹਲਕਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਜਿੱਤਣ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ 'ਆਪ' ਦੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਤੋਂ 5699 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਈ। ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ ਵੀ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਚੰਬੇਵਾਲ ਤੋਂ ਸਾਲ

2022 ਵਿਚ ਡਾ. ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਚੰਬੇਵਾਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਦਿਆਂ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਚੰਬੇਵਾਲ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆਪ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਗਈ। 'ਆਪ' ਨੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਡਾ. ਇਸ਼ਾਕ ਚੰਬੇਵਾਲ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ਼ਾਕ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ 28690 ਹਰਾਇਆ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਘੇਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਾਲੇ ਝੜਪ

ਸੰਗਰੂਰ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਕੋਠੀ ਅੱਗੇ 1158 ਭਰਤੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਅਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀਅਨਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਤੇ ਚੁੰਨੀਆਂ ਲੱਭ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਫਰੰਟ ਦੇ ਆਗੂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਅਤੇ ਚੁੰਨੀਆਂ ਰੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਝੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 23 ਸਤੰਬਰ 2024 ਨੂੰ 1158 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀਅਨਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਰਤੀ ਵਿਚਾਲੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਿਰਫ 600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ 411 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀਅਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲਿਆ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਤੇ ਚੁੰਨੀਆਂ ਲੱਭ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ।

ਫਰੰਟ ਦੇ ਆਗੂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਅਤੇ ਚੁੰਨੀਆਂ ਰੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਝੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 23 ਸਤੰਬਰ 2024 ਨੂੰ 1158 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀਅਨਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਰਤੀ ਵਿਚਾਲੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਿਰਫ 600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ 411 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀਅਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੌਨਸੂਨ ਮਗਰੋਂ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਘੱਟ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਡੈਮਾਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਬਰਫ ਜੰਮਣ ਕਾਰਨ ਭਾਖੜਾ ਬਿਆਸ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਬੋਰਡ (ਬੀ.ਬੀ.ਐਮ.ਬੀ.) ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਨੂੰ ਬਾਰੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਠੰਢ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤੇ ਮੀਂਹ ਨਾ ਪਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀਆਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੀ.ਬੀ.ਐਮ.ਬੀ. ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ 'ਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਭੰਡਾਰਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਾਲ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।" ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬੀ.ਬੀ.ਐਮ.ਬੀ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜੋ ਭਾਖੜਾ ਅਤੇ ਪੌਂਗ ਡੈਮਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ 1,633 ਫੁੱਟ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਕਰੀਬ 15 ਫੁੱਟ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਉਧਰ ਪੌਂਗ ਡੈਮ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ 1,343 ਫੁੱਟ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਇਆ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਕਰੀਬ 18 ਫੁੱਟ ਘੱਟ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਖੜਾ 'ਚ ਪਾਣੀ

ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਭੰਡਾਰਨ ਸਮਰੱਥਾ ਕੁੱਲ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਕਰੀਬ 63 ਫੀਸਦ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਨਾਲੋਂ 10 ਫੀਸਦ ਘੱਟ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੌਂਗ 'ਚ ਭੰਡਾਰਨ ਸਮਰੱਥਾ 50 ਫੀਸਦ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਨਾਲੋਂ 15 ਫੀਸਦ ਘੱਟ ਹੈ।" ਜਲਵਾਯੂ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਲ ਭੰਡਾਰ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਫ਼ਲੇ ਵੱਲੋਂ ਜਿੰਦਰ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ

ਬਰੈਂਪਟਨ: (ਰਫ਼ਪਾਲ ਕੌਰ ਗਿੱਲ): ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਮਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵੱਲੋਂ ਵਾਹਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਵਿਜੇਤਾ ਅਤੇ ਉਘੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਿੰਦਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟੇ ਨੋਟਿਸ 'ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ ਅਤੇ ਜਿੰਦਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਾਵੇਂ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਮੀਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ "ਕੁਝ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ", ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਣਿਆ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੇ ਜਿੰਦਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਚਰਚਾ ਉਸਦੀ ਕਹਾਣੀ "ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ" ਇੱਕ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਪਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਕਤਲ" ਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਪਕੇਰੀ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿੰਦਰ 'ਸ਼ਬਦ' ਨਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾ ਵੀ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ 108 ਅੰਕ ਛੱਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਇਕ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਜਿੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, "ਮੈਂ ਜੁੱਤੀ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੀ ਪਾਵਾਂ ਪਰ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚਣ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।" ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਵਾਰਡ 'ਸੇਫ਼ਟੀ ਕਿੱਟ' ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ "ਆਵਾਜ਼ਾਂ" ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉੱਤਮ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਿਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਾਤਾਵਰਣ

ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਜਿੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, "ਮੈਂ ਜੁੱਤੀ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੀ ਪਾਵਾਂ ਪਰ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚਣ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।" ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਵਾਰਡ 'ਸੇਫ਼ਟੀ ਕਿੱਟ' ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ "ਆਵਾਜ਼ਾਂ" ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉੱਤਮ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਿਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਾਤਾਵਰਣ

ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿਰਜਣ-ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗਰਮੀ/ਸਰਦੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ

ਗਏ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਬਹੁਤ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਮੀਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ

ਕੁਦੋਵਾਲ, ਮਲਵਿੰਦਰ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੌਂ, ਕੁਲਦੀਪ ਪਾਹਾਵਾ, ਕੁਲਜੀਤ ਮਾਨ, ਸੁਖਚਰਨਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਰਿੰਟੂ ਭਾਟੀਆ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਰਹਿਪਾ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੁਝਾਅ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਿਆਂ ਵੱਡਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸ ਲਈ ਵੱਡੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ

ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ, ਮੇਜਰ ਮਾਂਗਟ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਬੋਜ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਹੋਤਾ, ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਪਰਮਾਰ, ਰਜਿੰਦਰ ਸ਼ੰਕਰ, ਹਰਪਾਲ ਭਾਟੀਆ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਬਟਾਲਵੀ, ਬਲਤੇਜ ਸਿੰਘ ਕਤਿਆਲਵੀ ਤੇ ਹੀਰਾ ਰੰਧਾਵਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ਲਾ ਸੰਚਾਲਕ ਰਫ਼ਪਾਲ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਮਹਾਯੁਤੀ ਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚ 'ਇੰਡੀਆ' ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਫਤਵਾ

ਮੁੰਬਈ: ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਮਹਾਯੁਤੀ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਝਾਰਖੰਡ 'ਚ 'ਇੰਡੀਆ' ਗੱਠਜੋੜ ਮੁੜ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਚ 'ਕਟੋਰੇ' ਤੇ 'ਬਟੋਰੇ' ਅਤੇ 'ਏਕ ਹੈ ਤੋ ਸੇਫ ਹੈ' ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਅਤੇ ਲਾਡਕੀ ਬਹਿਨ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਵੱਡਾ ਅਸਰ ਦਿਖਾਇਆ।

ਭਾਜਪਾ ਨੇ 149 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 132 'ਚ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਮਹਾਯੁਤੀ ਗੱਠਜੋੜ, ਜਿਸ 'ਚ ਭਾਜਪਾ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਪੀ. ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ 288 ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ 235 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ (ਯੂ.ਬੀ.ਟੀ.) ਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਪੀ. (ਐਸ.ਪੀ.) ਆਧਾਰਿਤ ਮਹਾ ਵਿਕਾਸ ਅਧਾਰੀ ਨੂੰ 49 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। 81 ਮੈਂਬਰੀ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ 'ਇੰਡੀਆ' ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ 56 (ਜੇ.ਐਮ.ਐਮ. ਨੂੰ 34, ਕਾਂਗਰਸ

ਨੂੰ 16, ਆਰ.ਜੇ.ਡੀ. ਨੂੰ ਚਾਰ ਅਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਫੀ-ਐਮ.ਐਲ. ਨੂੰ ਦੋ ਸੀਟਾਂ) ਜਦਕਿ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ 24 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਇਕ ਸੀਟ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਚ ਗਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਐਮ.ਵੀ.ਏ. ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਨਾਨਾ ਪਟੇਲ, ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ ਥੋਰਾਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਚਵਾਨ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਪੀ. ਮੁਖੀ ਅਜੀਤ ਪਵਾਰ ਨੇ ਬਾਰਾਮਤੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਐਨ.ਸੀ.ਪੀ. (ਐਸ.ਪੀ.) ਉਮੀਦਵਾਰ ਯੁਗੇਂਦਰ ਪਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਏਕਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫਤਨਵੀਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪੋ-

ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਾਂਗੇ: ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 'ਇੰਡੀਆ' ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਲ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜਿੱਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ 'ਅਣਕਿਆਸੇ' ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 'ਐਕਸ' ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ, "ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ 'ਇੰਡੀਆ' ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਫਤਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਇਹ ਜਿੱਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਲ, ਜੰਗਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ।"

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਸਾਜ਼ਿਸ਼, ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਅਣਕਿਆਸੇ: ਖੜਗੇ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਣਕਿਆਸੇ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ 'ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ' ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਫਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਤਰਜਮਾਨ

ਲਾਵਨਿਆ ਬਲਾਲ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਿਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਬੈਰੂਤ 'ਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ 15 ਹਲਾਕ

ਬੈਰੂਤ: ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਬੈਰੂਤ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ 'ਚ 15 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਉਧਰ ਕੁਟਨੀਤਕਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਲਿਬਨਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਾਲੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਲਬਾ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਬੇ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ 'ਚ ਲਿਬਨਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਚੌਥਾ ਹਮਲਾ ਹੈ। ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਫ਼ੀਰ ਅਮੇਸ ਹੱਚਸਟੀਨ ਨੇ ਖਿੱਤੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ 13 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਹਿਜ਼ਬੁੱਲਾ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜੰਗ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਮਲੇ ਸਥਾਨਕ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸ਼ਹਿਰ ਟਾਇਰ 'ਚ ਅੱਠ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਖੱਡਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ 'ਚ ਵੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਮੋਦੀ, ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ ਡੋਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਪੋਰਟ ਗਲਤ: ਕੈਨੇਡਾ

ਓਟਵਾ: ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ, ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐੱਸ. ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਜੀਤ ਡੋਵਾਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵੱਖਵਾਦੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੰਬਰ ਦੀ ਰੱਤਿਆ ਦੀ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਮੇਤ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ 'ਕਿਆਸਾਂ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ' ਅਤੇ ਗਲਤ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਥਾਲੀ ਜੀ. ਡਰੌਈਨ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਕੈਨੇਡਿਆਈ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। 'ਦਿ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਇਕ ਬੇਨਾਮ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ

ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ, ਨਿੰਬਰ

ਦੀ ਰੱਤਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਸਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਰੱਤਿਆਵਾਂ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਡੋਵਾਲ ਤੇ ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਡਰੌਈਨ ਨੇ 'ਪ੍ਰਿਵੀ ਕਾਊਂਸਿਲ' ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ, "14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੱਡੇ ਖ਼ਤਰੇ ਕਾਰਨ ਆਰ.ਸੀ.ਐਮ.ਪੀ. ਅਤੇ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ, ਮੰਤਰੀ ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਜਾਂ ਐਨ.ਐਸ.ਏ. ਡੋਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹਰ ਗੱਲ ਕਿਆਸਅਰਾਈ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਗਲਤ ਹੈ।"

ਹਿੰਦੀ ਨੇ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜਦੂਤ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੇ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਾਜਦੂਤਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਵਫ਼ਦ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਸਦ

ਮੈਂਬਰ ਬੀਰੇਂਦਰ ਵੈਸ਼ਯ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਹਰਮਨਪਿਆਰਤਾ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਈ ਰਾਜਦੂਤ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਆਲਮੀ ਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇਆਨ ਫਿਲਿਪਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਆਲਮੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਦਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ 60 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਮੰਦਾਰਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤੀਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।

ਆਸਟਰੇਲੀਆ: ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਰਤਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਸਦ 'ਚ ਪੇਸ਼

ਮੈਲਬੌਰਨ: ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਨਲਾਈਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਏਗਾ। ਮੰਤਰੀ ਮਿਸ਼ੇਲ ਰੋਲੈਂਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਆਨਲਾਈਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਿਕਟੋਕ, ਫੇਸਬੁੱਕ, ਸਨੈਪਚੈਟ, ਰੈਡਿੱਟ, ਐਕਸ ਅਤੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਉਹ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹਨ ਜੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਤੇ

ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਰੋਲੈਂਡ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਬਿੱਲ ਸਮਾਜ 'ਚ ਨਵੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਆਸਟਰੇਲੀਆ 'ਚ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ ਮਿਸ਼ੇਲ ਰੋਲੈਂਡ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ

ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਜਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਿੰਸਕ ਸਮੱਗਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਖੀ ਹੈ।" ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਐਨ 'ਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ 95 ਫੀਸਦ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਮਾਪੇ ਆਨਲਾਈਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸਮਰਾਟ ਚਾਰਲਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਚਾਰਲਸ (ਤੀਜਾ) ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। 'ਡੇਲੀ ਮਿਰਰ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੌਰੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ

ਵਜੋਂ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵੀ ਰੁਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਮਹਾਰਾਣੀ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ (ਦੂਜੀ) ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੌਰਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਰਾਟ ਚਾਰਲਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਹਾਰਾਣੀ

ਕੈਮਿਲਾ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬੰਗਲੂਰੂ ਦੇ ਵੈਲਨੈੱਸ ਰਿਜ਼ੋਰਟ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਇੱਥੇ ਰੁਕਣਗੇ। ਸੁਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੌਰਾ ਆਲਮੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕੀ ਸਕਿਉਰਿਟੀਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵੱਲੋਂ ਅਡਾਨੀ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਬਾਨੀ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਗੋਤਮ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਕਿਉਰਿਟੀਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐਸ.ਈ.ਸੀ.) ਨੇ ਤਲਬ ਕਰਕੇ ਸੂਚਨੀ ਉਰਜਾ ਠੇਕਿਆਂ 'ਚ 2200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਦੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਦੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਸਥਿਤ ਸ਼ਾਂਤੀਵਨ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਇਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬੋਕਾਦੇਵ ਸਥਿਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਸੰਮਨ ਭੇਜ ਕੇ 21 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਵਾਬ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਪੁਰਬੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਰਾਹੀਂ 21 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ 'ਚ ਕਿਹਾ

ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਮੰਗੀ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਗੇ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਜੇ.ਡੀ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਣ ਮਗਰੋਂ ਅਰਬਪਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਗੋਤਮ ਅਡਾਨੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਦ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਚੁਕਣਗੇ।

ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਸੰਘੀ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨੇਮ 12 ਤਹਿਤ ਇਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤਾਮੀਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼

ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੋਤਮ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਸੱਤ ਹੋਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ

ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸੂਚਨੀ ਉਰਜਾ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲੈਣ ਲਈ 2020 ਅਤੇ 2024 ਦਰਮਿਆਨ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 26.5 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗੋਤਮ ਅਡਾਨੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕ ਸਿੱਝ ਲੈਣਗੇ।

ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ: ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ

ਬਠਿੰਡਾ: 'ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ' ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਬਣ ਰਹੇ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸਵੇਅ ਲਈ ਐਕੁਆਇਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਰੋਕੂ ਉਦੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਉਗਰਾਹਾਂ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਿੰਡ ਦੁੱਨੇਵਾਲਾ ਦੀ ਹਦੂਦ 'ਚ ਕਬਜ਼ਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਵਧ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਝੜਪ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਲਾਠੀਚਾਰਜ, ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੁਛਾੜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਵਾਬ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਝੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੋਟੀਆਂ ਵਰਤ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ 'ਚ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਤਤਕਾਲ ਵੱਡੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਪਿੰਡ ਦੁੱਨੇਵਾਲਾ, ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨਗੜ੍ਹ ਦੀ ਕਰੀਬ ਅੱਠ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਕਰੀਬ 80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 50 ਕੁ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹਟਵਾਉਣ ਲਈ ਕੂਚ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਮੌਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਨਫ਼ਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹਿੰਸਕ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਕਿਯੂ (ਉਗਰਾਹਾਂ) ਦੇ ਸੂਬਾ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੇਠੂਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਦਰਜਨਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਜਣੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਐਚ. ਐਸ. ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਹਲਕਾ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਹੱਥ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਾਮਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿ ਕੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਧਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ 'ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ' ਤੋਂ ਉਭਰੇ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਉਗਰਾਹਾਂ) ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਰਮਿਆਨ ਡਾਂਗਾਂ ਖੜਕਣ ਦੀ ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਫਰੰਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਭੰਗਲ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਡਮ ਸ਼ੀਰੀ, ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਟੀਚਰਜ਼ ਫਰੰਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਕੱਤਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਉਪਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਨ੍ਹਾ

ਵਾਜਬ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੂਬੇ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਜਬ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਸਟਿਸ ਬੀ. ਆਰ. ਗਵੱਈ ਅਤੇ ਕੇ. ਵੀ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁਣ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਸਾੜੇ

ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ: ਪਿੰਡ ਦੁੱਨੇਵਾਲਾ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਉਗਰਾਹਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਉਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੇ ਬਲਾਕ ਰਾਮਪੁਰਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਫੂਕੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਔਸਤ ਜ਼ਮੀਨ ਸੜਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੋਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਰਡਰਾਂ ਤੋਂ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਬਾਰਡਰਾਂ ਤੋਂ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਵੱਡੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਕੀਮਤੀ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਜਬਰ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ 'ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ' ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ

ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਕਮਤ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਖ਼ਤੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ।

Gurudwara Sikh Society of Dayton

2320 Harshman Rd, Dayton, OH 45424

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ,

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥**

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਅਖੰਡ ਪਾਠ 6 ਦਸੰਬਰ, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਭੋਗ 8 ਦਸੰਬਰ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ

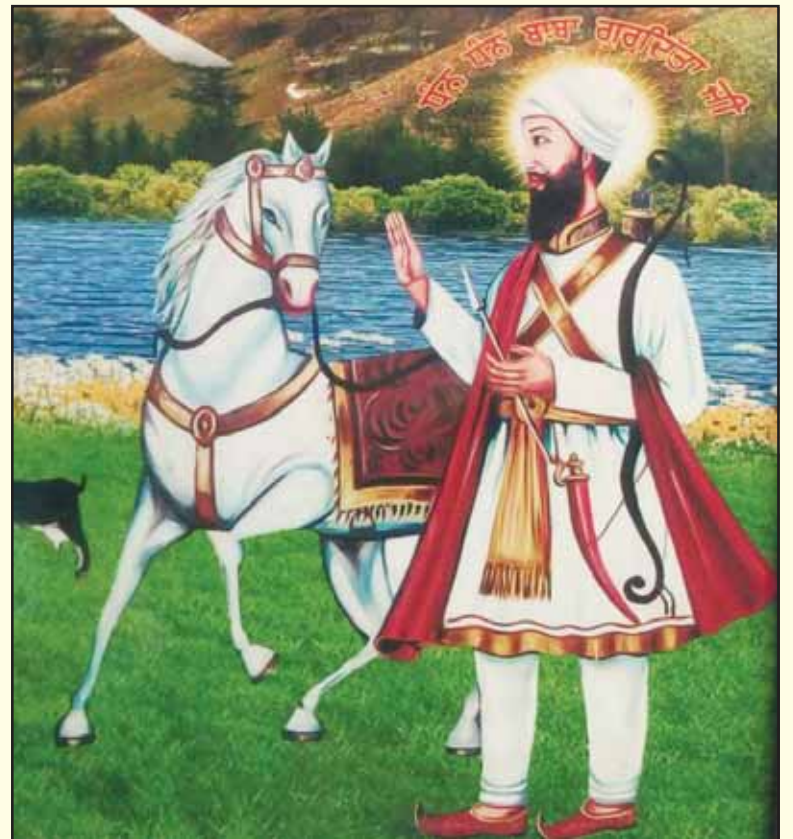
Program:

Friday, December 6, 2024

Arambh shri Akhand Path: 7 am

Sunday, December 8, 2024 Bhog: 10 am

**ਵਲੋਂ: ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ
ਫੋਨ: (937)206-4674**

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪੜਦਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਭਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਏ ਜੀ ਪੋਤਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਤੇ ਭਤੀਜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ।

‘ਆਪ’ ਦੀ ਅੱਖ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਾਂ ਉਤੇ, ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਮਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਗਾਮੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡਾ ਫੇਰਬਦਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ‘ਆਪ’ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਲੈਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਵੱਡਾ ਹਿੰਦੂ ਚਿਹਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਅਹਿਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਮਨਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੈਰੀ ਕਲਸੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਧਾਇਕ ਬੁੱਧ ਰਾਮ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਜਨਵਰੀ 2017 ਵਿਚ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 12 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਬੁੱਧ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 27 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਵਾਲ ‘ਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ‘ਆਪ’ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਛੱਡਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਿੰਦੂ ਚਿਹਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ‘ਆਪ’ ਨੇ ਇਹ ਪੈਂਤੜਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ 42 ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ‘ਆਪ’ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ‘ਆਪ’ ਨੇ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੈਰੀ ਕਲਸੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਸਮਝ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ‘ਚੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਛੇ

ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਕੋਲ ਹੈ। ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਤੇ ਸ਼ੈਰੀ ਕਲਸੀ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

‘ਆਪ’ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਾਂ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਵਧਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਗੂ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਉਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ‘ਆਪ’ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਆਗੂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਮੌਕੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਏਗੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਐਤਕੀ ਵੀ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 28 ਨਵੰਬਰ, ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ (825 ਕ੍ਰਿਸਚੀਆਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ) ਵਿਖੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣ, ਪੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਤੋਂ 1:30 ਵਜੇ ਤਕ 15-20 ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਲੰਚ ਪੈਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਬੌਧੁ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਹਾਰਬਰ ਲਾਈਟ ਸੈਂਟਰ/ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ 825 ਕ੍ਰਿਸਚੀਆਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਖੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੇ 2014 ਵਿਚ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਡਿਨਰ ਨੂੰ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕਰਨਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪੈਲਾਟਾਈਨ, ਇਲੀਨੋਇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਵੱਲੋਂ ਜੁਲਾਈ, 2019 ਵਿੱਚ ਇੱਕ “ਲਾਈਫਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਅਵਾਰਡ” ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਕੈਪਟਨ ਕੋਰੀ ਹਿਊਗ ਨਾਲ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਾਰਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ (ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ) ਆਪਣੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੁਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ: (312) 667-2200/ 2255 ‘ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ABC CHICAGO ORGANIZING
PUNJAB FOLK DANCE CLASSES
BHANGRA, JHOOMER, LUDDI, SAMMI, JINDUA
FOR KIDS, YOUTH & ADULTS
PALATINE, CHICAGO

Coach from Punjab
NAVJODH SINGH BAJWA

224-447-8307

@ASHKE_BHANGRA_CLUB

GoldenKey

LENDING

Grow your business with our Strategic

COMERCIAL LOAN SOLUTIONS

Partner with us for expert guidance and support

Contact Us at

317-620-4100

www.goldenkeylending.com

We speak your Language
 English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

NMLS 147421

Dhillon Travel Plaza

Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 571-606-0829, 317-242-9936

Sistar Mortgage

A Nationwide Lender

Corporate NMLS# 48434
AZ License# BK-0945944

Balbir (Bill) Grewal
MORTGAGE LOAN OFFICER
NMLS# 353442

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans

Available In Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859

balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal.sistarmortgage.com
https://www.nmlsconsumeraccess.org

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ 400 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਸਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ, ਦਲ ਪੰਥ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰਸਿੰਘ, ਤਰਨਾ ਦਲ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਪਦਮਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੰਥਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ।

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਿਖਾਰਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਲ

ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚੇਤਨ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ: ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਸਬਰ, ਸਿਦਕ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸੋਮਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਥ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੋਂ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚੇਤਨ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਢਾਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਮੋਟੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਉਮਰੇ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਉੱਪਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਰਲਗੱਡ ਕਰਨ ਦੀਆਂ

ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਦਲ ਪੰਥ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਖੁਡਾ ਕੁਰਾਲਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪੇਪਰ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪੇਪਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਾ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 2021 ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੇਪਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਲੀਗਲ ਸੈੱਲ ਨੇ ਇਹ ਕੇਸ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਸਾਮੀ ਖਾਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਲੜਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੁਬਾਰਾ ਲਈ ਜਾਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੋਰਡ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਤੀ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 101 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇਗੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਰਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜ਼ੇ ਸਮੇਤ ਹਰਸੰਭਵ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ।

ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾ ਕੇ ਪਰਤਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ 555ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਅਟਾਰੀ-ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਰਸਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਲਗਭਗ 2550 ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਜੱਥਾ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਖੰਘ ਤੇ ਜੁਕਾਮ ਹੋ ਗਿਆ।

‘ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵੀ ਯਾਤਰੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਆਦਿ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗਏ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ 1400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਕੱਟੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਵਾਸਤੇ 18 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਇਸ ਜਥੇ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਟਾਈਟਲਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਜਗਦੀਪ ਟਾਈਟਲਰ ਖਿਲਾਫ਼ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ 1984 'ਚ ਇੱਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੁਲ ਬੰਗਸ 'ਚ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜੱਜ ਜਿਤੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਇਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਮਨਮੋਹਨ ਕੌਰ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਸੰਘੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਮਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਮਨਮੋਹਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਮਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਧਰਮ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਅਤੇ ਰਵੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਅਗਲੀ ਤਰੀਕ 2 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਟਾਈਟਲਰ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਕਾ ਜਾਰੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 555ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਿੱਕੇ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਮੌਕੇ ਜਥੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਿੱਕੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗ ਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ 555ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋਰਾਂ 1469-2024 ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਕੇ ਸੁੰਦਰ ਡੱਬੇ

ਵਿੱਚ ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਇਵੈਕਿਊ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 555ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਏ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਾਪਸੀ ਮੌਕੇ ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਵਿਖੇ ਪੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਿੱਕੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਛੇਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ: ਜਥੇਦਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਵਿੱਦਿਅਕ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਖੀ।

ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੌਮ ਦੀ 100 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ

ਤਕਤਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪਦਵੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ 68ਵੀਂ ਸਿੱਖ ਵਿੱਦਿਅਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ, ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸੰਘਵਾਂ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਤੇ ਕੁਲਤਾਰ ਸੰਘਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮਨਸੂਈ ਬੋਧਿਕਤਾ (ਏਆਈ) ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਜਲਦੀ

ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਨਿਮਾਣੇ ਸਿੱਖ ਵਜੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਹ ਪੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਹੁਣ ਜਨਤਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਖੇ ਆ ਕੇ ਤੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਖਿਮਾਯਾਚਨਾ ਪੱਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦਤ ਨੇ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 30 ਨਵੰਬਰ, 2024

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਕਰਵਟ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲੀ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਚੌਥੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉੱਤਰ, ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ 2024 ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਬੜਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਈਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 18 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਵੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਪਰ ਇੰਨੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਬਾਗੋ-ਬਾਗ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜੋ 2027 ਵਿਚ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਆਗੂ ਰਵਨੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਥਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛੜ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਉਤੇ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕੇ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਬਾਈ ਆਗੂ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਰਵੱਈਆ ਬਦਲ ਲਵੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਹੁਣ ਵੱਖਰੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਜਦੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਭਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਉਦੋਂ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਿਹਾਰ ਨਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਨਿਆਂ ਦੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਫਿਲਹਾਲ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਪਾਰ ਲਈ ਹੈ।

ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਾਇਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪਹੀਆ ਅਜੇ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਥਕ ਹਲਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕਿਰਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਇਸ ਅਸਤੀਫੇ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ। ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਸਤੀਫਾ ਵੀ ਗਿਣ-ਮਿਥ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ੁਲਾਫ਼ ਬਾਗੀ ਸੁਰਾਂ ਠੱਲਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਟਕਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੁੱਲ 13 ਵਿਚੋਂ 7 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਹੁਣ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸਰਗਰਮੀ ਨੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਜਾਨ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਦਾ ਮਰਨ ਵਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀ.ਐੱਮ.ਸੀ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੱਲੇਵਾਲ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਸਣੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਮੰਗਾਂ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੱਕ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਸਿੱਧੂਪੁਰ) ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਹੱਦ ਉੱਪਰ ਸ਼ੰਭੂ ਅਤੇ ਖਨੌਰੀ ਬਾਰਡਰਾਂ ਉੱਪਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿਵਾਉਣ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਮੰਗਾਂ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ 'ਦਿੱਲੀ ਚਲੋ' ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਲਾਂ ਨੇ ਸ਼ੰਭੂ ਤੇ ਖਨੌਰੀ ਬਾਰਡਰਾਂ ਉੱਪਰ ਨਾਕਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਧਰ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖੇਤੀ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਰਹੀ ਹੈ; ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਵੀ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਨਜ਼ਦੀਕੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਈਵੇਅ ਉੱਪਰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਮਹਿੰਗੇ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਗੇ। ਵਪਾਰਕ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੇਲ ਢਾਂਚਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਰੇਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਅਨਾਜ, ਕੋਲੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ-ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਲਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਾਈਵੇਅ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਸੜਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਾਈਵੇਅ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਈਵੇਅ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼

ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਜਾਮਨਗਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੱਕ ਇਹ ਹਾਈਵੇਅ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਈਵੇਅ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਸੂਬੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੜਕੀ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੁਦ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਤੱਕ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਮੁੜ ਵਪਾਰ

ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਹੀਂ ਵਪਾਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਪਿੱਛੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਇਹ ਹਾਈਵੇਅ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਰਥਿਕ ਸੱਟ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸਾਨ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਛੱਡੇ ਕੱਟ ਤੋਂ ਹੀ ਲੰਘ ਸਕੇਗਾ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸੜਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਵਾਂ ਲੱਗਭੱਗ 500 ਫੁੱਟ ਡੂੰਘਾ ਨਵਾਂ ਬੋਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਮੋਟਰ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਗੈਰ ਮੋਟਰ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੁਲੈਕਟਰੇਟ ਰੇਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਹਾਈਵੇਅ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਉਲੀਕਣ ਸਮੇਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਲਾਹ ਮਸਵਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਅਜਮੇਰ-ਲੁਧਿਆਣਾ ਆਰਥਿਕ ਗਲਿਆਰਾ ਬਣਿੰਡਾ-ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਲੰਘੇਗਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਰੀਡੋਰ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਫੀਡਰ ਰੂਟ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਈ ਵਾਰ ਉੱਠ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਰ ਦਿੱਲੀ-ਕਟਕ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਵੇਅ ਨੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਈਵੇਅ ਖਾਤਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕਟਕ ਤੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 16000 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਈਵੇਅ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਇਸੇ ਹਾਈਵੇਅ ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੇਤਕਾ ਵੀ ਪਿਆ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਸੜਕ ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਮਾਰਗ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਦੇ ਹੋਏ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਵੇਅ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਸਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਸੁਧਰੀ ਤਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇਅ ਅਥਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 14288 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸੜਕੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਜਦ ਉਹ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਮਲਾ 'ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੈ' ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਉੱਪਰ ਧਾਵਾ ਕਿਉਂ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ?

ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ, ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ, ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਫੜ੍ਹ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ-ਠੋਕਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਉੱਪਰ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਵੱਈਆ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 18 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਰੇਤਕਾ ਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਸੜਕੀ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ' ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇਅ ਅਥਾਰਟੀ (ਐੱਨ.ਐੱਚ.ਏ.ਐ.ਐ.) ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਲਿਹਿਜੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉੱਚ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ 42175 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ 100 ਫੀਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਜਾਹਿਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 52 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 1500 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਤਲਬ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ ਸੜਕਾਂ ਵਿਚ ਰੁਕ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਈਵੇਅ ਉੱਪਰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਮਹਿੰਗੇ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਗੇ। ਵਪਾਰਕ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੇਲ ਢਾਂਚਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਰੇਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਅਨਾਜ, ਕੋਲੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ-ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਸੜਕਾਂ ਕਾਰਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਦਰਖਤ ਵੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਰੋਕੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਘੱਟ, ਕੁਦਰਤੀ ਤਬਾਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਜਾਊ ਧਰਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ; ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੋਕਣਾ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਨੈੱਟ ਤੇ ਨਿਆਣੇ

ਸਮਾਂ ਬਦਲਿਆ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਯਾਰੋ, ਲਗਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭਾਣਿਆਂ ਦਾ। ਨਵੇਂ ਪੱਚੇ ਨੇ ਦੇਸੀ ਖੁਰਾਕ ਛੱਡੀ, ਚਸਕਾ ਪੈ ਗਿਆ ਚਟਪਟੇ ਖਾਣਿਆਂ ਦਾ। ਕੰਨ ਧਰੇ ਨਾ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਲ ਕੋਈ, ਜੀਣਾ ਦੁੱਭਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ। ਰਾਹ ਪਏ ਨੇ ਐਸਪ੍ਰੂਸਤੀਆਂ ਦੇ, ਭਾਅ ਪਤਾ ਨਾ ਆਏ-ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ। ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕੋਈ ਨਾ, ਭੁੱਸ ਪਿਆ ਮੋਬਾਇਲ ਤੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦਾ। ਭੱਠ ਝੋਕਦੇ ਰਹਿਣ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮਾਪੇ, 'ਨੈੱਟ' ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦਾ!

ਅਮਰੀਕਨ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 26 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ (ਸੋਲਰ ਐਨਰਜੀ) ਦੇ ਠੇਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਟਾਕ ਮਾਰਕੀਟ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੇਅਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੋਲਰ ਐਨਰਜੀ ਪਲਾਂਟ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੋਟੀ ਕਮਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਧੋਖਾਧੜੀ 'ਚ ਅਡਾਨੀ, ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸਾਗਰ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮੂਹ ਦੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਘਿਰਿਆ ਅਡਾਨੀ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੋਦੀ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਿੱਤਰ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਲਈ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਲਈ ਵੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ 2024 'ਚ ਜਦੋਂ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਨਾਂ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਿਵੇਸ ਰਿਸਰਚ ਫਰਮ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਡੂੰਘੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਕੇ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਉੱਪਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਰਾਡ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਲੋਗੋਟੀਆ ਯਾਰੀ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਅਡਾਨੀ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਾਖ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਹਿੱਸੇ ਪੱਖੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਧਾਂਦਲੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਡੇਢ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਢੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਈ। ਹੁਣ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਯੂ.ਐੱਸ. ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਫਰਾਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਸਮਾਂਤਰ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਸੂਚੀਬਧ ਫਰਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ 'ਚ 10% ਤੋਂ 20% ਦਰਮਿਆਨ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇਖੀ ਗਈ। ਖ਼ਬਰ ਏਜੰਸੀ ਰਾਇਟਰਜ਼ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਾਲ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਕੁਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ 'ਚ 30 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਨੂੰ ਹੁੰਝਾ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਨ ਵਿਚਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ (ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਨੀਆਈ ਸਰਕਾਰ ਗੁਪਤ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਕਾਰਨ ਖੁਦ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ) ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਡਾਨੀ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਧੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ (ਨੈਰੋਬੀ) ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ 30 ਸਾਲ ਲਈ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਅਰਪੋਰਟ ਐਂਪਗਰੇਡ ਕਰ ਕੇ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਊਰਜਾ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬਿਜਲੀ ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨਾਲ 73.6 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਜੋ ਪਬਲਿਕ-ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤਾ 30 ਸਾਲ ਲਈ ਸਹੀਬੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਨ ਡੀ.ਓ.ਜੀ. (ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ) ਅਤੇ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 26 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ (ਸੋਲਰ ਐਨਰਜੀ) ਦੇ ਠੇਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਟਾਕ ਮਾਰਕੀਟ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੇਅਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੋਲਰ ਐਨਰਜੀ ਪਲਾਂਟ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੋਟੀ ਕਮਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਧੋਖਾਧੜੀ 'ਚ ਅਡਾਨੀ, ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸਾਗਰ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮੂਹ ਦੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਡੀ.ਓ.ਜੀ. ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਗਭੱਗ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ 'ਚ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਲੁਭਾਉਣਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ 'ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ' ਲਈ 2020-2024 ਦਰਮਿਆਨ ਅਡਾਨੀ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਕਸਰ ਮਿਲ ਕੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ

ਸਕੀਮ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹਨ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਐਪਸ, ਫੋਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘੋਖਵੀਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਉਹ 'ਕੋਡ ਨਾਮ' ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਈਮੇਲਾਂ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਹਿਮ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਪਰ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਕੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਮਲ 'ਚ ਅੜਿੱਕੇ ਭਾਏ।

ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ 'ਬੇਬੁਨਿਆਦ' ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਸੇਗੀਣੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ 'ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਸਨ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਉੱਚਤਮ ਮਿਆਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ।...ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਗ਼ੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਕੇ ਪੱਲਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਘਟੀ-ਪਿਟੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਡਰਾਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਸਾਖ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਹਾਇਤ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ-ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿਆਪਕ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਘੁਟਾਲਾ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬੇਬਾਹ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੰਨੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਇਹ ਠੱਗੀਆਂ ਐਨੀਆਂ ਮੂੰਹਜ਼ੋਰ ਹਨ ਕਿ ਅਡਾਨੀ

ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋਟੀਦਾਰ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਝੂਠੀ ਦਲੀਲ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। 2019 'ਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਸੋਲਰ ਐਨਰਜੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਓੜਕ ਅਡਾਨੀ ਗਰੀਨ ਐਨਰਜੀ ਅਤੇ ਐਸ਼ੂਅਰ ਪਾਵਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਅਡਾਨੀ ਗਰੀਨ ਐਨਰਜੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰ

ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ 'ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੋਲਰ ਐਵਾਰਡ' ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸ਼ੇਅਰ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭਰਮਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ 600 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਿਵੇਸ ਨਾਲ 20 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਉੱਪਰੰਤ 200 ਕਰੋੜ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ 'ਊਰਜਾ ਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਮੁੱਲ' ਕਾਰਨ ਉਪਰੋਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਉੱਤੀਸਾ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਮਾਰਕੀਟ ਨਾਲੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਸੋਲਰ ਬਿਜਲੀ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਘੁਟਾਲਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ, ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕੇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ

ਮਸਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਆਲਾਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਉੱਪਰ ਬੋਧਿਆ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਚਹੇਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਕੂਮਰਾਨ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲੋਗੋਟੀਏ ਯਾਰ ਬਣ ਕੇ ਦੁਵੱਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਾਲਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਇਸੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਸਿੱਕੇਬੰਦ ਨਮੂਨਾ ਹੈ।

ਸ਼ੇਅਰ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਤਰੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਡਰਲ ਸਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਧੋਖਾਧੜੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਧਾਰਤ ਅਸਾਮੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ 300 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੇ ਬੈਂਕ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਐੱਫ.ਸੀ.ਪੀ.ਏ. (ਫਾਰੇਨ ਕੁਰੰਪਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਿਜ਼ ਐਕਟ) ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਲੁਕੇ ਰੱਖਿਆ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ੇਅਰ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਅਡਾਨੀ ਗਰੀਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਉਹ ਝੂਠੀ ਅਤੇ ਗੁਮਰਾਹਕੁਨ ਸੀ। ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਉੱਪਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਬਾਰੇ 2023 ਅਤੇ 2024 'ਚ ਜੋ ਪੜਤਾਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਮਰੀਕਨ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀਆਂ 'ਚ ਗੁਸ਼ਤ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਵੱਕਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ 1977 'ਚ ਬਣਾਇਆ ਕਾਨੂੰਨ, ਐੱਫ.ਸੀ.ਪੀ.ਏ., ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਸੀਮਨਜ਼, ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਪੈਟਰੋਬਰਾਸ ਅਤੇ ਹੈਲੀਬਰਟਨ (ਤੇਲ ਤੇ ਊਰਜਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਮਰੀਕਨ ਪਰਾਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ) ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਹੈ। ਯੂ.ਐੱਸ. ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ ਜੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਡਾਨੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਅਮਰੀਕਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਅਡਾਨੀ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ 'ਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਨ ਸਟੇਟ ਉੱਪਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਗੁਲਬਾ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨ ਹਕੂਮਰਾਨ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪੱਖੀ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨ

ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਕਥਿਤ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਉੱਪਰ ਬੇਲੋੜਾ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ 'ਚ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ 'ਚ ਇਹ ਅਮਰੀਕਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ 'ਅਣਉਚਿਤ' ਹੈ। ਟਰੰਪ ਦੀ ਜਿੱਤ ਜਿੱਥੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਘੋਰ ਪਿਛਾਯਤੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏ ਲਈ ਵੀ ਵਰਦਾਨ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਦੇ ਜਿੱਤਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਸ਼ਨੀ ਸੂਰ 'ਚ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਐਕਸ ਉੱਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ 1000 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਿਵੇਸ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੋਦੀ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਘੋਰ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਆਤੰਕ ਮੁਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਭਾਰਤ ਪੱਖੀ' ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਡਾਨੀ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈ-ਦੇ ਕਰ ਕੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਟਰੰਪ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਕੀ ਕੀਮਤ ਵਸੂਲੇਗਾ, ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਪਰ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਸਾਖ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਅਸਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਵੇਗਾ।

ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਫੇਰੀਆਂ ਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਅਡਾਨੀ ਸਬੰਧਿਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਿਜਲੀ, ਬੰਦਰਗਾਹ, ਏਅਰਪੋਰਟ ਆਦਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਕੀਨੀਆ, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ, ਨੇਪਾਲ, ਤਨਜ਼ਾਨੀਆ ਆਦਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਘੜਵੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ 'ਚ ਸਰਮਾਇਆ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਉੱਪਰ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। 2017 'ਚ ਮੋਦੀ ਦੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 2018 'ਚ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੀ ਐਲਬਿਟ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤਿਲੰਗਾਨਾ 'ਚ ਏਰੀਅਲ ਮਿਲਟਰੀ ਡਰੋਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। 2022 'ਚ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦਾ ਹਾਇਡਾ ਪੋਰਟ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ।

ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਆਲਾਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਉੱਪਰ ਬੋਧਿਆ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਚਹੇਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਕੂਮਰਾਨ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲੋਗੋਟੀਏ ਯਾਰ ਬਣ ਕੇ ਦੁਵੱਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਾਲਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਇਸੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਸਿੱਕੇਬੰਦ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਵਾਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਡਾਨੀ-ਅੰਬਾਨੀ ਵਰਗੇ ਘਰਾਣੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਉੱਪਰ ਪਰਦਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਇੱਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਰ - ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ

ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ, ਪਿਆਰਿਆਂ, ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਾਇਰਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਲੋਕ-ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਪਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ, ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਨੂੰ ਰੂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕ-ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੁਹਰਲਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵੱਡੇ ਪਾਰਟੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਅੱਜ ਉਹ ਭਾਰਤ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ, ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਮੇਰੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ

ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 647-535-1539
ਵਟਸਐਪ-98726-02296

‘ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ’ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਉਝ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਉਹਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਓਪਰੇ ਜਾਂ ਪਰਾਏ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਸਾਂਝ ਪਾਸਲਾ ਨਾਲ ‘ਦਿਮਾਗ’ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ‘ਦਿਲ’ ਕਰ ਕੇ ਹੈ।

ਏਥੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ ਕੇਵਲ ‘ਦਿਮਾਗ’ ਤੋਂ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ? ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹਰਗਿਜ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਸ਼ਾਇਰ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਵੀ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰਦੇ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲੋਚਦੇ ਸਨ। ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ, ਮਾਉਜ਼ੇ ਤੁੰਗ, ਹੋ ਚੀ ਮਿੰਨ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਜੁੜੇ। ਚੀ ਗੁਵੇਰਾ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਪਾਠਕ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਸਲਾ ਵਰਗੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਾਰਕੁਨ ਤਾਂ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਦੇ ਹੀ ਏਥੇ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਖਾਂ-ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਨਪੀੜੇ, ਰੁਲੇ-ਖੁਲੇ, ਦਲੇ-ਮਲੇ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਨਿਆਮਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਕੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ‘ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਰਕ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਪੀੜ ਨਾਲ ਵਿਨ੍ਹਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਉਠੇ ਤੇ ਵਿਹੁਣੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਲਦੇ ਭੱਠ ਵਰਗੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਠੰਢਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖੂਨ-ਪਸੀਨੇ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਠੰਢਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਰਕ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਧੜਕਦੇ ਇਸ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਡਿਆਂ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਇਹ ਰਾਹ ਉਹ ‘ਉਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਾਲਾ’ ਰਾਹ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਭਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੋਹਣਾ ਤੇ ਲੈਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਸਲਾ ਜਿਸ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੰਥ ‘ਤੇ ਤੁਰਿਆ ਤੇ ਮੁਸੱਲਸਲ ਤੁਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਤਿਆਗ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਰਾਜਨੀਤਕਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਲ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਖੋਹ-ਖਿੱਝ ਕੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ ਜਾਂ ਕੋਠੀਆਂ ਉਸਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਸੀਬ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਂਧੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣ ਕੇ ‘ਤੇਰਾ! ਤੇਰਾ!’ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ‘ਮੇਰਾ! ਮੇਰਾ’ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ‘ਤੇਰਾ! ਤੇਰਾ!’ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸਦਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ!

ਪਰ ਮੈਂ ਮੁੜ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ‘ਦਿਮਾਗ’

ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਪਾਸਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ‘ਦਿਲ’ ਕਰ ਕੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਕਰ ਕੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਕਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਮੋਕਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਮਾਨਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਰਾਜਨੀਤਕਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਕਰਕੇ ਖਿੱਧਰਾਏ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਿਘਲੇ ਹੋਏ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਅਪਣੇ ਦਾ ਨੂਰ ਬਿਖਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ‘ਪਾਰਟੀ’ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੀ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਖਿੱਚ ਕਰ ਕੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਭੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ; ਤੇ ਉਹ ਇਸਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਹੈ। ਖਿੱਚਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ। ਰਵਾਦਾਰੀ, ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ, ਕਦਰਦਾਨੀ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪੂਰੀ। ਉਹਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਝਲਕਾਰਾ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਦਿਸਿਆ ਜਦੋਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਵ-ਭਾਰਤੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ।

ਗੱਲ ਕੁਝ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਡਾ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ ਕੋਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਸਵੇਰੇ ਅਸਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਵਰਿਆਮ! ਪਾਰਟੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੀਟਿੰਗ ‘ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵਾਂ। ਓਥੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ। ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।’

ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਪੱਖੋਂ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਓਥੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਾਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਇਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ/ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ। ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ‘ਗੁਪਤ’ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਦਾ।

ਮੈਂ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਖਦਜ਼ਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਦਾਂ। ਆਪਾਂ, ਬੱਸ, ਬਾਹਰੋਂ-ਬਾਹਰ ਈ ਪਾਸਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੱਸ ਕੇ, ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।’

ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਮਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਉਸ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁਢਲੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਪਾਸਲੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਸੱਦਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਾ ਭਰ ਸਕਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੱਸੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ‘ਵਰਿਆਮ ਬਾਹਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਉ।’ ਪਾਸਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਲੈ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ! ਵਰਿਆਮ ਹੁਰੀਂ ‘ਬਾਹਰਲੇ’ ਕਦੋਂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਾਡਾ ‘ਅੰਦਰਲਾ’ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ! ਸਾਡੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਲੇਖਕ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਜੀਅ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰਲਾ! ਚਲੋ ਅੰਦਰ ਆਉ ਤੁਸੀਂ। ਸਗੋਂ ਵਰਿਆਮ ਹੁਰੀਂ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਹੀ ਦੇਣਗੇ।’

ਪਾਸਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਮੇਰੀ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਾ ਪਾਸਲਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਓਪਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਹੈ।

ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਗਏ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ‘ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਅ’ ਦੇ ਸਕੀਏ।

ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਾਂਝ ਹੋਰ ਵੀ ਪੀਚਵੀਂ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਫੇਰ ਟਰੱਸਟੀ ਬਣ ਗਏ। ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਗੋਲਡਨ ਐਵਨਿਊ ਵਾਲਾ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹੇ ਵਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰ

ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ‘ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੀ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ‘ਭਾਈ ਲਾਲਿਆਂ’ ਤੇ ‘ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਿਆਂ’ ਵਾਲੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਤਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਕੀਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਰਤਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ

ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੁਪਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸਦਾ ਹੁਨਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਪਾਸਲਾ ਏਨਾ ਮੋਹ-ਖੋਰਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦੇ ਸਾਰ ਮਿਲਣ ਭੱਜਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਨੇਡਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਤੋਂ ਮੋਹ ਦੀ ਚਾਸ਼ਨੀ ਘੁਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦਾ ਦਿਲ-ਦਾਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ, ਬਚਪਨ, ਵਿਧਵਾ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਛੁੱਟਦਾ ਭਾਵੁਕ ਤੇ ਤਰਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇੱਕ ਤਰਲ-ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ‘ਹੁਕਮ’ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅੱਖਰੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਵੇ। ਜਦ ਉਸਨੇ ਉਹ ਘਟਨਾ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੁਹਜੀਲੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਨਮੂਨਾ ਬਣ ਕੇ ਲਿਸ਼ਕ ਪਈ। ਇੰਝ ਹੀ ਉਹਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਜਦ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਪਿਘਲੀਆਂ ਦਾਸਤਾਨਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਆਖਣ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲੇਖਕ ਬਣ ਸਕਣ ਦੀ ਅਪਾਰ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਹਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਵਾਰਤਕ-ਟੁਕੜੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਨਮੂਨਾ ਹਨ, ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਘੁਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਪਾਸਲਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

‘ਰਾਗਗੀਰ’ ਅਨੁਵਾਨ ਹੇਠ ਦਰਜ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਪੱਖੋਂ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖ਼ਾਵਾਂ ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਵਿਧਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਫੈਲਦੀਆਂ, ਲਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਆਭਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਥਾ-ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਮਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਤਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕਲੇਜ਼ਾ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਠਾਈ ਸਾਲ ਲੰਮੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪੁਤਲੇ, ਜੁਝਾਰੂ ਸੂਰਮੇ ਪੰਡਿਤ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਨਾਲ ਜਦੋਂ

ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਲਈ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਮੰਗੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਅਪਮਾਨ ਜਨਕ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੇ ਬਿਰਤਾਂਤਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਰੂਹ ਵੀ ਅੰਬਰਾਂ ਤੱਕ ਰੋ ਉਠਦੀ ਹੈ। ‘ਮਾਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ’, ‘ਇੰਜ ਵੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ’, ‘ਗੁਆਚੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੱਭ ਪਈ’, ‘ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਏ ਮਾਂ’, ‘ਪਰਬਤੋਂ ਭਾਰੀ ਪੀੜ’ ਦੁਖਦਾਈ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਦਿਲ-ਛੁੰਹਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਤਾਂ ਹਨ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪਾਠਕ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਗਹਿਰਾ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਕਾਟਵਾਂ ਵਿਅੰਗ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦਾ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ‘ਤੇ ਮੁਸਕਾਣ ਵੀ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ‘ਕੁਸੱਤ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਪਿਰਤ’ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਅੱਗੋਂ ਪੈਸੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਹੱਸ ਪੈਣਾ, ਪਾਠਕ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਮੁਸਕਾਣੀ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਗਲੇ ਪਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕਾਟਵਾਂ ਵਿਅੰਗ ਸਮੁੱਚੇ ਪਾਰਮਿਕ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਜਾਣੀਏ ਤੋਂ ਸੋਚਣ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਸੈਂਟ-ਅਪਸੈਂਟ’ ਵਿਚ ਸ਼ੀਰੇ ਦਾ ਨਸ਼ਤਰੀ ਸਵਾਲ ਪਦਾਰਥਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਲਝੀ ਸੋਚ ਦਾ ਉਛਾੜ ਪਾੜਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਉਲੇਖ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਖਾਂ, ਹਸਰਤਾਂ, ਚਾਹਤਾਂ, ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ, ਬੇਚੈਨੀਆਂ ਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਅਫ਼ਾਰੇ’ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤਾਂ ਧਰਮ ਮੁਫ਼ਤ (ਗੀਤਾ) ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਅੰਝ ਚੂਪਣ ਤੇ ਖਰਬੂਜ਼ੇ ਖਾਣ ਦੀ ਰੀਝ ਸਿਸਕਦੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ‘ਰੀਝਾਂ ਦਾ ਮਰਸੀਆ’ ਵਿਚਲਾ ਦੁਖਾਂਤਕ ਵਿਅੰਗ ‘ਦਾਨ’ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਪਾਟੀ ਦਾ ਪੋਲ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਮਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਬੁੜਾਂ ਮਾਰੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤਬਾ-ਕਥਿਤ ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂਹ-ਵਾਚਕ ਰੋਲ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਮਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜਾਲ-ਜੰਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਦਿਲ-ਵਿੰਨ੍ਹਵੀਂ ਝਾਕੀ ਉਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗਰਕ ਜਾਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਧਸਿਆ ਬਾਪ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮਤ ਕਿੱਥੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਹਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ! ਅਜਿਹੇ ਸਵੈਮਾਣ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਰਸਾਤਲ ਤੱਕ ਧਸ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਦੇ ਲੜਣਗੇ?

ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਧਸ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੁਕੀ ਹੋਈ ਕਮਰ ਨੂੰ ਕਮਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨੀਵੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰੀ ਲਿਸ਼ਕ ਲਿਆਉਣਾ ਹੀ ਉਹਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਆਪਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਲੇਖਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਧੱਕੜ ਧਾਵੀਆਂ ਤੇ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਰਚੰਡ ਘੋਲਾਂ ਦਾ ਘੁਲਾਟੀਆ ਤੇ ਬੁਲਾਰਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੱਚਾ ਲੇਖਕ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਦਾ ਦੁਜਿਆਂ ‘ਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਗੋਂ ਆਤਮ-ਚਿੰਤਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੇਠ ਸੋਟਾ ਫੇਰਨ ਦਾ ਜੇਰਾ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਨਿਮਨ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹਮਦਰਦ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਅਸਲ ਤਸਵੀਰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਗੁਰਬਤ ਤੇ ਵਿਚਾਰਗੀ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਖਦੀ ਹੈ, “ਕਾਮਰੇਡ ਜੀ, ਜੋ ਆਪ ਜਲਸੋਂ ਮੈਂ ਹਮਾਰੇ ਘਰੋਂ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਥੇ, ਹੈ ਨਾ ਉਸੀ ਤਰਹਾ ਕਾ?”

ਲੇਖਕ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਬਾਹ ਦੂਰੋਂ ਬੋਲੇ ਹਮਦਰਦ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਹੱਡੀ ਹੰਢਾਈ ਹਕੀਕਤ ਬੋਲਾਂ ‘ਚੋਂ ਨਾ ਹੁੰਗਾਰੇ ਤਾਂ ਅਮਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਣ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਬਣੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਔਰਤ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਵਿਖਾ ਕੇ ਕੋੜੇ ਸੱਚ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਉਜਲੇ ਸੀਸੇ ਅੱਗੇ ਖਲਿਆਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ

ਦਾ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ‘ਜਿਸ ਤਨ ਲਾਗੈ ਸੋਈ ਜਾਣੈ’ ਵਾਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਹਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਅਰਥ ਇਹ ਲਿਖਤ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇੰਝ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ‘ਰਾਗਗੀਰ’ ਗੈਰ-ਗਲਪ (‘ਗੀਛੌਂ’) ਦੀ ਵਿਧਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰਤਕ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵੰਨਗੀਆਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ‘ਲਲਿਤ-ਨਿਬੰਧ’ ਦੀ ਸੂਖਮ ਵਿਧਾ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ, ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਵਸਤ ਵੀ ਹਨ, ਹੱਡ-ਬੀਤੀਆਂ, ਜੰਗ-ਬੀਤੀਆਂ, ਯਾਦਾਂ ਤੇ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਪਰਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ, ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਵੇਦਨਾ, ਸੁਹਜ ਤੇ ਸਹਿਜ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਲਹਿਰੀਆ ਬਣ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੈਲਦਾ, ਸਗੋਂ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਵਿਕ ਵਾਹੁੰ ਇਸ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਉੱਘਾ ਲੱਛਣ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਪਾਸਲਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਘੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਘੁਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਵਿਕ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੱਲ ਕੁਝ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਮੱਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਸਾਲ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਕਰਾਜਸ਼ੀਲ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਇੱਕੀ’ ਸਮਝਦੀ ਧਿਰ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ‘ਉਨੀ’ ਜਾਪਦੀ ਧਿਰ ਦੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਮੁਨਾਸਬ ਵੰਡ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਅਜਿਹੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ’ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਠੁਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੈਨਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਪਾਸਲਾ-ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪੈਨਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਨਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕੋਈ ਆਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਉਂਦੇ। ‘ਹੱਥ ਖੜੇ ਕਰ ਕੇ’ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਮੂਹ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ‘ਦੋਸਤੋ! ਇਹ ਅਦਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਹੁਲ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਲੜੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਨਿੱਜੀ ਰੰਜਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਚੇ ਉਠ ਕੇ ਤੇ ਹਰ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਜੁਝਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਉਠ ਕੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਕਦੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਅਹੁਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਰਾਸਤ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕਰ ਕੇ ਵੋਟ ਪਵਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਸਰਬ-ਸੰਮਤ ਫੈਸਲੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀਏ। ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਧੜਾ ਆਪਣਾ ਪੈਨਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇ। ਮੇਰੀ ਏਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਹੈਸੀਅਤ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧੜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਖਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਜੁਟਾ ਸਕਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੈਨਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇ। ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਅਪਣੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਪਾਸਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਉਸ ਮਾਣਮੱਤੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੈਨਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ ਤਾਂ ਹੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਵੇਗੀ।

ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰਲਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਇਹ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ! ਪਾਸਲਾ ਹੁਰੀਂ ਉੱਠੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਵਰਿਆਮ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਨ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਮਾਣ ਰੱਖਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਪੈਨਲ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕੇ।'

ਸਭ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਦੀਆਂ ਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਧੇਰੇ ਉੱਚੀ ਸੀ। ਪਾਸਲਾ ਦੇ ਸਾਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਚਨਚੇਤ ਲਏ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੇੜਲਾ ਸਾਥੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤੇ ਸੰਧੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਪੈਨਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ।'

ਪਾਸਲਾ ਹੁਰੀਂ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਹਿਜ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਰੰਗ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਲਵੰਤ ਸੰਧੂ ਸ਼ਾਇਦ ਰੋਸ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ ਸੀ। ਗਤੀ-ਰੋਧ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਣ ਕੇ ਪਾਸਲੇ ਹੁਰਾਂ ਆਖਰੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਕੁਲਵੰਤ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਮਨਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ।'

ਇਸੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 'ਪਾਸਲਾ ਇੱਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੈ।' ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਸ਼ਾਇਰੀ ਜਿਸਦੀ ਰੂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੂਲਚੇ ਦਾ ਸਮੂਲਚਾ ਇਕ ਸ਼ਾਇਰਾਨਾ ਰੂਹ ਹੈ।

ਜਦ ਉਹ ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖਲੋਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਕਦੀ ਕਦੀ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਅਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲੈਕਚਰਾਂ ਵਿਚ ਨਗੀਨੇ ਵਾਂਗ ਜੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਭਾਸ਼ਨ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਭਾਸ਼ਨ ਬੜਾ ਰਵਾਂ-ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਕਵੀ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਬੋਲਿਆ। ਉਸਦਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਪਰ ਅਸਲੀ ਸ਼ਿਅਰ ਦੇ ਇੱਕ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਅਰ ਵੀ ਉਹਨੇ ਇਸ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਜੋੜ ਲਏ ਸਨ ਕਿ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਆਗੂ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਗ਼ਲਤ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਸੈਕੜੇ ਸਰੋਤਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਇਕੱਲੇ-ਇਕਹਿਰੇ ਜਾਣਕਾਰ (ਭਾਵੇਂ ਭਰੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ) ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਿਅਰ ਵਿਚ ਕਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਆਖਣ/ਸਮਝਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ 'ਵੇਖੋ ਜੀ! ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਲੀਡਰ ਤੇ ਸ਼ਿਅਰ ਗ਼ਲਤ ਸੁਣਾ ਗਿਆ!'

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਾਸਲਾ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਜੜਤ ਵਾਲੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜੰਗਾਲਿਆ ਧੱਬਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤਾ।

'ਗੁਸਤਾਖੀ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਇਕ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲੱਗਾਂ...'

'ਲਓ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਾਹਦੀ ਤੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਕਾਹਦੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਝਾਅ ਸਿਰ ਮੱਥੇ। ਮੇਰੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੱਸੋ ਤੁਸੀਂ।'

ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਉਸ ਦਿਨ ਬੋਲੇ ਸ਼ਿਅਰ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਮੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਕਦੀ-ਕਦਾਈਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਅਰ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਕੇ 'ਰਾਇ' ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਉਹਦੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ, ਨਿਰਫਲਤਾ ਤੇ ਮੋਹ ਦਾ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ 'ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੋਣ' ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਤਾਲਿਆ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਨਜ਼ਮ 'ਫ਼ਰਬ' ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਨੂੰ ਏਨੇ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਬੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ 'ਵਾਹੁ!' ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਵੇਦਨਾ-ਭਰਪੂਰ ਕਾਵਿਕ ਬਿਆਨ। ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕਾਵਿਕ ਸੁਨੇਹਾ। ਅਜਿਹਾ ਸੁਨੇਹਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਅਰੇ ਵਾਲੀ ਉਤੇਜਨਾ ਨਹੀਂ, ਪੁਰ ਗਹਿਰੇ ਉਤਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਸਤਹ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਖੋਲਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਸ਼ੁਧ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਨਮੂਨਾ।

ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ 1935 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੈ ਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਲਹਿਰ ਨੇ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਬਿਖੜੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਠੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਸਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵੇਈਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਗੋਆਂ ਤੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲਲਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਮੱਤੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਸਜਿੰਦ ਨਾਤਾ ਜੋੜਨਾ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਹੋਰ ਉੱਘਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਈ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੱਧਕਾਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਸਲਾ ਹੁਰਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਟੁਟੀ ਗੰਢੀ ਹੈ।

ਪਾਸਲਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਾਤੂਆ ਸਾਡੀ ਮੱਧਕਾਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸੇ ਨਾਤੂਏ 'ਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਖੂਨ ਰਵਾਂ ਚਾਲ ਚੱਲਦਾ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਤੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਰਤਮਾਨ ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਆ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਖੂਨ ਕੇਵਲ ਪਾਸਲਾ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੌੜਦਾ ਸਗੋਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਟਪਕਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ 'ਬੇਗਮਪੁਰੇ' ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਖੂਨ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਡਲੁਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਦੁਖੀਆਂ, ਦਲਿਆਂ-ਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦਾ ਜੇਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਦਨਾ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹ ਰਾਹ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਤੇ ਬਿਖੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਰੋੜ, ਕੰਡੇ, ਸੂਲਾਂ ਤੇ ਸੁਲੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਸਲਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਗਮ ਰਸਤਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੋਰਦੀ

ਪਾਸਲਾ ਏਨਾ ਮੋਹ-ਖੋਰਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦੇ ਸਾਰ ਮਿਲਣ ਭੱਜਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਨੇਡਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਪਣੱਤ ਤੇ ਮੋਹ ਦੀ ਚਾਸ਼ਨੀ ਘੁਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦਾ ਦਿਲ-ਦਾਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ, ਬਚਪਨ, ਵਿਧਵਾ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਛੁੱਟਦਾ ਭਾਵੁਕ ਤੇ ਤਰਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇੱਕ ਤਰਲ-ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ 'ਹੁਕਮ' ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅੱਖਰੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਵੇ। ਜਦ ਉਸਨੇ ਉਹ ਘਟਨਾ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੁਹਜੀਲੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਨਮੂਨਾ ਬਣ ਕੇ ਲਿਜ਼ਕ ਪਈ।

ਹੈ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਕਈ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ੈਲਦੀ, ਕਈ ਹਨੇਰੀਆਂ ਨੁੱਕਰਾਂ ਰੁਸ਼ਨਾਉਂਦੀ ਪਾਠਕ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਹਲੁਣਦੀ ਹੈ, ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਵਿਕ ਸਫਰ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਝਾਤ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਵੇਖੋ:-

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪੈਗਾਮ,
ਦਾਂਵੇਤਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ,
ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਕੇ
ਪੰਜਾਬ ਆਣ ਪੁੱਜਾ ਹੈ।
ਜਿਥੇ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੰਘ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੇਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਪਾੜਿਆ
ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮਰਸੀਏ ਪੜ੍ਹਦੇ
ਤੇ ਕਿਰਤ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਰਾਮ ਦੇ ਬਸਤਰ
ਰਾਵਣ ਨੇ ਪਾ ਲਏ ਨੇ।
ਬਾਨਰ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ
ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਧੋਖਾ ਖਾ ਗਏ ਨੇ।
ਲੰਕਾ ਦਹਿਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤਾਹੀਓਂ ਤਾਂ....
ਅਯੁਧਿਆ ਨੂੰ ਖੰਡਰ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।
ਆਜ਼ਾਦੀ-
ਜਿਥੇ ਹਰ ਕੋਈ 'ਬੇਗਮਪੁਰੇ' ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋਏਗਾ।
ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਮਿਥਿਹਾਸ, ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ
ਲੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਵਿਕ ਬਿਆਨ ਹੈ।

ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਮਨ ਤੋਂ ਤਨ, ਤਨ ਤੋਂ ਜਨ ਤੇ ਜਨ ਤੋਂ ਜਨ-ਜਨ ਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਘਰ ਘਰ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਬਲਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਭਿੱਜਦੀ ਲਾਟਾਂ 'ਤੇ ਬਰਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਵਰੁਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਰੁਣ ਵਿਚ ਉਸ ਚਿਤੀ ਦੀ ਚੁੰਝ ਜਿੰਨਾਂ ਕਤਰਾ ਕੁ ਪਾਣੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਬਲਦੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਚਿਤੀ ਦੇ ਚੁੰਝ ਜਿੰਨੇ ਕਤਰਾ ਕੁ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੁਝਣੀ ਪਰ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਤਰਾ-ਕਤਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਦਰਿਆ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ 'ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ' ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੈ, ਅਜ਼ਮ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਹੈ, ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਨਾ ਰੁਕਣ ਦਾ ਬੁਲੰਦ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਹੈ। ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਿਘਲਦੀ ਮੋਮ ਵਾਂਗ ਢਲਦੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਆਪਣੇ ਬੁਝਣ ਜਾਂ ਮੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਦੀ ਲੀਕ ਛੱਡ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਦਰਦ ਹੈ, ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਰੰਜ ਹੈ, ਰੋਹ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਵੀ ਹੈ। ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਹਿੱਕ ਦੇ ਪੱਕਿਆਂ, ਧੋਖਿਆਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਹਿੱਕ ਡਾਹ ਕੇ ਲੜਨ ਦਾ ਕਾਵਿਕ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ।

ਕਿਸਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ?
ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹੋ।
ਲੱਗਦਾ ਆਪਣੀ ਛਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦੇ ਹੋ।
ਸੁਣੋ! ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਮਰੇ ਨਾ ਮੁੱਕੇ ਹਾਂ,
ਸੁਰਜ ਵਾਂਗ ਦਗਦੇ ਹਾਂ।
ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਵੱਗਦੇ ਹਾਂ।
ਗਰਜਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਸਾਗਮਣੇ,
ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ।
ਹਾਰਾਂਗੇ, ਜਿੱਤਾਂਗੇ।
ਹਾਰ ਕੇ ਵੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਵਾਂਗੇ।

ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਮਹਿਜ਼ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਨਹੀਂ, ਬਣਦਾ-ਫੱਬਦਾ ਕਾਵਿਕ ਹੁਸਨ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਨਮੂਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਵਿਕ-ਬਿੰਬਾਂ ਦੀ ਸੁਹਜੀਲੀ ਜੜਤ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਤਦ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੇ
ਮੁਸਲਯਾਰ ਸੰਧੂਰੀ ਮੀਂਹ ਵੱਸੇਗਾ।
ਹੁੰਮਸ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ,
ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੱਚੇਗਾ।
ਅੱਰੰਗਜ਼ੇਬੀ ਕਟਾਰ
ਸਿਰ-ਧੜ ਵਿਚ ਲੀਕ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇਗੀ।
ਕਲਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ
ਨਾਅਰੂਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਲਲਕਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਦਾ ਕਾਵਿਕ

ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੰਦੀ ਕਵਿਤਾ।
ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਇਰਸ ਵਾਂਗ ਘਰ ਚੁੱਕੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਵਿਕ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦੇ ਦੀ ਖੂਦੀ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹਿਜ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ।

ਸੰਖ ਵਜਾਈ ਜਾਵੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਲੱਖ ਕਰੋ ਅਰਜ਼ੇਈਆਂ ਭਾਵੇਂ,
ਛੱਪਰ ਪਾੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ, ਸੁਟਦਾ ਨਹੀਂ
'ਕਰਤਾਰ' ਕਦੀ
ਉਡਦਾ ਪੰਛੀ ਥੱਕਾ ਟੁਟਾ, ਪਹੁੰਚ ਟਿਕਾਣੇ ਜਾਊ ਇਕ
ਦਿਨ,
ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕਣ, ਸਿਰਤੀ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਕਦੀ।
ਧਰਮ ਜਦੋਂ ਦਿਲਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਾਂ 'ਚੋਂ ਚਾਨਣ ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਨੇਰਾ ਘਰ
ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਨੇਰੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ
ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ਪਰ ਕਦੇ ਸੱਚ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਕਦੀ
ਨੇ ਅਯੁਧਿਆ ਜਾਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਖੰਡਵਾਦ
ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਾਵਿਕ ਨੁਹਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਜੀਅ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ,
ਸੰਗੀਆਂ ਸੰਗ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਵਾਂ।
'ਮੁੰਜ ਵੱਟਣ' ਤੇ ਨਾਲੇ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆ।
ਰਾਜੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਗੱਡੀਆਂ ਭਰ-ਭਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ।
ਪਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ
ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ
ਵਿਹਲੇ ਬਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।
ਕਿੱਧਰੇ ਲਾਲੇ ਤੇ ਭਾਗੋ ਦਾ ਪੰਗਾ,
ਕਿਤੇ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਦੰਗਾ।
ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਗੁਰੂ ਸਾਡਾ।
ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੌਕੀਆਂ ਵਿਚ
'ਸੱਜਣਾ' ਦੀਆਂ ਠੱਗੀਆਂ ਨਾਲ,
ਖੋਹ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਗੁਰੂ ਸਾਡਾ
ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।
ਬਸ ਕਿਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਬਾਣੀ
ਉਚਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਗੁਰੂ ਸਾਡਾ।
ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਕਿਸੇ ਬੁੱਢੇ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਕਟੌਤੀ
ਜਾਂ ਮਰ ਰਹੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦਵਾ ਦੇ ਘਪਲੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ
ਜਾਪਦੀ ਹੈ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ
ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਪਾਸਲਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਪਿੰਗਲ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾ

ਵੀ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਤੋਲ-ਤੁਕਾਂਤ, ਬਹਿਰ ਤੇ ਵਜ਼ਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਵਾਂਗ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਦ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ 'ਗਜ਼ਲ-ਨੁਮਾ' ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੂਨ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਹੀ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਫ਼ੈਲਦੀ ਹੈ। ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਗੋਚਰੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ, ਗੁਜਰਾਤ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਦਿੱਲੀ, ਦਾਂਤੋਵਾੜਾ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਫ਼ਲਸਤੀਨ, ਬਰਲਿਨ, ਪੈਰਿਸ, ਲੰਡਨ ਉੱਤੇ ਗੋੜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਰੂਮ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਰੋਂਦੇ ਨੂੰ ਵਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਹਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆ ਵਿਚ ਪਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ੀਹ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੀਹ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਨਿਆਇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਧੁਖਦੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਮਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਗੋਆਂ, ਲਾਲਿਆਂ, 'ਸੱਜਣਾ' ਤੇ ਕੱਡਿਆਂ ਨੂੰ 'ਬੰਦਾ' ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੁੜੀ ਦਾ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਦਿਨ ਦੀ ਉਮਰ ਹੰਢਾ ਕੇ, ਮੈਂ ਘਰ ਆਬਣ ਵੇਲੇ ਮੁੜਦੀ ਹਾਂ

ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਟੁੱਕੜੇ ਅੱਗ ਵਰਗੇ, ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਉਠਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹਾਂ

ਇਹ ਨੈਣ ਬਣੇ ਮਤਵਾਲੇ ਨੇ, ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਮੈਂ

ਕਾਲਖ਼ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਕੀ ਜਾਨਣ, ਹਨ ਅੱਥਰੂ ਜੋ ਨੈਣਾਂ 'ਚ ਭਰਦੀ ਹਾਂ

ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿਹਨਾਂ ਸੱਸੀਆਂ ਦੀ, ਕਿਸ ਸੋਹਣੀ ਦੇ ਘੜਿਆਂ ਦੀ

ਮੈਂ ਵਿਚ ਝਨਾਂ ਦੇ ਤਪਦੀ ਹਾਂ, ਤੇ ਮਾਰੂਥਲ 'ਚ ਠਰਦੀ ਹਾਂ
ਓਹ ਮੇਰੇ ਸਹਿਰ ਦਿਓ ਲੋਕੇ, ਕਿਉਂ ਮੈਥੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋ
ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਵਰਗੀ ਹਾਂ।

ਇੱਥੇ ਪਾਸਲਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਵੀ ਖੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹੋ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ?

ਕਵਿਤਾ ਸਵਾਲ-ਦਰ-ਸਵਾਲ ਖੜੇ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ। ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਹੁਸੀਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਮਾ ਯੁਧ ਲੜਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ; ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਅਮਲ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ। ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲ ਕੇ, ਪੜਤਾਲ ਕੇ।

ਚੌਂਕ 'ਚ ਮਜ਼ਮਾ ਲਾ ਕੇ
ਦੁਆਈਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜਾਦੂਈ ਪ੍ਰਚਾਰ,
ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ....

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਕੋਈ ਮਦਾਰੀ ਝੁਰਲੂ ਨਾਲ
ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਕਿਵੇਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਦਿਲ ਪ੍ਰਚਾਵਾ ਚੰਗਾ,
ਪਰ ਨਿਰੀ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਹੈ।
ਜੋ ਸਾਡੇ ਹਮਸਾਇਆਂ ਨੂੰ
ਕਦੀ ਰਾਸ ਨਾ ਆਈ ਹੈ।

ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਦਾ
ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤਾਂ ਹੈ....

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ
ਭਲਿਆਂ ਬੁਰਿਆਂ,
ਕਾਤਲ ਦਿਆਂ ਫੁਰਿਆਂ,
ਮਾਸੂਮਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹਾਂ,
ਤੇ ਬੋਤਰਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ

ਸਭ ਨੇ ਡੁਬਕੀ ਲਾਈ ਹੈ,
ਤਾਂਹੀਓਂ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਮਾਈ ਹੈ।
ਹੁਣ ਤਾਂ ਝੁਰੜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ,
ਰੱਤ ਵਿਹੁਣੇ ਪੁੱਤ,
ਤੇ ਜੋਬਨ ਰੁੱਤੋਂ ਮਰੀਅਲ ਜਿਹੀ ਧੀ ਦੇ
ਦਰਦ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ,
ਭੁੱਖੇ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਕੁਝ ਬਾਈ ਪਾਸਲਾ ਦੇ ਵਧੀਆ ਗੀਤਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਬੇਟੀ ਆਫ਼ਿਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਕਤਲ ਦੀ ਦਰਦਾਂਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮਨ ਦ੍ਰਵ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਾ ਤਰਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗਿਆਇਆਂ ਵਰਗੇ ਹੰਝੂ ਡਲਕਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਟੁੱਕੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਟੁੰਡੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਮੀਚੀ ਮੂਠੀ ਬਣ ਕੇ ਜੁੜਿਆ ਹੱਥ ਹੈ, ਗਿਆਨ-ਵਿਹੁਣੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਰਈਅਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨੂਰ ਬਣ ਕੇ ਲਿਜ਼ਕਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈ।

ਇਹ ਪੁਰਨੂਰ ਕਵਿਤਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਹੱਥ ਰੱਸਾ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਗੰਢ! ਪਾਸਲਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸੁਨੇਹਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਬੜਾ ਸਹਿਜ ਹੈ, ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ, ਕਾਵਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਉਹਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਸੁੱਚਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਸੁਭਰਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। 'ਸੱਚ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸੱਚ ਕੀ ਬੋਲਾ!' ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਗਤ ਹੈ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ: ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ-ਦਰ-ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ, ਖਾਸਕਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਬੜ੍ਹਾ-ਬੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਿਊਬੈਕ ਸੂਬੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਲਜਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀਆ ਐਲਾਨ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰਮੁਗ਼ਨ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਤਕਦੀ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਖ਼ਬਰ ਡਿੱਗੀ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਬਣੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ 'ਤੇ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।

ਇਹ ਪਹਿਲੀਆਂ (ਤੇ ਆਖਰੀ) ਖ਼ਬਰਾਂ ਨਹੀਂ; ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਿਲ ਕੰਬਾਉ ਖ਼ਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਵੈਚ
ਫੋਨ: +1-604-760-4794

ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਟੋਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਨਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਦੋਸ਼ੀ ਗਰਦਾਨ ਦੇਣੀਏ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਨੁਕਸ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਿਕਸਤ, ਅਣਵਿਕਸਤ ਜਾਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਹੋਣ, ਸਭ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਪਰ ਸਾਡਾ ਮੁੱਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ? ਮਾਪੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਵਡਮੁੱਲੀ ਕਮਾਈ ਖਰਚ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਪਰੋਥੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਬੱਚੇ ਕੈਨੇਡਾ ਕਿਉਂ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ? ਕੀ ਬੱਚੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਕੀ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਫ਼ਾਇਦੇ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ? ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਅਸਲ ਰੋਲ ਕੀ ਹੈ? ਆਦਿ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਢਾਈ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਸਗੋਂ ਦਸ ਕਿਲੋ ਵਜ਼ਨ ਉਹਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਛਤਰ ਫ਼ਾਇਆ ਥੱਲੇ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਗਲੋਂ ਲਾਹ ਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਜਾਂ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਲੋੜ ਵਾਂਗ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀਕਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗੀ ਸਸਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਮਾਪਾ ਆਪਣੇ ਤਨੋ-ਮਨੋ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆ ਜਾਵੇ

ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੀ ਉੱਘੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨ ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਵੈਚ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਸਲੇ ਉਭਾਰਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚਲੰਤ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪੀਆਂ ਹਨ; ਇਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਜ਼ਰਦ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ' ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰਤਕ ਕਿਤਾਬ 'ਜਾਗਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ'। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਬਾਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੁਘੜ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਕਿਤਾਬ 'ਜਾਗਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ' ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਕਿ ਆਈਲੈਟਸ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖਤਰਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਅਗਰ ਉਥੇ ਮਾਪੇ ਅੱਧੇ ਸੌਖੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਵੀ ਲੈਣ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਐਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਰੀਬ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਵਸ ਦਾ ਰੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਣ।

ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੱਥੇ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇ ਬੱਕਰੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਗਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 150 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਭਰ ਕੇ ਉੱਥੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ 28 ਤੋਂ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਦੂਸਰੇ ਕਾਲਜ ਹੋਰ ਲੈਣਗੇ, ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਖੂਹ ਪੱਟਣ? ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਵੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ; ਜੇ ਉਹ

ਸਾਰੇ ਅਣਭੋਲੇ ਹੀ ਫਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ: ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਹਾਂ, ਅਗਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਬੰਦ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਨਾਲ

ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ; ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਇੱਥੇ ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਈਲੈਟਸ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਬੈਂਡ ਲੈਣ ਲਈ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਬੈਂਡਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਖੁੰਭਾਂ ਵਾਂਗ ਉੱਗੇ ਕਾਲਜਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਰ ਕੇ ਦੋ-ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਬਾਰੇ ਉੱਕਾ ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਰੀਸੇ-ਰੀਸੇ ਚੂਹਾ-ਦੌੜ ਵਿਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਭੱਜਦੇ ਹਨ। ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਇਹੀ ਹੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਸ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ, ਉਹਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਭਰ ਲੈਣ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕਾਲਜ ਦੀਵਾਲੀਆ ਹੋ ਗਏ ਜਿਸ ਵਿਚ 1173 ਦੇ ਕਰੀਬ 95% ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 633 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਪਰ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਫੀਸ ਭਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਝੱਲਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗ ਕੇ ਔਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਵੀ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਡਾਲਰ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ 6.4 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਝੰਗ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ 2016 ਵਿਚ ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ

20 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਰੇਡਿਓ ਹੋਸਟ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮ.ਪੀ. ਨਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਕੈਨੇਡਾ ਡੋਟ ਸੀ.ਏ. (ਚਅਨਅਦਅਚਅ) 'ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੈੱਕ ਕਰ ਕੇ ਦਾਖਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਘਪਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਫਾਣਬੀਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਗੇ ਆਵੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਠੱਗੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਚਾਰ-ਚਾਰ ਸਮੇਸਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਰਵਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਕਮਰੇ ਹਨ, ਨਾ ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਨਾ ਕਨਟੀਨ, ਨਾ ਹੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਵਾਧੂ ਚਿੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫਟਕਣ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਐਨੇ ਦਿਆਲੂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ? ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੋਜ ਕਿਉਂ ਜਾਗਿਆ ਜਿਹੜੇ 17-17 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਕੰਮ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੀ ਇਸ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੈਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸੁਫਨੇ ਸਜਾਉਣੇ ਹਨ, ਸੁਫਨਿਆਂ ਨੂੰ ਜਗਦੇ ਮਘਦੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟਣੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਗੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਉਹ

ਭਰ ਸਕਣਗੇ। ਦੂਜਾ, ਜੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਉੱਥੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਹ ਗਰਮ ਖੂਨ ਬੋਰਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਖੜ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਪਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿੱਟ ਕੇ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਮਾਪੇ ਭੇਜ ਰਹੇ ਨੇ, ਗੱਲ ਖ਼ਤਮ। ਸਵਾਲ ਹੈ: ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਿਉਂ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ? ਟੈਕਸ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਆਂਢੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦਾ ਹੀ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣੀਆਂ ਹਨ? ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ (ਇਹ ਹੈ ਕਿ) ਕੈਨੇਡਾ ਜਿੱਥੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਬੱਚੇ ਵਾਈਟ ਕਾਲਰ ਜੋਬ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ; ਦੂਜਾ ਉਹ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਜਨਸੰਖਿਆ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉਹ ਲੋਕ ਆਉਣ ਜੋ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਵੀ ਕਰਨ ਤੇ ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਗੱਫੇ ਲਿਆ ਕੇ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਭਾਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਦਾ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ, ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੋਰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੀਮਾ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵੀ ਬੱਚੇ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲ ਵਾਧੂ ਆਮਦਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਕੰਮ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਟੈਕਸ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਜੋਰੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਭਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਅੱਧੇ ਹੋ ਕੇ, ਕਰਜ਼ੇ ਲੈ ਕੇ, ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਫੀਸਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹਨ; ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੰਵਾਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਸਣਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਨਾ ਖਰਚਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਜੋਗੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ; ਇਹ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸੱਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ, ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਏ, ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਟੈਕਸ ਵੀ ਭਰੇ, ਐਲ.ਐਮ.ਆਈਆਂ ਆਦਿ ਲਈ ਬਿਜਨਸਾਂ ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ (ਏਜੰਟਾਂ) ਦੀਆਂ ਆਮਦਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕਰਨਗੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਤਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਲਮ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਹ ਗੱਲ ਉੱਠੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਜਦਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਰਾਖਵੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਸੋਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਜਾਂ ਉੱਥੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਨਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਤੋਂ ਦੀ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਦੂਜਾ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਿਜਨਸ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਲੋਬਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਬੋਲਣ ਆਉਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸਕਣ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਹੜੇ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਲਈ ਵੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੱਚੇ ਬੇਸਮੇਟਾਂ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਰਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਤੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ। ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਥਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਬਸੇਰਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਕਿ ਘਰਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕਰਨਾ ਵੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇਫਾੜ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਝਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਾਂ ਇਹ ਸਫ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਗੰਦ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉੱਚੀ ਸੰਗੀਤ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇੱਥੇ ਵਸਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਉਗਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ, ਇਸ ਅਖਾਣ ਵਾਂਗ ਕਿ 'ਗਰੀਬ ਦੀ ਜ਼ੋਰੂ ਸਭ ਦੀ ਭਾਭੀ' 'ਤੇ ਲਾਹ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭੜਾਸ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਬਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜੋ ਮਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਕਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਧੇ ਅਜਿਹੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੈ, ਵੱਖਰਾ ਹੈ- ਬੋਲੀ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦਾ ਸਲੀਕਾ, ਵਾਤਾਵਰਨ, ਭੱਜ-ਨੱਠ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰੋਟੀ-ਰੋਜ਼ੀ ਲਈ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਕੂਲ ਦਾ ਹੋਮ-ਵਰਕ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਜਾਂ ਖਾਣਾ ਵੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪੱਛਮੀ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਦੂਰਗਾਮੀ ਅਸਰ

1990ਵਿਆਂ ਦੇ ਮੱਧ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਆਕਾਰ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਡਾ. ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਣ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸੰਭਾਵੀ ਰੱਦ-ਬਦਲ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ, ਖਾਸਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਰਲ, ਗੁਜਰਾਤ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਿਹੇ ਸੂਬੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਕੁੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਦਾਰੀਕਰਨ, ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ (1991) ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਦਮ ਤਹਿਤ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੀ-7 ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜੀ-20 ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰਗਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤ ਵੱਡੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘਰੇਲੂ ਬੱਚਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚੀ ਦਰ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜੀ-20 ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਬੈਲਟ ਐਂਡ ਰੋਡ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ (ਬੀ.ਆਰ.ਆਈ.) ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਰੇਲ ਲਿੰਕ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾਵੇ।

ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਭਾਰਤੀ ਹਨਰਮੈਂਟ ਤੇ ਅਰਥ ਹਨਰਮੈਂਟ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘਰੇਲੂ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਸਦਕਾ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਲ 2000 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 79 ਲੱਖ ਸੀ ਜੋ 2023 ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ 1.89 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਖਪਤ ਮਿਆਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ (44.60 ਲੱਖ) ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਕਰੀਬੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 86.49 ਲੱਖ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਆਸਟਰੇਲੀਆ (4.96 ਲੱਖ), ਕੈਨੇਡਾ (16.89 ਲੱਖ), ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ (2.40 ਲੱਖ) ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ (17.64 ਲੱਖ) ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਪਰਵਾਸੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ (ਯੂ.ਏ.ਈ.), ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਓਮਾਨ, ਕੁਵੈਤ ਅਤੇ ਕਤਰ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 85.77 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਪਰਵਾਸੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵੇਂ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਾਤੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਲ 2023 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਕੁੱਲ ਕਮਾਈ ਦਾ 35 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਕਰੀਬੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਕੱਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ 23 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਭਾਰਤ ਦੀ 120 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਪਰਵਾਸੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ (6.8 ਫੀਸਦੀ), ਕੈਨੇਡਾ (2.4 ਫੀਸਦੀ), ਆਸਟਰੇਲੀਆ (1.9 ਫੀਸਦੀ) ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ (ਇੱਕ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ) ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਯੂਰਪ ਸਣੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਹਿੱਸਾ ਖਾਤੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਹਿੱਸਾ 42 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ 85 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਵਿਚਲਾ ਆਪਣਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸੁਬਾਵਾਰ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਕੇਰਲਾ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਆਵਾਸੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੰਜਾਬ ਅਜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਰਤਾਨੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉੱਥੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਰਕਮ ਘਟਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਯੂਏਈ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ

ਵਿਚ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸਾ ਭੇਜਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਹੁੰਦੇ ਪਰਵਾਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਿਰਫ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖਿਆਂ ਤੇ ਹਨਰਮੈਂਟਾਂ ਦੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਬੋਝ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ ਸਗੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਚੰਗਿਆਈ ਨੂੰ ਵੀ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਰਵਾਇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਨ 1991 ਵਿਚ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਆਪਣੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਦੂਜੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਵੀ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀਆਂ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਇਸ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਮਲਟੀਪਲ-ਐਂਟਰੀ' ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ਾ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ (ਪੀ.ਆਰ.) ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਜਾਂ ਡਿਪਲੋਮੇ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ (ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ) ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪੀਆਰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁਣ ਸਖ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਪੀ.ਆਰ. ਲੈ ਸਕਣਗੇ, ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ

ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਹ ਹਨਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਮੇ ਨਾ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਅਗਾਊ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੀ.ਆਰ. ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਸਣੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ (2023 ਵਿਚ) ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 4.27 ਲੱਖ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 1.47 ਲੱਖ (41 ਫੀਸਦੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਰਜ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪਰਮਿਟ ਹਨ ਜੋ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡੇਢ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ 'ਚ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹਾਲੀਆ ਚੋਣ ਨੇ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਵਾਪਸੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹ 'ਅਮਰੀਕਾ ਫਸਟ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਹੋਰ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਮਾਈ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਪੈਣੇ ਤੈਅ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਉੱਥੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸਣ ਦੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਹੱਲ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਉਦਾਸ ਤਾਂ ਹੋਣਗੇ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਟਿਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ। ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਧੀਰਜ ਭਾਅ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਸਮਝ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਵੀ। ਉੱਝ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਲਜ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸਬਕ ਵੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਐਨੀ ਜਲਾਲਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਸਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 60% ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਆਮਦਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਹ 40% ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੰਮ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਕਾਂਗਿਆਰੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਜੋ ਕਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਦੇ

ਸਕਦੀਆਂ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗ਼ਲਤ ਸਬੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੀ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੰਦੇ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕੱਖਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਪਿੱਛੇ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਬੂਰ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਬਿਮਾਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਉਹ ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗੰਦੀ ਸੋਚ ਲੈ ਕੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਕੁਝ ਕੁ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ 20 ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਕੰਮ ਕਰਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਲੇਬਰ ਕੋਰਟ ਦਾ ਬੂਹਾ ਨਹੀਂ ਖੜਕਾ ਸਕਦੇ। ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪੀ.ਆਰ. ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹਥਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡੰਡ ਭੰਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਅਰਥਾਤ ਦੂਹਰੀਆਂ-ਦੂਹਰੀਆਂ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਲਾ ਕੇ ਮੰਜਲਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਵਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇੱਥੇ ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਦਾ ਕੋਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਰੱਸੇ

ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਐਨਾ ਰਿਤਕਿਆ ਕਿ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਨੂੰ ਡੀਪੋਰਟ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਦਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸੱਦ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੱਦਣਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰਜ 'ਤੇ ਐਨਲਾਈਨ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ' (ਟੋਰਾਂਟੋ) ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਲੇਖਕ, ਬਿਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਛਪੀ ਖ਼ਬਰ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਸਾਲਾ ਲੱਗੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰੇ ਕੇ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ 90% ਨੂੰ ਉਲੱਦ ਦਿੱਤਾ। ਪੇਸ਼ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਛੱਜ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਛੱਟਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਵਧਾਉਣੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਖੱਟੀ ਖੱਟੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮਾਪੇ ਤਰਾਹ-ਤਰਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਫੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘੰਟੀਆਂ ਖੜਕਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੰਨ ਲਓ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲੱਗਭੱਗ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਪਰ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਉਂ ਬਣਦੇ ਹਨ? ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ

ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਦੇ ਪਾੜੇ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾੜਾ ਇੱਥੇ ਵੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਬੱਚੇ ਜੋ ਤਿੰਨ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਲੀਆ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗ਼ਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਵੇਗੀ? ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਰ-ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਣ-ਨੋਣ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਤ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 20 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਾਂਗ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁੱਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਭਾਵੇਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ। ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਦਾ ਐਨਾ ਵਜ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਕੀ ਉਹ ਵਧੀਆ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਟੈਕਸ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਮੁਹੱਈਆ

ਕਰਵਾਉਣ। ਇੱਕ ਚਿਤੀ ਦੇ ਪੰਜੇ ਜਿੰਨਾ ਦੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਘਰ, ਜਿਉਣ ਲਈ ਖਾਣਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲੀ (ਜਮਾਤ) ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੱਕ ਮੁਫ਼ਤ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ?

ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਗੱਫੇ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਧੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿੰਗਣੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਲੈ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਕਾਲਜ ਵੱਡੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਅਦਾਰੇ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਤਵੱਕੋ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੀ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹਨ, ਬੱਚੇ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਕਰਨ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਸੋ, ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਮੋਢਾ ਦੇਈਏ।

ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ

ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਦਾ ਸਾਥੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਜੋ ਦਰਜਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਤ ਦਾ ਮਰਾਸੀ ਅਤੇ ਅੱਵਲ ਦਰਜੇ ਦਾ ਗਵੱਈਆ ਅਥਵਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੀ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ) ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬੇਦੀਆਂ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ ਭੋਇ ਭੱਟੀ ਕੀ (ਹੁਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨੀ ਮਿਰਾਸੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰ

ਡਾ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟ ਕਪੂਰ

ਸਾਰ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਬਾਬੀ ਕਾਵ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਹਿਰ ਤੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚਾਰੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜੀਉਤਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਬਦਰਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਲਖੋ। ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਈ ਲਖੋ ਦੇ ਛੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸੱਤਵੇਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮਰਜਾਣਾ' ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ 'ਮਰਦਾਨਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਸੱਦਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਮਰ ਪਦਵੀ 'ਮਰਦਾ ਨਾ' ਮਿਲਣ ਕਰ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਸੰਨ 1916 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ। ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਅਧਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਡਾਕਟਰ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਇਸ ਦੀ ਰੂਪਾਂਤਰਕਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ

“ਰਾਏ ਭੋਏ ਕੀ ਭੱਟੀ, ਰਾਜਪੁਤ ਨੇ 1486 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਅਥਵਾ ਸੰਨ 1429 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਏ ਭੋਇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਸਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜਠੇਰੇ ਪਿੰਡ ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਆਣ ਕੇ ਇੱਥੇ ਵਸੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸੀ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਜਜਮਾਨ ਪਿੰਡ ਲਖਣਕੇ ਤੋਂ ਸੰਧੂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਹਨ -ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵਸੇ। “ਹਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਰਜਾਨੀ ਜੀ ਚੌਬੜ ਜਾਤ ਦੇ ਮਰਾਸੀ ਵੀ ਇਥੇ ਇਸ ਜਗਹ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਤੋਂ ਭਾਦੜਾ ਤੇ ਭਾਦੜਾ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ —ਬਾਦਰਾ (ਬਾਦੀਆ) ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਲਖੋ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ 1516 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਨ 1459 ਨੂੰ ਹੋਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਤੰਗੀ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਕਿਸੇ ਕੋਠਾ ਕਿਸੇ ਪੱਲਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਤੋਰੀ ਅਲਾ”

ਉਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਲਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਸ ਭਿੰਨੀ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤੇ... “ਅਸੀਂ ਵੀ ਅਲਾ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਆਸਰਾ ਵੀ ਅਲਾ ਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਅਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਤੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਛੱਡ” ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਆਖਣ ਲੱਗੀ,

“ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਜਜਮਾਨ ਹੋ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਰਾਗ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਗਵਈਏ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਕੰਮ ਸੰਵਰੇਗਾ? ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰਦਾ।”

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, “ਗਵਈਆ ਨਿਕੰਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਗਵਈਆ ਤੇ ਕਵੀ ਦੋਵੇਂ ਮਰਦ, ਮਰਦਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਰਾਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ”

ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਗਈ... ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ਿਆ।”

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਿਫਤ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸਾਫ, ਸੁੱਧ ਅਤੇ ਮਿਲਾਪਤਾ ਸੁਭਾਅ, ਸੰਜੀਦਾ ਵਰਤਾਅ, ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਲਗਾਅ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਵੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਕਾਅ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਏ।

ਨੀਤੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਥਨ ਵੀ ਹੈ... ਪੁਰਖ ਰੂਪ-ਧਾਰੀ ਮਿਲਣ, ਨਟਕਟ ਲੋਕ ਅਨੇਕ।

ਅਸਲੀ ਮਨੁੱਖ ਬੋਤੜੇ, ਮਨ, ਵਿਚ ਕਰਮੋ ਨੇਕ।। (ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਰਖ)

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਕਦੇ ਇਕ ਖਿਨ-ਪਲ ਵੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਦਾ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਲ ਲਗਭਗ 1480 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਉਮਰ 11 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ 21 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਰਲ ਕੇ ਗਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰਾਗ ਸੀ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਇਹੋ ਆਖਦੇ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਕਾਈ ਸਿਫਤ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਕਰੀਏ।” ਦੋਵੇਂ ਤਰੰਨਮ ਨਾਲ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੰਗ ਸਾਥ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ। ਉਮਰਾਂ ਦੋ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਇਕੱਠੇ ਬਿਤਾਏ। ਜਿੰਨਾ ਲੰਮਾ ਅਰਸਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਛੋਹ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣਿਆ ਉਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿੱਬ ਸਾਖੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖਾ, ਤਿਹਾਇਆ, ਲਾਲਚੀ, ਮੰਗਤਾ ਤੇ ਡਰਪੋਕ ਜੇਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਭਾਰਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਤਾਂ ਉਚੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਨਿਰਫਲ, ਨਿਰਕਪਟ, ਹਲੀਮ, ਸੂਰਮਾ,

ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸਾਥੀ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਹਰ ਦੁੱਖ ਤੇ ਆਈ ਔਕੜ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ। ਕੋਛੇ ਰਾਖਸ਼ ਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਵਰਗਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਬੜੀ ਨਿਰਭੈਅਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ।

ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਗਾਇਕ ਢਾਈਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸਾਜ਼-ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਢਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੰਗੀ ਤੇ ਰਬਾਬ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਉਸਤਾਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਰਬਾਬ ਇਤਨੀ ਮਨਮੋਹਕ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸਰਲਤਾ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਉਚ ਨੀਚ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਰੱਬ ਨੇ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੱਛ ਚੰਮ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਰੱਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਹੈ।... ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕੋਈ ਨਾ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸਦਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਤੀ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਜਾਤੀ-ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਨਪੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿਲੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅੰਗ 1329 ਉਪਰ ਸੁਭਾਏਮਾਨ ਪਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ...

ਉਚਾ ਤੇ ਫੁਨਿ ਨੀਚੁ ਕਰਤ ਹੈ, ਨੀਚੁ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨ।। ਜਿਨੀ ਜਾਣ ਸੁਜਾਣਿਆ, ਜਗਿ ਤੇ ਪੂਰੇ ਪਰਵਾਣ।। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨੀਵਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਆਉਂਦੇ, ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ... ਨੀਚਾ ਅੰਦਰ ਨੀਚ ਜਾਤਿ, ਨੀਚੀ ਹੁ ਅਤਿ ਨੀਚ। ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਸਾਥ, ਵਡਿਆ ਸੋ ਕਿਆ ਰੀਸ। ਜਿਥੇ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ, ਤਿਥੇ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸ਼ੀਸ। (ਸਗਗਸ —ਅੰਗ 15)

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਦਮਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਹੀ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਆਖਿਆ, ‘ਬਾਬਾ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਅੰਤਰ ਨਾਹੀਂ, ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਡੂਮ ਹਉ ਤੇਰਾ ਡੂਮ। ਤੈਂ ਖੁਦਾਇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤੈਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਕਿਹਾ ਖੁਦਾਇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਇਕ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਛੋੜਨਾ ਨਾਹੀਂ ਆਪ ਨਾਲੋਂ, ਨਾ ਏਥੇ, ਨਾ ਓਤੇ।’

ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰਹਿਮ ਕਰਕੇ ਫਰਮਾਇਆ, ‘ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੁਧ ਉਪਰ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੇਰਾ ਵਾਸਾ, ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਵਾਸਾ।’ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕੀਤੇ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਗੁੱਝੇ ਭਾਵ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ—ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਸਮਾਂ ਕਿਹਤਾ ਚੰਗਾ, ਦਰਿਆ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਬੋਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਲਾਹ ਪਾਰ ਲੰਘਾਂਦਾ

ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਮਾਨੋ ਦਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਰਿਆ ਦਾ ਬੋਤਾ ਕੌਣ ਹੈ, ਲੰਘਾਵਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਤੇ ਵਿਛੋੜਦਾ ਕਿਵੇਂ। ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੀਏ। ਇਤਨੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਗ ਤਾਂ ਸਭ ਭਲੇ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਭਲਾ ਉਹ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਚਿਤ ਆਵੇ।

ਇਹ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਕਮਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਬਾਬ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਨੂੰ

ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 35ਵੀਂ ਪੌੜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਸੁੰਨ ਮੁਨ ਨਗਰੀ ਭਈ ਦੇਖ ਪੀਰ ਹੋਆ ਹੈਰਾਨ। ਵੇਖੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਏ ਕਰਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਵਡਾ ਮਸਤਾਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ‘ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ’ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਸ਼ਬਦ ਗਾਏ। ਪੀਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜਾਂ ਇਹ ਕਾਫਰ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਉਲਾ।” ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ, “ਮੈਂ ਬਾਵਲਾ ਨਹੀਂ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।” ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ। “ਪੀਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ। ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ”।

ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਹੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਚਿਤ੍ਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਭਾਵੇਂ ਬੇਹੱਦ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਰੂਪਕ ਰੂਪ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ: ਬਾਬਾ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਾਲੋਂ ਘੁਬਾ ਕਰਮ ਬੋਤਾਲੇ ਕਰਾਂ, ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਮੈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਬੜਾ ਲਚਾਰ। ਲੈ ਗਈ ਉੱਖੜ ਨ ਤਾਨ ਬੈਠਦੀ ਠਿਕਾਣੇ, ਤੀਬਰ ਸਰਗਮ ਸੁਧ ਕਮਲ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰ। ਵਾਦੀ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਅਨੁਵਾਦੀ ਨਾ ਗਿਆਨ ਕੁਝ, ਟੁਟੇ ਫੁਟੇ ਸਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਵੱਠਾ ਆਣ ਤੇਰੇ ਦਵਾਰ। ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਸਾਈਂ! ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰੀ, ਸੁਰ ਠੀਕ ਕਰੇ ਨਾਲੋਂ ਛੇਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਮੇਰੀ ਤਾਰ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੋਤਾਲਾ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਚਾਰ ਸੰਸਾਰ ਫੇਰੀਆਂ (ਉਦਾਸੀਆਂ) ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤਰਖਾਣ (ਸਿੱਖ) ਦੇ ਕੋਲ ਸੈਦਪੁਰ (ਐਮਨਾਬਾਦ) ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉਤੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਹਿਲਾ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸੁ ਦਰਿ, ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਫਿਰਿ ਘਾਲਿ ਕਮਾਈ। ਰੇਤੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ, ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।। ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਪੈੜਾ- ਮੋਖਾ) ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਤੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦੀ ਜੋ ਪਰਸਪਰ ਸੁਆਦਲੀ ਬਾਤ-ਚੀਤ ਹੋਈ ਉਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

1. ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਿਹਾ, ‘ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਹ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਖਬਰਾਂ’ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਤੀ ਕਾਈ ਨਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇਰੇ ਘਰ ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਉਤਾਰ ਲੀਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਮਹਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਗਾਵੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਿਹਾ ਸੁਣਦੇ ਹੋ ਲੋਕੋ! ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਭੋਇਆ ਹੈ ਜੀ, ਇਹ ਬੇਅਕਲ ਡੂਮ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਘਰ ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ (ਬੜੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ) ਆਖਿਆ, ਜਜਮਾਨ ! ਤੈਨੂੰ ਏਹਾ ਖਬਰ ਹੈ ਜੀ।

2. ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਦਮੀ ਭੇਜ ਕੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਪੁੱਛੀਆਂ: ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਲਵੇ ਰਾਏ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਪੀਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਫਕੀਰਾਂ ਸਿਰਿ ਫਕੀਰ। ਰਾਏ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਤੁਲ ਅੱਜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ। ਰਾਏ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਵਡਾ ਮਰਤਬਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਾਏ ਆਖਿਆ ‘ਮਰਦਾਨਾ! ਤੂੰ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਐਸਾ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਜੀ।’ (ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੰਮਤ 1882 ਬਿਕ੍ਰਮੀ)

ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੜਾ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਹੱਥ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ-ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪੁੱਜਣ ‘ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖੁਦ ਸੈਦਪੁਰ ਤੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਪੁਜੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਸਮੇਤ, ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਸੈਦਪੁਰ ਤਪ-ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਿਆ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਵੀ ਹੋ ਆਏ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਚੰਗੇ ਯਾਤਰੀ ਵਾਂਗ ਲੰਮੇ ਸਫਰ ‘ਤੇ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕਮਰਾਂ ਕੱਸ ਲਈਆਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਖਾਤਿਰ ਲੰਮੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਉਦਾਸੀਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀਆਂ ਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਭਾਵ...ਉਦਾਸ ਬਿਰਤੀ ਜਾਂ ਵਿਰਕਤ ਬਿਰਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖ ਉਦੇਸ਼ ਲੋਕ-ਕਲਿਆਣ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ...

ਬਾਬੇ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਉਦਾਸੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ। ਚੜਿਆ ਸੋਧਣਿ ਧਰਤਿ ਲੁਕਾਈ ॥੨੪॥ ਮਰਦਾਨੇ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਉਂਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਪਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਗੰਧਰਵ ਲੋਕ ਤੋਂ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੈਕੁੰਨ ਧਾਮ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਤੇ ਪਾਰਗਰਾਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪ ਤਿਆ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਤੇ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਮਰਦਾਨਾ ‘ਸਫਲ ਸਿੱਖ’ ਹੋਇਆ।

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਦੇ ਪੰਨਾ 74 ‘ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ 13 ਮੱਘਰ ਸੰਮਤ 1591 ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦਰਿਆ ਕੁਰਮ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵੱਸਦੇ ਕੁਰਮ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਪ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹਨ। 1581, 1591 ਤੇ 1595 ਬਿਕ੍ਰਮੀ। ਆਪ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਬਾਬਤ ਕੁਰਮ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਦਾਹ ਨਾਲ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕੁਰਮ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਅੱਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਰਾਵੀ ਕੰਢੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਹਿਵਨ ਹੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਾਂਗ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦੇਈਏ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੱਤ੍ਰੀ ਵਾਂਗ ਸਾੜ ਦੇਈਏ। ਮਰਦਾਨਿਆ ਜੇ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੈਸ਼ ਵਾਂਗ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸੁਟਵਾ ਦੇਈਏ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਚਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਬਵਾ ਦੇਈਏ।’ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਉਤਰ ਵਿਚ ਆਖਿਆ, ‘ਵਾਹ, ਬਾਬਾ ਵਾਹ! ਅਜੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ। ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਦੇਹੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਸਾਥੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।’ ਫੇਰ ਬੋਲੇ, “ਮਰਦਾਨਿਆ, ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸਮਾਧ ਬਣਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਈਏ।” ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬਾ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਸਮਾਧ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪਾਵਦੇ ਹੋ।” ਬਾਬੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮਰਦਾਨਿਆ, “ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਗ ਦਾ ਦਾਗ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਾਂਗੇ।” ਤੂੰ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆਸਣ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਦੀ ਪਉੜੀ ਨੰਬਰ 45 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਸਕਾਰ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਤਾਰ ਪੁਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਕ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਾਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

‘ਬਟੋਗੇ ਤੋ ਕਟੋਗੇ’ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਦਿਤਿਆ ਨਾਥ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਖਾਸ ਫਿਰਕੇ ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਬੋਝ-ਬੋਝ ਫਰਕ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਮੁਖੀ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਵੀ ਇਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀਆਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਿਰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਵੰਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਛਤਰੀ ਅਧੀਨ ਇਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਅੱਜ ਵੰਡ ਹੋਰ ਦੀ ਹੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੰਡ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ

ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਦੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ, ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਘਿਰਣਾ ਭਰੀ ਹੈ, ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਇਹ ਨਫਰਤ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਲਹੂ ਵੀਟਵੇਂ ਸੰਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 99% ਨੇ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਨਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੌਕਸੀ ਨਹੀਂ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਚੌਕਸੀ ਰੱਖਣੀ ਪਏਗੀ।

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ
ਫੋਨ: +91-94176-52947

ਅਮੀਰੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ; ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਮਾਰੇ ਸਾਧਨਗੀਣ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ; ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ, ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਖੁਦ ਪੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ

(ੳ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਭਰੇ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸੂਫੀ ਮਾਰਗ ਵਾਲੇ ਸੂਫੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਉਸ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਾੜਾਂ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਆਧਾਰ ਸਮਝਾਇਆ;

(ਅ) ਮਨੁੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਸਕੇ;

(ੲ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਅਗਾਊਂ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕੇ;

(ਸ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਖਤੀ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਕੁ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਜੁਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ।

ਉੱਝ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਨੂ

ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਅਕਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

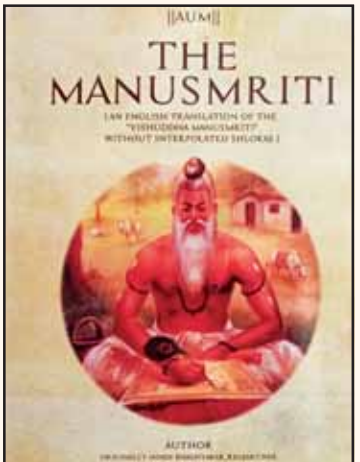
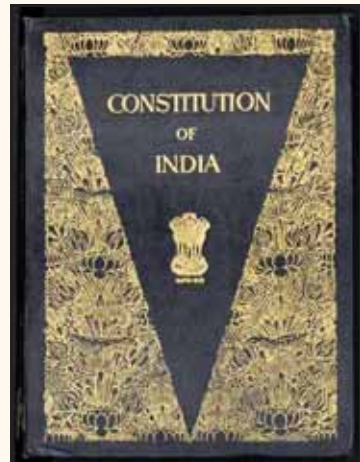
ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਕਾਗਰੀ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਧਰ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਾ ਹੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦੇ

ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ; ਭਾਵ ਰਾਜਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਇਹੀ ਆਧਾਰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਮੁਢਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਰੰਗ, ਭਾਸ਼ਾ, ਖਿੱਤੇ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਕਦਮ-ਕਦਮ ਉੱਤੇ ਦੀਵਾਨੀ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ

ਦੀ ਤੜਫਾਹਟ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ., ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੈਂਕੜੇ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਮਨੂ ਸਿਮਰਤੀ ਦੇ ਸਰਵਰਕ।

ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਹਨ। ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਗਵਾਈ ਲੀਹਾਂ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵਿਚ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਹਨ; ਕੇਵਲ ਆਦਮੀ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਹਨ। ਠੀਕ ਹੈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਗਰਿਕ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਗੈਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਫਿਰ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ

ਕਰੇ ਅਤੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ।’ (ਸੂਤਰ 3)

‘ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਤੇ ਸੂਦਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।’ (ਸੂਤਰ 22)

‘ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਬੁਰਾਈ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਰਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।’ (ਸੂਤਰ 24)

‘ਜਿੱਥੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਸੂਦਰ, ਵੈਸ਼,

ਕਸ਼ੱਤਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਝੂਠ ਸੱਚ ਨਾਲੋਂ ਸੁੱਝਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।’ (ਸੂਤਰ 104)

‘ਚਾਰੇ ਵਰਣਾਂ ਦੀ ਜੀਵ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੇ ਪਾਪ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਸਰਸਵਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਯੱਗ ਕਰਨ।’ (ਸੂਤਰ 105)

‘ਵਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ 2% ਤੋਂ 5% ਮਾਸਕ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ 2%, ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਤੋਂ 3%, ਵੈਸ਼ ਤੋਂ 4% ਅਤੇ ਸੂਦਰ ਤੋਂ 5% ਹੈ।’ (ਸੂਤਰ 142)

‘ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਕਠੋਰ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੂਦਰ ਦੀ ਜੀਭ ਕੱਟ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨੀਚ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੈ।’ (ਸੂਤਰ 270)

‘ਰਾਜਾ ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਣਗੇ।’ (ਸੂਤਰ 418)

ਜੇ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਦੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਜਿਹੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ, ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਘਿਰਣਾ ਭਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਇਹ ਨਫਰਤ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਲਹੂ ਵੀਟਵੇਂ ਸੰਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 99% ਨੇ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅੰਧ-ਭਗਤੀ ਅਧੀਨ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਲਈ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੇਰੇ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਨਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੌਕਸੀ ਨਹੀਂ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਚੌਕਸੀ ਰੱਖਣੀ ਪਏਗੀ। ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਭਰ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਸਮੱਸਿਆ ਡੂੰਘੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਸਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੋਰਚਾ ਫਤਿਹ ਕਰ ਕੇ ਇੱਥੇ ਉੱਥੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਮੁੜ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਸੰਗਰਾਮੀਏ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀਏ ਪਿਛਾਖਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਤ ਆਖਿਰ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂਆਂ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ ਅੱਜ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਦੂਰ ਪਿਛਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਸੋਧੇ ਸਾਹ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਇਕ ਦਫਤਰੋਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਫਾਰਗ ਹੋਇਆ। ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ਕੁਝ ਦੁਚਿੱਤੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਂ ਜਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬੇਬੇ ਕੋਲ ਰਾਤ ਬਿਤਾਵਾਂ। ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਬੇਬੇ ਕੋਲ ਰੁਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਰਗਾੜੀ ਅੰਦਰ ਵੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਫਿਰਨੀ 'ਤੇ ਉਤਾਰ ਲਿਆ।

ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੜਕ ਸਾਹੋਕੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਸੀ। ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਫਿਰਨੀ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਉਂ ਹੀ

ਪ੍ਰੋ. ਕੇ.ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ
ਫੋਨ: +91-95824-28184

ਮੋੜ ਆਇਆ, ਅੱਗੇ ਗਈਆਂ ਦਾ ਵੱਗ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਪਰਤਦਾ ਦਿਸਿਆ। ਹਲਕੀ-ਹਲਕੀ ਉੱਡਦੀ ਧੁੜ ਵਿਚ ‘ਮਾਂ ਬਾਅ...’ ਰੰਭਦੇ ਵੱਢੇ, ਚੁੱਡੇ-ਚੁੱਡੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਹਿੜਾਂ, ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਢੱਠਿਆਂ ਦੀ ਸਫੇਦ ਧਾਰਾ ਵਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਉੱਝ ਵੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਹੌਲੀ ਤੇ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ; ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਸੀ ਕਿ ਭੂਸਰਿਆ ਗੋਕਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਬਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਘੜੀਸ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਗਜ਼ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡੋਂ ‘ਪੰਡਤਾ! ਪੰਡਤਾ!...!’ ਦੀਆਂ

ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਿੰਡੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ; ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ, ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ, ਤੰਬੇ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਰੁਕਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸੋਚਦੇ ਕਰਦੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕੱਲਫ਼ ਤੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਫੜ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਜਿੰਦਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਸ਼ਰਮਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨੀ।’ ਮੇਰੀ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਤੱਕਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿਣਾ ਲੱਗਾ, ‘ਮੈਂ ਛੇਵੀਂ ਦਾ ਤੇਰਾ ਜਮਾਤੀ ਹਰਦੇਵ। ਮਾਸਟਰ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮੋਲਵੀ ਕਹਿ ਕੇ ਛੇੜ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।’ ਮੈਨੂੰ ਇਕਦਮ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਛੇਵੀਂ ਵਾਲਾ ਦੇਬੂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ‘ਉਏ ਮੋਲਵੀ ਤੂੰ!’ ਨਿੱਘੀ ਜਿਹੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਰਾਹੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਵਾਪਸ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ (ਹਸਪਤਾਲ) ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੌਕ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਟ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸੱਤਵੀਂ ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਡਾਕਟਰੀ

ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਲਸੰਸ?’ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅੰਦਰ ਖਿਸਿਆਨੀ ਜਿਹਾ ਹਾਸਾ ਹੱਸਦੇ ਬੋਲਿਆ, ‘ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੇਏ ਪੁੱਛਦੇ ਆ?’ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਬੋਲਿਆ, ‘ਚੌੜਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।’

ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ

ਤੋਕੜ ਮਹਿੰ ਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦਿਆਂ ਨਜ਼ਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਦੌੜਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਲੇਬਲ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ: ‘ਸੱਪ ਲੜੇ ਤੋਂ, ਨਾੜ ਵਿਚ’। ਇਹ ਟੀਕਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਇਹ ਟੀਕੇ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਡੱਬਾ ਖਰੀਦ ਲਿਆ।

ਹਸਪਤਾਲ/ਵੱਡੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਮਾਟੋ ਦਿਸਿਆ: ‘ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ: ਬਿਮਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।’ ਉਹ ਇਕ ਮਿੱਟ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਡੱਬਿਆਂ, ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸੂਇਆਂ (ਟੀਕਿਆਂ) ਦੇ ਲੇਬਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਸਟੂਲ 'ਤੇ ਸਰਿੰਜ ਉਬਾਲਣ ਲਈ ਸਟੋਵ ਅਤੇ ਪਤੀਲਾ ਪਏ ਸਨ। ਆਮ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸਪਿਰਟ ਦੀ ਬੂਝ ਵੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਹਾਂ, ਸ਼ਰਮਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੱਸ। ਸੁਣਿਐ... ਕਾਫੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਤੇ ਉੱਚੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਏ।’ ਜਵਾਬ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਚੀ ਘਟਨਾ ਘੁੰਮ ਗਈ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸੋਲਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਅਫਸਰ ਲੱਗਾ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਚੌੜਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਪਿੰਡਿਤ ਜੀ, ਉਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ?’ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ-ਚੌਥਵੀਂ ਨੂੰ

ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

‘ਅੱਛਾ ਅੱਛਾ! (ਤੁਰੰਤ ‘ਤੁਸੀਂ’ ਤੋਂ ‘ਤੂੰ’ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ)... ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਮਾਸਟਰ ਹੈਂ ਫਿਰ। ਤੈਨੂੰ ਮੋਹਤਮ (ਐਕਸ.ਈ.ਐੱਨ. ਸਿੰਜਾਈ) ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੋਘੇ ਵੱਡੇ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ।’... ਹਰਦੇਵ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, ‘ਦੇਬੂ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਮਾਸਟਰ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ।’

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ, ਲੰਮੀ, ਸਿਰ ਢਕੀ ਔਰਤ ਟਰੇਅ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਦੇ ਦੋ ਗਲਾਸ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ। ਦੇਬੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਭਰਜਾਈ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ। ਇਕ ਲੜਕਾ ਹੈ। ਤੋਕੜ ਮਹਿੰ ਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ-ਗਾੜ੍ਹਾ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਦੌੜਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਲੇਬਲ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ: ‘ਸੱਪ ਲੜੇ ਤੋਂ, ਨਾੜ ਵਿਚ’। ਇਹ ਟੀਕਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੋ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਇਹ ਟੀਕੇ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਡੱਬਾ ਖਰੀਦ ਲਿਆ।

ਦੁੱਧ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸੁਕਰੀਆ ਕਹਿ ਕੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ। ਵੱਗ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸੜਕ ਸਾਫ਼ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ’ ਅਤੇ ਲੇਬਲ ‘ਸੱਪ ਲੜੇ ਤੋਂ, ਨਾੜ ਵਿਚ’ ਸੋਚ ਕੇ ਐਸੇ ਜੁਗਾੜੂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਚੀਸ ਪੈਦਾ ਕਰ ਗਈ।

ਪੁਲਾੜ ਤੋਂ ਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ: ਔਰਬਿਟਲ

ਸਾਲ 2024 ਲਈ ਬੁੱਕਰ ਸਾਹਿਤ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੇਖਕਾ ਸਾਮੰਥਾ ਹਾਰਵੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲ 'ਔਰਬਿਟਲ' ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੇਖਕਾ ਸਾਮੰਥਾ ਹਾਰਵੇ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੇਖਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਹਕੀਕਤ, ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਸਾਮੰਥਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਖ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਮੰਥਾ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਔਰਬਿਟਲ' ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

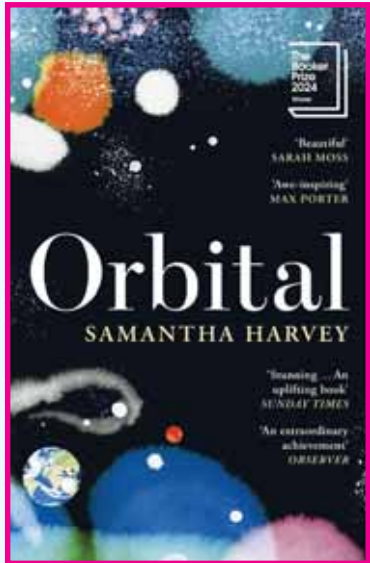
ਡਾ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ
ਫੋਨ: +91-94787-30156

ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੁਲਾੜ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਯਥਾਰਥਕ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕਵਿਤਾ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਅਤੀਤ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਅਤੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕਤਾ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਬੁੱਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹਿਲਾ ਲੇਖਕ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਏਨੀਆਂ ਲੇਖਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਮੰਥਾ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਾਮੰਥਾ ਨੇ ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਮੰਥਾ ਨੇ ਪੁਲਾੜ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਪਾਇਆ ਸੀ।

ਇਹ ਨਾਵਲ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਲੇਖਕਾ ਸਾਮੰਥਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਪਾਤਰ ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਨੇਤਰਤਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੜ੍ਹਤ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਤਾਣ-ਬਾਣਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਾਮੰਥਾ ਦੇ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਵਾਪਰਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ-ਗ਼ਮੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੇਖੇ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ, ਲੇਖਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ।

ਬੁੱਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਸਾਮੰਥਾ ਹਾਰਵੇ।

ਸਾਮੰਥਾ ਹਾਰਵੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਔਰਬਿਟਲ' ਦੇ ਸਰਵਰਕ ਦੀ ਝਲਕ।

ਇਹ ਇਸ ਨਾਵਲਕਾਰ ਸਾਮੰਥਾ ਹਾਰਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਬੁੱਕਰ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਮੰਥਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਬਾਰੇ ਸੱਚ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਮੰਥਾ ਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪੁਲਾੜ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੁਨੀਆ ਦੇਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਰਾਮਾਤ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਯਤਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀਆਂ

ਸਾਮੰਥਾ ਹਾਰਵੇ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿੱਚਲੇ ਪਾਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਮੰਥਾ ਦੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਚਮਤਕਾਰੀ ਲਿਖਤ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਭਾਵੁਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਮੰਥਾ ਹਾਰਵੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਲੇਖਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੇਖਣੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਸਾਮੰਥਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਨਾਵਲ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਔਰਬਿਟਲ' (ਬੁੱਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ 2024) ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਰਵੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਹਾਕਾ ਮੈਡਸਟੋਨ ਨੇੜੇ ਡਿਟਨ, ਕੈਂਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਆਇਰਲੈਂਡ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਹਾਰਵੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ੋਰ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਲ ਯਾਰਕ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਸੈਫੀਲਡ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਹਾਰਵੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਸੈਫੀਲਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ।

2005 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬ ਸਪਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕ੍ਰਿਏਟਿਵ ਰਾਈਟਿੰਗ ਦਾ ਐਮ.ਏ. ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਏਟਿਵ ਰਾਈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੀਐੱਚ.ਡੀ. ਵੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਮੰਥਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ 'ਵਿਲਡਰਨੈੱਸ' (2009), ਅਲਜ਼ਾਈਮਰ ਰੋਗ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਖੰਡਿਤ ਵਾਰਤਕ ਦੁਆਰਾ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਵਲ 'ਆਲ ਇਜ਼ ਸੋਗ' (2012) ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਕਰਤੱਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਨਾਵਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨਾਵਲ 'ਡੀਅਰ ਬੀਫ' ਔਰਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਲੰਮੀ ਚਿੱਠੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤਿਕੋਣ ਦੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾਵਲ 'ਲਿਓਨਾਰਡ ਕੋਰੇਨ ਦੇ ਗੀਤ' ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਲੂ ਰੋਨਕੋਟ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਮੰਥਾ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਾਵਲ ਨੇ ਵੀ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸਾਲ 2014 'ਚ ਹਾਰਵੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਨਾਵਲ 'ਵੈਸਟਰਨ ਵਿੰਡ' ਪੰਦਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਸਮਰਸੈਟ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਬਾਰੇ ਅਤੇ 'ਸ਼ੇਪਲੈੱਸ ਅਨੀਸ' ਉਸ ਦੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਗੈਰ-ਗਲਪ ਗੰਭੀਰ ਰਚਨਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦਾ ਬੁੱਕਰ-ਜੇਤੂ ਨਾਵਲ 'ਔਰਬਿਟਲ' (2023) ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਾੜ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਵਾਪਰਦਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਰਵੇ ਨੂੰ ਕਈ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਮੈਨ ਬੁੱਕਰ ਇਨਾਮ', 'ਗਲਪ' ਲਈ 'ਬੋਲੀਜ਼ ਵਿਮੈਨ ਐਵਾਰਡ', 'ਜੇਮਸ ਟੈਟ ਬਲੈਕ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਐਵਾਰਡ', 'ਵਾਲਟਰ ਸਕਾਟ ਐਵਾਰਡ' ਅਤੇ ਸੰਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿੱਚਲੇ ਪਾਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜੋਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਮੰਥਾ ਹਾਰਵੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਲੇਖਕਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 7 ਦਸੰਬਰ 2024 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-667

ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਡੀਂਗਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਮੂਰਖ ਬਣਾਇਆ।
'ਦਾਣਾ ਦਾਣਾ ਚੁੱਕਣ' ਵਾਲਾ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੁਠਾ ਲਾਰਾ ਲਾਇਆ।
ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਬਾਰ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਿਰਤ ਕਿਸਾਨੀ ਰੁਲਦੀ ਜਾਵੇ।
ਬੱਸ, ਝੰਡੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਡੰਡਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਵੇ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-665

ਗੁਰਬਤ ਮਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਸੀਨੇ 'ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੰਢਾਈ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕੁੱਲੀ, ਜੁੱਲੀ ਤੇ ਗੁੱਲੀ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਮਸਲਾ ਭਾਰੀ ਹੈ, ਬੇਵਸੀ ਲਾਚਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਉਤਾਰੀ ਹੈ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਤੱਕ ਤਸਵੀਰ ਕੁੜੀਆਂ ਜੁਆਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਦੀ, ਯਾਦਾਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਜੁਆਂ ਕੱਢਣਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪੱਜ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਂਝ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਲੋਹੜੇ ਵੇਲੇ ਚਰਖੇ ਡਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਤੰਦਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਦੁਲਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਗੀਂ ਅੰਬੀਆਂ ਦੇ ਪੀਘਾਂ ਝੁਟਦੀਆਂ ਸਨ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਧੀਆਂ, ਸੁਹਾਗਣਾਂ, ਕੁਆਰੀਆਂ ਸਨ। ਕੰਢੇ ਟੋਭੀਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜ ਧੋਣ ਖਾਤਰ, ਥਾਪੀ ਮਾਰਦੀਆਂ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਮੀਂ ਖੂਹ ਖੁਹੀਆਂ 'ਤੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਸਿਰੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਗਾਗਰਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਲਾਮੋਂ ਪਰਤਣ ਦੀ ਕੰਤ ਦੀ ਆਸ ਅੰਦਰ, ਚਾਈਂ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਕਰਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸਨ।

ਚਾਅ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਦੱਬ ਕੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ, ਸੰਗਾਂ ਸ਼ਰਮਾਂ ਵੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਸਨ। 'ਨਾਕਾਮ' ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਵੇ ਉਹ ਸਮੇਂ ਸੋਹਣੇ, ਯਾਦਾਂ 'ਚ ਬਣੀਆਂ ਜੀਹਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਹਨ।
-ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਨਾਕਾਮ'
+1 864 318 5500

ਸੋਝੀ, ਸਾਧਨ ਸੀਮਤ ਹੈ ਸਨ ਬੜੇ ਹੀ ਦੁੱਖਦੇ ਸਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਲੱਭਣ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਅੱਗੜ ਪਿੱਛੜ ਬਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਅੜਿੱਕੇ ਜਦ ਕੋਈ ਆ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ 'ਤੇ ਪਟਾਕੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ

ਟਰੇਨਿੰਗ ਕਲਾਸ ਜੁਆਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਇੱਕੋ ਲਾਈਨ 'ਚ ਲੱਗ ਕੇ। ਸਰੀਰਕ ਸਫਾਈ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਵਾਲਾ 'ਚ ਜੁਆਂ ਪੈਣਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਨਿਪਟਦਾ ਇੱਕੋ ਹੱਝਕੇ। ਤ੍ਰਿੰਝਣਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੂਤ ਕੱਟਣਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਸਭ ਕੰਮ ਰਲ ਕੇ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਕੁਲਬੁਰਫਾ ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ: 98784-69639

ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਨਾ ਜੁਆਂ ਨਾ ਸਿਕਰੀ ਸਿਰਾਂ 'ਚ ਨਾ ਸਲਾਭਾ ਨਾ ਮੰਜਿਆਂ 'ਚ ਕਾਣ ਨਾ ਇਕੱਠ ਰਲ ਬੈਠ ਸੁਆਣੀਆਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਸੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਜੁਆਂ ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੜਿੱਕ ਸੀ ਹੁੰਦੀ ਅੱਜ ਨਵੇਂ ਸਰੀਰਕ ਨੁਸਖੇ ਜੁਆਂ ਜਨਮ ਹੀ ਖਤਮ।
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ

ਦਿਲ ਟੁੱਟੇ ਜਾਂ ਤਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ, ਛੁੱਟਦਾ ਝੱਟ ਸਹਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ। ਟੁੱਟ ਜਾਏ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਜੁੜਦਾ ਨੂੰ, ਕੰਬਦਾ ਵਾਂਗੂੰ ਪਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ।

ਇਸ਼ਕ ਕੰਬਖਤ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣਦਾ ਨੂੰ, ਚੱਲੇ ਨ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ। ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਪੱਤਣੀ 'ਤੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹਦੇ, ਮਿਲੇ ਨਾ ਕਿਨਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ।

ਰੋ ਰੋ ਕਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਮਜ਼ਨੂੰ ਬਣ ਜਾਏ, ਲੈਲਾ ਖੁਣੋਂ ਬਿਚਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਬਾਝੋਂ ਛਾਵੇਂ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੇ ਜਿਹਾ, ਚਮਕੇ ਤਾਰਾ ਤਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ।

ਭੀੜ ਬਣੀ ਹੈ ਭਾਰੀ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ 'ਤੇ, ਬੇਵੱਸ ਜੱਗ ਸਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ। ਖੁੱਖਾਰ ਭੇਤੀਏ ਖੱਲ ਪਾਈ ਭੇਡਾਂ ਦੀ, ਕਰਦੇ ਨਿੱਤ ਕਾਰਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ "ਨੂਰਪੁਰੀ"

‘ਕੋਰਡ ਔਫ ਲਵ’

ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ‘ਕੋਰਡ ਔਫ ਲਵ’ ਕੀ ਹੈ?

ਲਉ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਭੁੱਲੀ-ਵਿਸਰੀ, ਅਣਗੌਲੀ, ਮੋਹ ਭਿੰਜੀ ਡੋਰ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ! ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸਦੇ ਝੜਣ ਦਾ ਅਸੀਂ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਉਸੇ ਡੋਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ‘ਅੰਬੀਲੀਕਲ ਕੋਰਡ’ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਾਤੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋ ਨੌ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਮਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕ ਅਦਭੁੱਤ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਾਇਰਾ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ‘ਲਾਲ ਧਾਗੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ’ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰੈਂਚਟਨ ਵਸਦੀ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਲਵੀਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ‘ਕੋਰਡ ਔਫ ਲਵ’ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਇਸ ਅਣਗੌਲੇ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ?

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਤੂ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਤਾਣ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਨਾਤੂ ਸੁੱਕ ਕੇ ਆਪੇ ਝੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਲਉ ਬਈ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਦਿਤਾ, ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ!

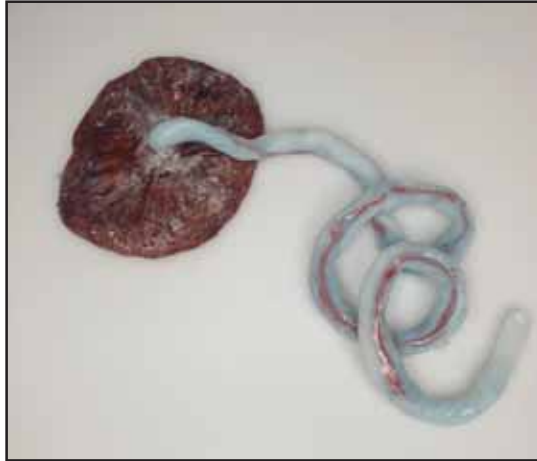
ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹੁਣ ਗੱਲ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਡੀ ਸਥਾਨਕ ਅੰਗ ਦਾਨ ਸੰਸਥਾ ‘ਅਮਰ ਕਰਮ’ ਦੀ ਸਮਾਜਸੇਵਿਕਾ ਲਵੀਨ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦਿੱਤੀ - ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗ ਦਾਨ ਅਤੇ ਟਿਸੂ ਦਾਨ ਬਾਰੇ ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਇਚਾਰੇ ਵਿਚ ਜਾਗਰਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਪ ਨਾਤੂ-ਦਾਨ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾ ਕੇ, ਇਸ ਦੇ ਦਾਨ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ

ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਾਤੂ- ਇਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਹੁੰਨੀ ਤੋਂ ਔਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵੀਹ ਮੀਟਰ ਦੀ ਨਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਰਾਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਿਚੋਂ ਅਸ਼ੁੱਧੀਆਂ ਔਲ ਵਿਚ ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਰਭ ਦੇ ਅਖੀਰਲਿਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਔਲ ‘ਚੋਂ ਨਾਤੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੋਗ-ਰੋਕੂ ਤੱਤ ਜਿਸਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ‘ਐਂਟੀਬਾਇਓਸਿਸ’ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਾਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ‘ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ’ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਤੂ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਚੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਭਾਨਮਤੀ ਵਾਲਾ ਥੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਦੂਮਈ ਛੋਹ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ? ਇਹ ਖੂਨ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਬੇਨਮੈਰੋ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੱਚਾ ਇਸ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਾਤੂ ਦੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ!

ਇਸ ਅਦਭੁੱਤ ਦਾਨ ਬਾਰੇ ਗਰਭ ਦੇ ਅਠਾਈਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚੌਠੀਵੇਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਇਸਤਰੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਆਸਵੰਦ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਚੌਠੀ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਖੂਨ ਲਿਸਟ ਕਰਨਯੋਗ ਭਾਵ ਕਿ

ਵਰਤਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਖੂਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਖੂਨ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੈੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਉਹ ਮੈਚ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੂਨ

ਕਿਵੇਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦੇ ਫੌਰਨ ਬਾਅਦ ਨਾਤੂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨਾਤੂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੂਨ ਨੂੰ ‘ਪਬਲਿਕ ਕੋਰਡ ਬਲੱਡ ਬੈਂਕ’ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਵਰਤਣਯੋਗ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ‘ਬੀ ਦਾ ਮੈਚ ਰਜਿਸਟਰੀ’ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੈ ਨਾ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ!! ਇਹ ਖੂਨ ਜੱਚਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ। ਖੂਨ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਨਾਤੂ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ‘ਚੋਂ। ਇਹ ਜੱਚਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੂਤ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ

ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਤੂ ਦਾ ਖੂਨ ਦਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਕੋਨੋਡਾ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੀ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਸਦੇ ਫਾਇਦੇ-

ਨਾਤੂ ਵਿਚਲੇ ਜਿਸ ਖੂਨ ਨੇ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਤੂ ਵਿਚਲੇ ਖੂਨ ਦੇ ਸੈੱਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਬਨਿਸਪਤ ਅਜੇ ਪੂਰੇ ਸਵਸਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ‘ਬੇਨ ਮੈਰੋ’ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ‘ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜੋਕੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਸੈੱਲਜ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਅਮਿਊਨ ਸਿਸਟਮ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਤੂ ਦੇ ਸਟੈਮ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਮਾਗ, ਦਿਲ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ, ਗੁਰਦੇ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿਚ ਉਗਮਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਗ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਏ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇਹ ਸੈੱਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਨਲੇਵਾ ਰੋਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ

ਨਾਤੂ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚਲੇ ਸੈੱਲ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਤੂ ਦੇ ਬਲੱਡ ਸਟੈਮ ਸੈੱਲਜ਼ 80 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਂਸਰ, ਜਮਾਂਦਰੂ ਰੋਗ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਿਚਲੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਤੂ ਦੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਕਰ ਕੇ ਸਟੈਮ ਸੈੱਲਜ਼ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਖੂਨ ‘ਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੈੱਲਜ਼, ਰੋਗ ਗ੍ਰਸਤ ਤੰਤੂਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭਰੂਣ

‘ਚੋਂ ਲਏ ਸੈੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਨਾਤੂ ਵਿਚਲੇ ਸੈੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੈੱਲ ਕਿਸੇ ਜੀਵਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਗੋਂ ਇਕ ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ ਨਾਤੂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਤੂ ਦੇ ਖੂਨ ‘ਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸੈੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਇਹ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੋਰਡ ਬਲੱਡ ਦੇ ਦਾਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?

ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤ ਲੋੜਵੰਦ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਮੈਚਿੰਗ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੈਚ ਰਜਿਸਟਰੀ ‘ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਜਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਠੀਕ ਮੈਚ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚੋਣ ਮਾਂ ਦੀ ਹੈ!

ਜੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਤੂ ਦੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ‘ਪਬਲਿਕ ਕੋਰਡ ਬਲੱਡ ਬੈਂਕ’ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ!

ਜ਼ਰਾ ਗੌਰ ਨਾਲ ਸੋਚੋ - ਜੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ! ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਖੂਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਰੱਬ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇ ਕਦੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਕ ਸੁੱਟੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਲਿਕਿਊਮੀਆ, ਲਿਫੋਨੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੂਨ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਜਿਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬੇਨ ਮੈਰੋ ਜਾਂ ਕੋਰਡ ਬਲੱਡ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਤੂ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਦਾਨ ‘ਪਬਲਿਕ ਕੋਰਡ ਬਲੱਡ ਬੈਂਕ’ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਆਸ ਨਾਲ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ!

ਗੱਲ ਹੁਣ ਚੋਣ ਦੀ ਹੈ! ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਮਰ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ! ਚੋਣ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨੀ ਹੈ!

ਪੰਜਾਬ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਿਲਹਾਲ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਜ ਢਾਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਲਈ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਾਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ

ਸਾਰਥਕ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਵਿੱਤੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਆਦਿ ਵੋਟ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤੀਜੀ ਗੱਲ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2027 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ, ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਰੋਲ ਪੰਥਕ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸੈਕੂਲਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਚੱਲਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚੌਥੀ ਗੱਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਜਾਂ ਪੰਥਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ‘ਚੋਂ ਵਕਤੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਵੀ ਆਉਂਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਪੰਥਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਚੋਪੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਰਤਮਾਨ ਬਦਲ ਰਹੇ ਡੈਮੋਕ੍ਰਾਫਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ 2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕੇਵਲ ਪੰਥਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੁੱਝ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਿਰਫੇ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਦੁਆਉਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਵੋਟ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਧਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਗੈਰਲੋਡ ਬਣਾਉਣਾ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਸਿਖਰਾਂ ਫੋਹਣਾ, ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ

ਨਾਰਾਜਗੀ ਖੱਟ ਲਈ। ਹੁਣ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਅਸਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਕੇ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕੇਗੀ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਸਰਾ ਭਾਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਸਕੇਗਾ।

ਪੰਜਵੀਂ ਗੱਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਲਗਦੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਧੜਾ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਖੁਦ ਹਕੂਮਤ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਇਸ ਜਿੱਤ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਛੇਵੀਂ ਗੱਲ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਬਹੁਤੇ ਯੂ-ਟਿਊਬਰ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਕਰਮੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਮੀਡੀਆ ਕਰਮੀ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਜਾਂ ਆਪ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪੇਂਡੂ ਵੋਟ 2022 ਤੋਂ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲ ਸਿਫਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੱਤਵੀਂ ਗੱਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘਟਦਾ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਡੀ ਏ ਪੀ ਖਾਦ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਵੋਟਾਂ ‘ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸਾਹ ਸਵਾਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਵੋਟ, ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੱਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 18-19 ਕੁ ਪਰਸੈਂਟ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਚਿਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਤਾਂ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਵੀ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਗੈਰ ਜੱਟ ਵਾਲੇ

ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾ ਕੇ ਪਹਿਲ-ਕਦਮੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਗੈਰ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸੈਕੂਲਰ ਚਰਿੱਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਅੱਠਵੀਂ ਗੱਲ, 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵੋਟਿੰਗ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਿਸਾਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਜਾਂ ਕੁੱਝ ਗੈਰ-ਕਿਸਾਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਰਨੇ ਲਾਈ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅੱਕ ਚੁੱਕੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨੌਵੀਂ ਗੱਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ, ਕਈ ਕਮੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਉਪਲੱਬਧ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਚੰਗਾ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਈ ਏ ਐਸ ਅਤੇ ਆਈ ਪੀ ਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭਾਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਿਸਟਮ ਵੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸੰਘਾਤਮਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਕੇ, ਕੇਂਦਰ ਮੁਖੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬਨਸਿਬਤ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਧ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੁੱਝ ਅਗਰੇਸਿਵ ਰੁਖ਼ ਵਿਖਾ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਹਤਰ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁੱਝ ਨਿੱਜੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਸੁਧਾਰ ਕੇ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲੇ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਜੇ ਕੁੱਝ ਚੰਗਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਰੇ। ਲੋਕ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੈਰ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦਰਪਣ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਾਫੀ ਬਦਲਿਆ ਬਦਲਿਆ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਖੈਰ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ

ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਗਾਮੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਚੌਥੀ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੀ ਫੁੱਟ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹਾਰੇ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਗਿਰਦਬਾਹਾ ਤੋਂ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਿਆਮੀ ਦੀ ਹਾਰ ਅਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਦੋਹੜੇ ਦੀ ਹਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਭਾਵ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਢਾਨ ਦੀ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਹਾਰ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸੰਬੰਧੀ, ਪੰਥਕ ਮੁੱਦੇ ਹੁਣ ਬਹੁਤਾ ਮਾਹਨਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਰਹੇ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵਕਤੀ ਗੱਲ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਮੁੱਦੇ ਅੱਜ ਵੀ ਵਧੇਰੇ

ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰਤਾ

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਬਾਲ ਦਿਵਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਉਹ ਟਿਪਣੀ ਚੁਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 25 ਅਕਤੂਬਰ 1924 ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ 72 ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਘੇ ਵਕੀਲ ਪੰਡਤ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ 72 ਵਿਚੋਂ 60 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੇਜਸਵੀ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਪੱਕੇ ਸਵਰਾਜੀਏ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਏਅਰ ਵਾਈਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਮਨਮੋਹਨ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਹੈ। ਨੌਂ ਸਾਲ ਦਾ ਮਨਮੋਹਨ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖੇਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਤੋਂ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਦੇ ਦਾਦਾ, ਦਾਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਜ਼ਾਰ-ਜ਼ਾਰ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਏਨੇ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵਿਗੜੇ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈ ਰਹੀ।

ਏਅਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ 1962 ਦੀ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਜੰਗ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗ ਨੇ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਏਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਬਚਣਾ ਮੁਹਾਲ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਸਦਾ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਏਅਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਏਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ। 27 ਮਈ 1964 ਦਾ। ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਨਾਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਡੀਲਕਸ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਰਾਜਪੁਰੇ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਟਿੱਕਟ ਚੈਕਰ ਨੇ ਬੱਸ ਸੀਟੀ ਦੇ ਕੇ ਰੋਕੀ ਤੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੰਡਕਟਰ ਖਹਿਬਤ ਪਿਆ। ਕੋਈ ਲੰਬੇ ਦਿਨ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸੀ। ਚੈਕਰ ਇੰਝ ਲੋਹਾ ਲਾਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਡਕਟਰ ਬੋਲਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ।

ਮੇਰਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਚੈਕਰ ਨੇ ਅੰਬਾਲੇ ਉਤਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੀ

ਸੋਚ ਦੇ ਉਲਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਬੱਸ ਦੇ ਤੁਰ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਪਹੁੰਚ ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਬੱਕ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਵੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬੋਲ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਸਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ। ਅੰਤਕਾਰ

ਚੈਕਰ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੇ, ਕੰਡਕਟਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਖੇ, "ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ! ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਚੱਲ ਵੱਸੇ ਹਨ?"

ਕੰਡਕਟਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਭਿਣਕ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪਈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਪੀਡ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਬੱਸ ਨੂੰ ਸੜਕ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਚੈਕਰ ਜਾਂ ਕੰਡਕਟਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਬੱਸ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤੋਰ ਲਈ।

ਸਵਾਰੀਆਂ ਚੁੱਪ ਸਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਚੀਨੀਆਂ ਦੀ ਵਧੀਕ ਸਮੇਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ 'ਹਿੰਦੀ ਚੀਨੀ ਭਾਈ ਭਾਈ' ਵਾਲੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ। ਏਨੀ ਸੁੱਚੀ ਸਿਆਣੀ ਹਸਤੀ ਲੱਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਚੈਕਰ ਨੇ ਖਬਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਸਨ। ਗੁਰਦਿਆਂ

ਦਾ ਨੁਕਸ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਉੱਕਾ ਹੀ ਸੌਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁੜ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਸਭ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਖਬਰ ਸੱਚੀ ਸੀ। ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਜਾਂ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਭ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੁੜਕੇ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਸਨ। ਬਾਹਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਧੁੱਪ ਸੀ। ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਧੁੱਪ। ਪਰ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਖਬਰ ਨੇ ਧੁੱਪ ਦੀ ਚੋਖ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ: "ਵੱਡੀ ਅਕਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਖੁਦੀ ਦਾ ਕਦਰਦਾਨ। ਰੂਸ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸਾਵਾਂ ਤੱਲਣ ਵਾਲਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੰਮਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ।"

ਬੱਸ ਦੀ ਹਰ ਸਵਾਰੀ ਮਾਪੇ ਤੌਲੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚ ਸੀ ਤੇ ਗੱਲੇ ਵਿੱਚ ਗਚ।

ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਠਹੁੰਮੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪੜਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਨੇ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇੜ ਲਈ, ਹਾਲਤ ਏਨੀ ਪਤਲੀ ਸੀ ਕਿ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀਵਾਨ ਆਸਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਚੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਮਿਥੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਪਰ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਸਨ ਕਿ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਸੀ ਮਨ ਉਤੇ ਚੀਨੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਬੋਝ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਠਹੁੰਮਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੀਨ ਨੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਯੋਗ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਤਕਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਾਲਤ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੌਸਲਾ ਸੀ। ਗੱਲ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬੱਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਲੂਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੜਕ ਉਤੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੱਸ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਲੇਟ ਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਵਧੇਰੇ ਲੇਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਭੀੜ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਹੌਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਭੀੜ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਬੱਸ ਰੋਕ ਲਈ।

'ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਮਰ ਗਏ ਤੂੰ ਹੌਰਨ ਵਜਾਉਂਦੈ।' ਸਾਰੀ ਭੀੜ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਗਲ ਪੈ ਗਈ। ਡਰਾਈਵਰ ਹੌਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਸੁਣਦਾ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਕੁਝ ਹੱਥ ਅਤੇ ਬਾਹਾਂ ਡਰਾਈਵਰ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਬੱਲੇ ਲਾਹੁਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ।

ਅਸੀਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਹਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਜ਼ੋਰਾ ਉਤੇ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸੁਖਾਂਦੇ। ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਹ ਮੁੜ ਬੇਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਬੜਾ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਇਸ ਤਣਾਓਂ ਕਾਰਨ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਜਾਟ ਤੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹਰਿਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਹੌਰਨ ਵਜਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਬੱਲੇ ਆਉਣ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੋਸ਼ ਦਾ ਰਾਖਾ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਡਰਾਈਵਰ ਹੌਰਨ ਵਜਾ ਮਾਤਮੀ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੱਸ ਵਿਚ ਚਾਰ-ਛੇ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਕਿਵੇਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਜੁਲਮ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਦਾ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਪਿਛੋਂ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਬੱਸ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਦੁੱਖ ਭਰਿਆ ਅਮਲ ਦੇਖ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ।

ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੌਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਬੱਲੇ ਉਤਰ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਸੀਟ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ। ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈ ਰਹੀ ਭੀੜ ਦਾ ਆਗੂ ਖੁਦ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਤਮੀ ਜਲੂਸ ਦੀ ਮੌਨ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਬੱਸ ਦੇ ਹੌਰਨ ਦਾ ਵਿਘਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਿਆ।

"ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਹੌਰਨ ਦਾ ਕੀ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
 ਫੋਨ: 91-98157-78469
 Sandhugulzar@yahoo.com

ਕੰਮ' ਉਹ ਭੀੜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਬੱਲੇ ਵਲ ਖਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਪਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਏਨਾ ਹਾਣ ਸਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦੇ ਦੁੱਖ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਹਵਾ ਦਾ ਸੁਆਦ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਪੌਣ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਦੁਖ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਤੇ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਬੰਮੂ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਹ ਬੰਮੂ ਵਹਿ ਪਿਆ ਸੀ।

ਏਥੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਅਣਹੋਣੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਡਰ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਘਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹੀਂ ਪੈਰੀਂ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਵੀ ਮਜਬੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖਬਰ ਚਮਕਾਉਣੀ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ 'ਪੂਰੀ ਨਿਮਰਤਾ' ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹਰ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਕਹਿ ਕੇ 'ਨਿਵਾਜ਼' ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅੰਤਿਕਾ
 ਰਾਵੀ ਪਾਰੋਂ ਬੁਸ਼ਰਾ ਏਜਾਜ਼॥
 ਮੈਂ ਰੋਈ ਮੈਂ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਈ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਆਵੇ ਕੱਲ੍ਹ।
 ਮੈਂ ਉਧਤੀ ਜਾਵਾਂ ਅੰਦਰੋਂ, ਮੇਰੀ ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਵੇ ਖੱਲ।
 ਨੀ ਤੱਤੀਏ ਹਿਜਰ ਦੁਪਹਿਰੇ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਟਲ।
 ਆ ਵਿਹੜੇ ਚੰਦਾ ਮੇਰਿਆ, ਮੇਰੀ ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਲ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਮਾਣ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਬਾਰੇ ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗ਼ਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ 1951 ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ) ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਕਿਲਕਾਰੀ ਮਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 30 ਤਾਰੀਖ 2011 ਨੂੰ ਉਹ ਇਸ ਜਗਨ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖਰ ਜਿਹੜੀ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਉਹ ਖੇਡਿਆ-ਕੁੱਦਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਮਿੱਟੀ

ਕੁਲਦੀਪ ਧਨੌਲਾ
 ਫੋਨ: 94642-91023

ਵਿਚ ਹੀ ਸਪੁਰਦ-ਏ-ਖ਼ਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬਚਨ ਕੌਰ ਸੀ। ਮਾਣਕ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਸੀ। ਗਾਇਕੀ ਉਸਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਇਆ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਭਾਵ ਕੀਰਤਨ, ਪਾਠ, ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿੰਡੇ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਾਸਟਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੇ ਵਧੀਆ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜਮਾਤਾਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਗਿਆ, ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਗਾਇਕੀ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਪਛੜਦਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਪੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਮਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ

ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ

ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਸੋ ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਮੁਹੰਮਦ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਜਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਿਆਂ। ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਅਤੇ ਉਸਤਾਦ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਭਰ ਗਈ।ਹਾਲੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਸਵਰਗੀ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਏ। ਲਤੀਫ ਨੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਗੀਤ ਗਾਇਆ। ਕੈਰੋਂ ਸਾਹਿਬ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਪਿੰਡ ਥਾਪੜਦੇ ਹੋਏ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 'ਮਾਣਕ' ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੁਲਦੀਪ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣਕ ਜੁੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਬਣ ਗਿਆ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ।

ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜਮਾਉਣ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਣਕ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਮੱਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕ ਹਰਚਰਨ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਢੋਲਕ ਮਾਸਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣੇ ਪਏ, ਭੁੰਜੇ ਸੌਣਾ ਪਿਆ, ਫਾਕੇ ਕੱਟਣੇ ਪਏ ਤੇ ਨੀਂਦਾਂ ਝਾਗਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਅਖੀਰ ਮਿਹਨਤ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਹਰਚਰਨ ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਸੀਮਾ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੀ। ਮਾਣਕ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਗਰੁੱਪ ਐਚ.ਐਮ.ਵੀ. ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਲਾਅਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਮਾਣਕ ਕੋਈ ਗੀਤ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣਕ

ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਮਾ ਨਾਲ 'ਲੱਗ ਕਰਾ ਮਿੱਤਰਾ, ਮਛਲੀ ਪਾਉਣਗੇ ਮਾਪੇ' ਅਤੇ 'ਜੀਜਾ ਅੱਖੀਆਂ ਨਾ ਮਾਰ, ਵੇ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਕੁੜੀ' ਇਹ 1968 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਸਤਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵੀ ਹੋਈ। ਗੀਤਕਾਰ ਹਰਦੇਵ ਦਿਲਗੀਰ (ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲਾ) ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਜਦੋਂ ਮਾਣਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਲਈ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਰਦੇਵ ਦਿਲਗੀਰ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਕ ਨੇ ਰਿਹਰਸਲ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਚ.ਐਮ.ਵੀ. ਕੰਪਨੀ ਨੇ 1973 ਵਿਚ ਉਹਦੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੱਢਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੁੱਲਾ, ਜੈਮਲ

ਫੱਤਾ, ਪੂਰਨ ਤੇ ਰਸਾਲੂ ਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਸਨ। 'ਦੁੱਲਿਆਂ ਵੇ ਟੋਕਰਾ ਚੁਕਾਈ ਆਣ ਕੇ', 'ਆਖੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸੱਦ ਜੈਮਲ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ' ਦੇ ਬੋਲ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੇ ਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਣਕ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ। ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਹੀ 'ਤੇਰੇ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ ਸੂਰਤ ਦੀਂ ਹਦੀ ਆ ਹੀਰ ਦੀ' ਐਲ.ਪੀ. ਨੇ ਤਾਂ ਮਾਣਕ ਤੇ ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ।

ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਣਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸਰੇ ਸੋਲੇ ਗੀਤ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਵੱਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਓਧਰ ਵੀ ਗੁੱਡੀ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਸਤਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਨਾਲ ਐ.ਪੀ. ਤਵੇ ਵਿਚ 'ਕਾਲੀ ਗਾਨੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ' ਮਾਣਕ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਕੈਪਕੋ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕੰਪਨੀ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਮਾਣਕ ਅਤੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋਮਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚਲੇ ਦੋਗਾਣੇ 'ਘਰੇਂ ਚੱਲ ਕੱਢੂੰ ਰੜਕਾਂ', 'ਜੱਟੀਏ ਜੇ ਹੋ ਗੀ ਸਾਧਣੀ' ਨੇ ਤਾਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੀ ਗੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਐਚ.ਐਮ.ਵੀ. ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਐਲ.ਪੀ. ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਾਣਕ ਦੇ ਅਮਰਜੋਤ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ, ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋਮਲ, ਸਤਿੰਦਰ ਬੀਬਾ, ਸੁਚੇਤ ਬਾਲਾ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਨਾਲ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਗਾਇਆ।

* ਨਾਲੇ ਬਾਬਾ ਲੱਸੀ ਪੀ ਗਿਆ, ਨਾਲੇ ਦੇ ਗਿਆ ਦੁਆਨੀ ਖੋਟੀ
 * ਕਾਲੀ ਗਾਨੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਰਾਤੀਂ ਟੁੱਟ ਗੀ

ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ
 * ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤੌਰਨੀ
 * ਚਿੱਤ ਕਰੇ ਹੋ ਜਾ ਸਾਧਣੀ
 * ਬਣ ਠਣ ਕੇ ਤੂੰ ਕੱਤਣ ਬੈਠਗੀ
 * ਮਛਲੀ ਦਾ ਪੱਤ ਬਣ ਕੇ
 * ਤੁਰੇ ਮੋਰਨੀ ਦੀ ਤੌਰ ਜੱਟੀ ਮੋਰਨੀ
 * ਮੱਖਣਾ ਮੱਖਣਾ ਕਰਦੀ ਦਾ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਵੇ ਸੁਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ
 * ਹਾਲੀ ਨੇ ਮਥੋਲ ਕਰਦੇ, ਤੇਰੀ ਆਈ ਨਾ ਦਲੀਪਿਆ ਪਿਆਰੀ
 * ਵੇ ਜਦੋਂ ਬੰਤੋ ਰੋਲ ਚੜ੍ਹਗੀ, ਮੁੰਡੇ ਰੋਣਗੇ ਰੁਮਾਲਾਂ ਵਾਲੇ
 * ਇਕ ਵੀਰ ਦੇਈ ਵੇ ਰੱਬਾ
 * ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਏ ਮਾਂ ਓ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲਿਓ
 * ਹੋਇਆ ਕੀ ਜੇ ਧੀ ਜੰਮ ਪਈ
 * ਗੋਲੀ ਮਾਰੇ ਏਹੋ ਜੇ ਬਣਾਉਟੀ ਯਾਰ ਦੇ
 * ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਵਿਕਦੀ
 * ਮੇਰੀ ਰੰਗਲੀ ਚਰਖੀ
 * ਚੰਨਾ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਖੈਰ ਮੰਗਦੀ
 * ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਯਾਰ ਲੱਭਣਾ
 * ਕਰ ਕਰ ਵੇਲਾ ਯਾਦ ਜਿੰਦੜੀਏ ਰੋਵੇਗੀ
 * ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਗਾਜ ਹੈ
 * ਪਿਆ ਸੀਸ ਉਤੇ ਚਲਦਾ ਆਰਾ ਵੇਖਿਆ
 * ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ ਸੀਸ ਤਲੀ 'ਤੇ ਤੋਲੀ ਜਾਂਦਾ ਏ
 * ਲੈ ਕੇ ਕਲੀਗੀਧਰ ਤੋਂ ਥਾਪੜਾ, ਦਿੱਤਾ ਚਰਨੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾ
 * ਛੇਤੀ ਕਰ ਸਰਵਣ ਬੱਚਾ, ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਦੇ ਓਏ
 * ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ 'ਤੇ ਦੁਹਾਈਆਂ ਪਾਵੇ, ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਟਰੱਕ ਬੱਲੀਏ
 * ਸੁੱਚਿਆ ਵੇ ਭਾਬੀ ਤੇਰੀ
 (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਿਸ ਕਰਨੀ ਰੀਸ

ਕੁਦਰਤ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ। ਸਮੁੱਚੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਇਸ ਦੀ ਇਨਾਇਤ। ਹਰ ਪਲ ਆਪਣੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀ। ਕੁਦਰਤ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਲਾਕਾਰ। ਅਮੁੱਲ ਅਤੇ ਅਜ਼ੀਮ। ਉਤਮ ਅਤੇ ਆਹਲਾ। ਅਲੱਗ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ। ਹਰ ਪਲ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਆਹਰ।

ਹਰ ਦਮ ਕਲਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀ। ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ, ਆਕਾਰਾਂ, ਅਠਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਿਗਰਦੀ। ਕਾਇਨਾਤ ਉਸ ਦੀ ਕੈਨਵਸ ਤੇ ਕੈਨਵਸ ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰਨਾ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਰਮ। ਇਸ ਕੈਨਵਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ। ਅਚੰਭਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਇੰਨੀ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹਰ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਦੁਲਾਰਦੀ ਅਤੇ ਉਸ 'ਚ ਵਿਭਿੰਨ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਦੀ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੇ ਸਦਕੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਅਲੋਕਾਰੀ ਨੁਹਾਰ ਬਖਸ਼ਦੀ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਕਲਾਕਾਰ ਕਿੰਨਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ। ਕੁਦਰਤ ਸਾਹਵੇਂ ਬੋਣਾ ਤੇ ਅਦਨਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ। ਉਹ ਕੁਝ ਕੁ ਕਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਦਾ। ਕੁਦਰਤ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਲਾਕਾਰੀ 'ਤੇ ਨਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਮੰਗਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਲਈ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੁੰਦੀ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੇਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦੂਰ ਤੀਕ ਫੈਲੇ ਮਾਰੂਥਲ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਹਵਾ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਰੇਤ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੇਖਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨਾ। ਰੇਤੀਲੀ ਧਰਤ 'ਤੇ ਕੈਕਟਸ ਦੇ ਬੂਟੇ 'ਤੇ ਖਿੜਿਆ ਫੁੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ। ਟਾਂਵਾਂ-ਟਾਂਵਾਂ ਬਿਰਖ ਰੇਤੀਲੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਰਿਆਵਲ ਦਾ ਜਾਗ ਲਾਉਦਾ, ਕੋਈ ਹਰਿਆ ਬੂਟਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹੀ ਦਾ ਨਾਦ ਅਲਾਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ। ਕੁਝ ਕੁ ਇਨਸਾਨਾਂ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਹਰ ਰੰਗ ਹੀ ਮਾਣਨ ਯੋਗ।

ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਹ ਕੋਹਾ ਕਮਾਲ ਕਿ ਇਕ ਬੱਚਾ ਬਚਪਣੇ ਤੋਂ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉਸੇ, ਨੁਹਾਰ, ਮੁਹਾਂਦਰਾ, ਸੋਚ ਅਤੇ ਸੁਪਨੇ ਬਦਲਦੇ। ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਉਮਰ ਨੂੰ ਤੁਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਹਦੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਬੰਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਰੰਗੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਉਥਤ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਅੰਗ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਤੀਲਪਨ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦਾ ਖੁੱਸ ਜਾਣਾ। ਜੋਸ਼, ਜਜ਼ਬਾ, ਜਜ਼ਬਾਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਜ਼ਮੀਰ ਤੇ ਜਗੀਰ ਬਦਲਦੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹ ਬਦਲਦੀਆਂ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕੈਸਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਕਿ ਬੰਦਾ ਹਰ ਦਮ, ਹਰ ਸਾਹੇ, ਹਰ ਦਿਨ, ਬਦਲਦਾ। ਇਹ ਬਦਲਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ, ਸਬੰਧ, ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਸੋਚ ਵੀ ਬਦਲਦੀ। ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਵੀ ਬਦਲਦੀ। ਬਦਲਣਾ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਵਰਤਾਰਾ। ਬਦਲਾਅ ਦੌਰਾਨ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ, ਇਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਰਤ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕੋਹਾ ਅਸਲ ਬਚਪਣੇ ਦਾ ਪਾਕੀਜ਼ ਮਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਲੀਤ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਦਰਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੱਧਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਭਾਂ, ਲਾਲਚਾਂ ਖ਼ਾਤਰ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਦਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਲੈਂਦਾ।

ਇਹ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੀ ਰੰਗ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕਤੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੌਤ ਦੀ ਪਨਾਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ। ਕੁਝ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਦੇ ਤੇ ਕੁਝ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੀੜਾਂ ਲੱਭਦੇ। ਕੁਝ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚੋਂ ਕਮੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਕਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਾਤ। ਕੁਝ ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ 'ਚ ਸੁੱਖ-ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੇ ਸਕੂਨ ਤਲਾਸ਼ਦੇ ਤੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤਾਤ ਕਾਰਨ ਭਟਕਦਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ।

ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਹਾ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਮਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਝੁੰਗੀਆਂ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਪਰ ਝੁੰਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰਦੇ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਦਗਾ, ਫ਼ਰੋਬ ਜਾਂ ਕਮੀਨਗੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਹ ਕੋਹਾ ਆਲਮ ਕਿ ਲਾਲਚੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦਾ। ਪਰ ਕੁਝ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ ਰੁੱਖੀ-ਸੁੱਕੀ ਖਾ ਕੇ ਡਕਾਰ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਰੂਹੀ-ਰੱਜਤਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ।

ਕੁਦਰਤ ਕਮਾਲ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰ। ਕਦੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ ਵੰਨੀ ਦੇਖਣਾ। ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ, ਚਮਕ, ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾਵਾਂ, ਸੂਰਜੀ ਮੰਡਲ, ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਉਪ-ਗ੍ਰਹਿ, ਸਭ ਕੁਝ ਅੱਬਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਜਲੋਆ। ਕਦੇ ਚੰਦਾ ਮਾਮਾ, ਕਦੇ ਮਾਈ ਬੁੱਢੀ ਦਾ ਝਾਟਾ। ਕਦੇ ਇਹ ਤਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਰਾ ਬਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਕਰਦੇ। ਕਦੇ ਸੂਰਜੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਬੱਝਿਆ, ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ। ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਧਰਤੀ ਦੁਆਲੇ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕਮਾਲ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕੋਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਿ ਸੂਰਜ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਵੀ ਰੁਸ਼ਨਾਉਂਦਾ। ਖੁਦਾ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਧਰਤ ਦੁਆਲੇ ਅਜੇਹਾ ਗੁਬਾਰ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਸਮੁੱਚੀ ਬਨਸਪਤੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਐ ਬੰਦੇ! ਤੂੰ ਇਸ ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਟਾਲੇਗਾ?

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ 'ਚ ਵਿਧਨ ਨਾ ਪਾਏ। ਕੁਦਰਤ ਅਸੀਮਤ ਨਿਆਮਤਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਦੀ, ਦੁਆਵਾਂ ਹੀ ਮੰਗਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦੁਆਵਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਦ-ਦੁਆਵਾਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਦੇ ਵਾਸੀ ਖੁਦ ਹੀ ਬਦਦੁਆ ਬਣ ਗਏ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਖੋਟ ਨਹੀਂ। ਸਦਾ ਸੰਪੂਰਨ, ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਣਤਾਈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦਾ ਕਮਾਲ ਕਿ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸਿਖਾਈ।

ਕਦੇ ਪਰਬਤਾਂ ਤੇ ਬਿਰਖਾਂ ਦੀ ਤਾਮੀਜ਼ ਤੇ ਤਰਤੀਬ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ। ਇਹ ਪਰਬਤ-ਲੜੀਆਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦੱਸਦੀਆਂ ਕਿ ਹਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ। ਬਰਫ਼ਾਂ ਨਾਲ ਢਕੀਆਂ ਪਰਬਤੀ

ਟੀਸੀਆਂ, ਹਰਿਆਵਲ ਵਿਚ ਛੁਪੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ, ਝਰਨਿਆਂ ਦੀ ਕਲਕਲ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਅਤੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ। ਬੰਦਾ ਕੱਲੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨਹੀਂ

ਸਗੋਂ ਇਕਸੁਰਤਾ ਤੇ ਸਾਂਝ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਪੂਰਤੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮੁੱਚੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਾਂਗੇ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿੱਧ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਪਾਲਾਂਗੇ ਤਾਂ

ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਮਿੱਧ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਪਰਬਤਾਂ ਵਰਗਾ ਜੇਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਲੀਏ। ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਨੂੰ ਤਦਬੀਰਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲੀਏ ਅਤੇ ਪਰਬਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰੀਏ। ਪਰਬਤ ਆਰੋਹੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਪਰਬਤੀ ਟੀਸੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਵਿਰਲਿਆਂ ਦਾ ਦਮਖਮ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਟੀਸੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਦੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕਤਾ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਿਆ?

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਉਹ ਕੰਢਿਆਂ ਦੀ ਗਲਵੱਕਤੀ ਦਾ ਨਿੱਧ ਮਾਣਦੇ, ਮਸਤ ਚਾਲ ਨਾਲ ਧਰਤ ਨੂੰ ਸਿੰਜਦੇ। ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦੇ। ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ, ਤਰਲਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਣੇ, ਜੀਵਨ-ਦਾਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਬਣਦੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਕਿ ਖੜ੍ਹੇ ਤੇ ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ ਜੋਤ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਜਦ ਕਿ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ। ਮੌਤ ਨਾਲੋਂ ਜੀਵਨ- ਦਾਨੀ ਬਣਨ ਦਾ ਉਦਮ ਕਰਨਾ।

ਵਿਨ ਦਰਿਆ, ਨਦੀਆਂ, ਝੀਲਾਂ, ਤਲਾਅ ਤੇ ਛੱਪਤ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਇਕ ਸੰਤੁਲਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ। ਅਸੀਂ ਛੱਪਤ 'ਤੇ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਕਦੇ ਗਲੀਜ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਹਿਸੂਸਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਣੀ ਨਿਰਮਲ ਕਰ ਕੇ ਕੀ ਖੱਟਿਆ, ਕਦੇ ਸੋਚਣਾ?

ਕਦੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਬੀਚ 'ਤੇ ਟਹਿਲਦਿਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨਾ। ਬੀਚ 'ਤੇ ਖਿੱਲਰੇ ਘੋਰੇ ਤੇ ਸਿਪੀਆਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਭਿਉਣ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰੂਹੀ ਠੰਢਕ ਕੀ ਹੁੰਦੀ? ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਝੱਸਣਾ ਤੇ ਟਕੋਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਕੂਨ ਦਿੰਦਾ। ਇਕ ਵੱਖਰਾ

ਅਨੁਭਵ ਜੋ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਮਾਣਨਾ ਜਾਣਦੇ। ਇਹ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲਹਿਰਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਸੋਰ ਅਤੇ ਚੰਨ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੀ ਸਾਂਝ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅੰਬਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਣਾ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਮੁੱਲਤਾ ਅਤੇ ਅਸੀਮਤਾ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀ ਅਰਥ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਬਣਨਾ ਲੋਚਿਆ? ਸਮੁੰਦਰ ਅਸੀਮਤ ਦਾਤਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਨਿਮਾਣਾ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਛਦਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਮਾਣਕ-ਮੌਤੀ ਬੀਚਾਂ 'ਤੇ ਖਿਲਾਰਦਾ। ਸਕੂਨ ਤੇ ਸਹਿਜ ਦਿੰਦਾ।

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਵਿਚੋਂ ਰਾਹਤ ਦੇ ਕੁਝ ਪਲ ਮਾਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਸਮਝਦੇ। ਕਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਚੰਨ ਦੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ, ਚਾਨਣੀ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁਲਣਾ, ਦਰਅਸਲ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਨਾਲ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਿਲਣੀ। ਇਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਅਕਹਿ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸਬੰਧ। ਸੋਚਣਾ! ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਅਹਿਸਾਨ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ।

ਖੁਦ ਨੂੰ ਉੱਚ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਨ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰੀਏ। ਅਹਿਸਾਸ ਉਸ ਦੇ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨੇ ਦਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ਕੁਝ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ਕੁਦਰਤ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੇਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਤਝੜ ਵਿਚ ਪੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਰੰਗ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰਜੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦਿਸ਼ਦਿਆਂ ਤੀਕ ਨਿਹਾਰਨਾ। ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਨਾਇਤ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਮਾਲ ਕਿ ਬਿਨ-ਪੱਤਰੇ ਬਿਰਖ ਤੇ ਟਾਹਣੀਆਂ ਮਾਯੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਰੁੱਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਤੋਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦੀ ਆਨੰਦਤਾ ਮਾਣਦੇ। ਨਵੀਂ ਉਮੀਦ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਪਾਲਦੇ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਨਿੱਪੱਤਰੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਯੱਥ ਮੌਸਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਝੱਲਦਿਆਂ ਵੀ ਕਦੇ ਵੀ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਜਾਣਦੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬਰ, ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਸਿਰਤ ਦੀ ਪਰਖ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਪਰਖ 'ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਉਤਰਦੀਆਂ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਹਰੀਆਂ ਕਚੂਰ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਡਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾਉਂਦੀਆਂ, ਬਿਰਖ ਨੂੰ ਹਰਿਆਵਲ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਵੀ ਲਾਉਂਦੀਆਂ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਮਾਲਕਾਰੀ ਦੇਖਣ ਲਈ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਗੇੜਾ ਲੀਓ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਝੂਮਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਦੂਰ ਤੀਕ ਪਸਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਜੇਹਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰੀ ਦੇ ਸਦਕੇ ਜਾਵੇਗੇ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਿਣਕਾ ਬਣਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰੋਗੇ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕੋਹਾ ਕਮਾਲ ਕਿ ਧਰਤੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭਰੇ ਭੜੋਲਿਆਂ ਦਾ ਦਾਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੀ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਭੋਖਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ।

ਕੁਦਰਤ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀਏ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦਿੰਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੁ ਅਜੇਹਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਬੰਦਾ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦਿੱਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣ ਸਕੇ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਨੂਠੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੇਖਣ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਹੇਠਲੇ ਜੀਵ-ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵੰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ। ਕਦੇ ਤਿਤਲੀਆਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਰਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ। ਪਰਾਂ ਤੇ ਲੰਮੇਰੀ ਤੇ ਉਚੇਰੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਲੀ ਰੱਖਦੇ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਦੇ। ਪਰ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਜਮਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਨਹੀਂ ਪਰਤਦੇ ਜਦ ਕਿ ਕੁੰਜਾਂ ਆਪਣੇ ਬਚੜਿਆਂ ਦੀ ਖੈਰ-ਸੁੱਖ ਜਾਣਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਲ੍ਹਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਤਦੀਆਂ।

ਬੰਦੇ ਦੀ ਬੇਵਤਨੀ ਤੇ ਨਿਰਮੋਹਪਣ ਦਾ ਕੋਹਾ ਰੰਗ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੁੱਕ ਗਈਆਂ। ਦੱਸਿਓ! ਜੜ੍ਹ ਹੀਣ ਮਨੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ? ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵੀ ਤਰੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੁੰਜਾਂ ਦੇ ਬੋਟਾਂ ਨੂੰ ਚੋਗ ਚੁਗਾਉਂਦੀ। ਕਦੇ ਕੈਮਲੂਪ ਦੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਵਾਵਾਂ ਹੱਥ ਸੁਗਮ-ਸੁਨੇਹੇ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਦੱਸਦੀ। ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਭੇਜਣਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇਗਾ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ, ਸਮਝਾਂ, ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮਨੁੱਖ ਕੋਹਾ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਕਿ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਅਬਾਦੀ ਲੱਭ ਰਿਹਾ। ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਬਰਬਾਦੀ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਅਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ। ਉਜੜ ਗਈਆਂ ਤਵਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਮਰ-ਮੁੱਕੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਨਕਸ਼ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਖ਼ਤੀ ਤੋਂ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ।

ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਵਾਂਗ ਕਲਾਕਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਕਲਾਕਾਰੀ ਯਤੀਮ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹਮਦਰਦੀ, ਖਾਲੀ ਬਸਤੋ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਦਾਨ, ਗਿਆਨ-ਹੀਣ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਜੋਤ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਜੋਦਤੀ, ਨੰਗੇ ਜਿਸਮ ਲਈ ਕੱਜਣ, ਛੱਡ-ਹੀਣ ਲਈ ਸਿਰ ਦੀ ਛੱਡ, ਕਿਸੇ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਜਾਂ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਉਦਮ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਰੋ। ਕੁਦਰਤ ਤੁਹਾਥੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਕਲਾਕਾਰ ਬਣਨਾ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਬਣ, ਸੰਤੁਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਸਰਫ ਬਣਨਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੁਨੱਸਰ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
* 'ਜਣਨੀ ਜਣੇ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜਨ ਜਾਂ ਦਾਤਾ ਜਾਂ ਸੂਰ
ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਗਾਇਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਾਣਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੇਵ ਥਰੀਕੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾ ਵੀ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਪਰ ਜੋ ਝੰਡੇ ਮਾਣਕ ਨੇ ਗੱਡੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਦੇ ਗਾਇਕ ਮਾਈਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫਤ ਕੇ ਸਿਰਗਟ-ਬੀਤੀ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੁੰਨੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਾਣਕ ਮਾਈਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫਤਨ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਮਾਈਕ ਤੋਂ ਹੱਥ, ਦੋ ਹੱਥ ਦੂਰ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।
ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਵੰਨਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਣਕ ਚੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮਤਿੱਕਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਕਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਅਤੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋਮਲ ਨਾਲ ਗਾਏ ਉਸਦੇ ਦੋਗਾਣੇ

ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਣਕ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਮਾਣਕ ਦੀ ਗਾਈ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਵਾਰ 'ਲੈ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਤੋਂ ਬਾਪੜਾ' ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲੂੰ-ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਟੇਜ ਦਾ ਆਰੰਭ ਉਹ ਏਸੇ ਵਾਰ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਮਾਣਕ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਾਇਕੀ ਗਿਣਾਤਮਕ ਪੱਖੋਂ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਣਾਤਮਕ ਪੱਖੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ।
ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੇ 'ਝੰਡੇ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੇ' ਕੈਸੇਟ ਵੀ ਕਰਵਾਈ। ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗੀਤ ਗਾਏ।
ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੀਤ ਦੇਵ ਥਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਮੁੱਖ ਗਿੱਲ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਸਨਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਅਜ਼ਾਦ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੌਰਥ, ਚੰਨ ਗੁਰਾਇਆਂ ਵਾਲਾ, ਪਾਲੀ ਦੇਤਵਾਲੀਆਂ, ਬਲਬੀਰ ਲਹਿਰਾ,

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲ, ਜੀਤ ਗੋਲੇਵਾਲੀਆ, ਚਮਕੌਰ ਚਮਕ, ਅਲਬੇਲ ਬਰਾੜ, ਬਚਨ ਬੇਦਿਲ, ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੱਗਾ ਗਿੱਲ, ਜਲੌਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ, ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੌਰਥ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕਣਕਵਾਲ, ਸੀਤਾ ਗੋਲੇ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਬਿੱਕਰ ਮਹਿਰਾਜ ਆਦਿ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗੀਤ ਵੀ ਉਸਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਏ ਹਨ।
ਉਹ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਪੌਡਾਂ ਤੇ ਡਾਲਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।
ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਾਣਕ ਨੇ 1973 ਵਿਚ ਗਾਇਆ। ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 1981 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਦੇਵ ਥਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜੋਲ ਵਧਣ 'ਤੇ ਮਾਣਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਥਰੀਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਲਈ। ਉਥੇ ਹੀ 1975 ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਸਰਵਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। 1985 ਵਿਚ ਮਾਣਕ ਥਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ

ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰ ਲਈ।
ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਣਕ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਅਕਤੂਬਰ 1991 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਮਾਣਕ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹੋਣਾ ਸੀ ਤੇ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਜਪਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸ਼ਰਮਾ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸਨ। ਇਕੱਠ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਦਾ ਓਪਨ ਏਅਰ ਥੀਏਟਰ ਨੌਕੋ-ਨੌਕ ਭਰ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਓਪਨ ਹਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਜਿੰਨੀ ਜਨਤਾ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਮਾਣਕ ਨੇ ਸਨਮਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਇਕੱਠ ਦੇਖ ਉਥੇ ਹੀ 'ਖਾੜਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਅੰਦਰਲਾ ਸਨਮਾਨ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਸਰਵਜੀਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ

ਸੀ ਮਾਣਕ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਣਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਨੇਹ।
18 ਸਤੰਬਰ 1993 ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲ ਵਿਖੇ ਇਕ ਕਾਰ ਅਤੇ ਨਗਦ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਾਣਕ ਬਠਿੰਡੇ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸੀਟ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਿਆ ਪਰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ 'ਠੇਕੇਦਾਰ' ਨੇ ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੇ।
ਮਾਣਕ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਯੁੱਧਵੀਰ ਮਾਣਕ ਅਤੇ ਧੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਣਕ ਹਨ। ਯੁੱਧਵੀਰ ਮਾਣਕ ਨੇ ਪਿਛੇ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਹੀ ਫੜੀ। ਉਸਨੇ ਬਾਲ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰੰਤੂ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁੱਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਸਦਮੇ ਕਾਰਨ ਮਾਣਕ ਵੀ ਮੰਜੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖਰ 30 ਨਵੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਿਆ।

ਏਕ ਹੈਂ ਤੇ ਸੇਫ ਹੈਂ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵੱਡੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ 'ਏਕ ਹੈਂ ਤੇ ਸੇਫ ਹੈਂ' ਨਾਹਰਾ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਹਰਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭੈਅ ਦਿਖਾ ਕੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਉਪਰ ਹੋਏ ਕਬਿਤ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸੇਫ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਭਲਾ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਏਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਅੱਜ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੰਜੇ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ? ਇਸ ਨਾਹਰੇ ਦਾ ਮੰਤਵ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਮਕਸਦ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿਵਸਥਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਅਦਾਨੀ ਅੰਬਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਸੇਫ ਭਰਨਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨਾਹਰਾ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇੱਕ ਪਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਕੇ ਇੱਕਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਦਾਨੀ ਅੰਬਾਨੀ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧਣ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਹਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਦੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਧਰਾਵੀ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਧਰਾਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਠੱਠੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਕੁ ਵਰਗ ਮੀਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਲੱਖ ਲੋਕ ਤੁਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੈਵਾਨੀ ਵਸੋਬੇ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ 'ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ' ਅੰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਏਥੋਂ ਦੇ 15 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾ ਕੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਕਾਰਨ ਵਰੰਟ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਦਾਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਜਤਾਈ ਚਿੰਤਾ ਹੋਰ ਉਘੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਾਹੁਲ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸੇਫ਼ (ਤਿਜੋਰੀ) ਲੈ ਆਏ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਦਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦੋ ਪੋਸਟਰ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਖਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਚ ਅਦਾਨੀ ਤੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ ਤੇ ਹੋਰ 'ਏਕ ਹੈਂ ਤੇ ਸੇਫ ਹੈਂ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਨਾਹਰੇ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ 'ਮੋਦਾਨੀ' ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਅਦਾਨੀ-ਮੋਦੀ ਜੁੱਡਲੀ ਦੇ ਇਜਾਰੇਦਾਰਾਨਾ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸੇਫ਼ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਹਰੇ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸੇਫ਼ ਨੂੰ ਤਿਜੋਰੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪੋਸਟਰ ਵਿਚ ਧਰਾਵੀ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਸੀ, 'ਧਰਾਵੀ ਕਾ ਭਵਿਸ਼ਯ ਸੇਫ਼ ਨਹੀਂ, 15 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਕੋਂ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਕੀਯਾ

ਜਾਏਗਾ'। ਮੋਦਾਨੀ ਤੋਂ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਿਕਸਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਟੇਟ ਸੈਕਟਰੀ ਕਿਸਿੰਗਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਅਮਲਾਂ ਵਿਚ ਏਨਾ ਘਿਉ ਖਿਚਤੀ ਸਨ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਂ 'ਨਿਕਸਿੰਗਰ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਮੋਟੇ ਹਮ-ਸ਼ਕਲ ਭਰਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਜੋ ਇੱਕ

ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਚਿਪਕੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਮਾਤੀਆਂ ਨੇ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਨਾਂ 'ਬਣ' ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਬੀਜੇਪੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਬੁਲਾਰੇ ਸੰਬਿਤ ਪਾਤਰਾ ਵੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਕੇ ਦੋ ਪੋਸਟਰ ਲੈ ਆਏ। ਇੱਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, 'ਮਾਲ ਤਿਜੋਰੀ ਕੇ ਅੰਦਰ, ਦੋਨੋਂ ਬੋਲ ਪਰ ਬਾਹਰ'। ਮਤਲਬ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਮਾਂ ਪੁੱਤ ਸੋਨੀਆ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਜਮਾਨਤ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪੋਸਟਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ, 'ਛੋਟਾ ਪੋਪਟ, ਕਰ ਦੀ ਆਪਣੀ, ਪਾਰਟੀ ਚੋਪਟ' ਨਾਲ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਪੋਪਟ ਦੀ ਛੇੜ ਪਾਈ ਗਈ। ਮਰਾਠੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤੇਤੋਂ ਨੂੰ ਪੋਪਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਂਦਰ, ਗਧੇ ਜਾਂ ਉਲੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਰਥ ਮੁਰਖ, ਬੁੱਧੂ ਹੈ। ਤੇਤਾ ਇੱਕੋ ਰੱਟ ਲਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ, ਮਾਨੋਂ ਬੁੱਧੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੁਰਖ ਬਣਨ ਲਈ ਪੋਪਟ ਬਣਨਾ ਉਕਤੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਬਾਨੀ ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ 'ਛੋਟਾ ਪੋਪਟ' ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਖਿੱਧ ਰੁਝਾਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂਤਵ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮੂਹਰੀ ਹਨ। ਸੂਰੂ ਵਿਚ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਵਿਵਹਾਰਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਘੱਟ ਪਕੜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਮੌਜੂ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਨਾਂ ਪੱਪੂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਤਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ। ਫਿਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ

ਵਿਚ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਬਾਲ ਬੁੱਧੀ ਕਿਹਾ। ਮੋਦੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਨਾਂ ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਆ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਵੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਧਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀਆ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੰਬਿਤ ਹੁੱਬ ਕੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਪੱਪੂ ਤੋਂ ਅਗਲੇਰੀ ਉਪਾਧੀ ਪੋਪਟ ਨਾਲ

ਨਿਵਾਜਣਾ ਸੂਰੂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਸੰਬਿਤ ਨੇ ਰਾਹੁਲ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਨਜ਼ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਫਜ਼ ਸੇਫ਼ ਤੇ ਤਿਜੋਰੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਸੇਫ਼ ਅੱਡ ਅੱਡ ਸੰਕਲਪ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਬਿਤ ਨੇ ਉਲਟਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਕਿ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਤਿਜੋਰੀਆਂ ਭਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਲੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਦੋਵੇਂ ਸੇਫ਼ ਵਾਕਈ ਅਣਜੋੜ ਹਨ? ਪਹਿਲਾਂ ਬੋੜਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਸ਼ਕ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ 'ਬੋਲੀ ਅਵਰ ਤੁਮਾਰੀ' ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਫਿਕਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੇਤਹਾਸਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਬੰਧਕ, ਯੋਜਕ ਤੇ ਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਕੋਡ ਮਿਕਸਿੰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਜਬ ਵੀ ਮੈਂਟ'। 'ਏਕ ਹੈਂ ਤੇ ਸੇਫ਼ ਹੈਂ' ਨਾਹਰੇ ਵਿਚ 'ਸੇਫ਼' ਪਰੋ ਕੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਘੁਲ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਫਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ ਸ਼ਬਦ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਧੜਾ ਧੜ ਕਢਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਸੇਫ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਸਲਾਮਤ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਬਲੇ ਗੌਰ ਹੈ ਕਿ ਤਿਜੋਰੀ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਿਜੋਰੀ) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ

ਸੇਫ਼ ਵੀ ਦਰਅਸਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਸੇਫ਼ ਹੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਸੇਫ਼ ਉਹ 'ਪਾਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀਮਤੀ ਸ਼ੈਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਣ'। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਸੇਫ਼ ਸ਼ਬਦ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ। ਉਦੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨੇ ਬਚਾਇਆ, ਰਾਮ ਰੱਖਾ, ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ, ਮੁਕਤ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਸਨ। ਇਹ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਪੱਕੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ, ਤੰਦਰੁਸਤ, ਅਰੋਗ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ salvus ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਭਾਰੋਪੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ *sol ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮੁੱਚਾ, ਸਾਰਾ, ਸਗਲਾ, ਮੁਕੰਮਲ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਹਤਮੰਦ, ਤੰਦਰੁਸਤ ਦੇ ਭਾਵ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਉਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਬੀਮਾਰੀ, ਚੋਟ ਆਦਿ ਦੀ ਕੋਈ ਖੋਟ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ whole ਵਿਚ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ, ਨਿਰੋਗ, ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ 'ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆ' ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ, health ਸ਼ਬਦ ਇਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚਾ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਮੂਲ *sol ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਵਾਰੀ: ਕੈਥੋਲਿਕ, ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ ਇਸ ਗਰੀਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਨ, ਸਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ, ਅਰਥਾਤ ਜਗਤ ਭਰ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਹੋਲੋਕੋਸਟ: ਜੋ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜਲਾਇਆ ਗਿਆ (caust = ਜਲਾਉਣਾ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਲਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਬਲੀ), ਸੈਲਿਊਟ (ਪੰਜਾਬੀ ਸਲੂਟ) ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ ਹੈ 'ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ'। ਸਬੰਧ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਆਏ 'ਸਲਾਮਤ' ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਲਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸੈਲਿਊਟ ਜਿਹੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਸਾਂਤੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਸੋਲਿਡ (solid): ਠੋਸ, ਸਾਲਮ, ਸਾਬਿਤ ਸਬੂਤ, ਅਖੰਡ, ਅਣਵੰਡਿਆ। ਅਵੇਸਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ 'ਹਰੁਦਾ' ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਤਾ, ਅਰੋਗਤਾ, ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਸਲਾਮਤੀ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਚ-ਮਿਚ ਗਿਆ 'ਹਰ' ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ, 'ਹਰ ਦਿਨੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ' - ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, 'ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚਿਤਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਨਾ ਹਰਦਾ' - ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼।

ਸਜਾਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ *ਸਰਵਹ ਵਿਚ ਵੀ ਸਮੁੱਚਤਾ, ਸਲਾਮਤੀ, ਨਿਰੋਗਤਾ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੁਖ ਅਰਥ ਸਾਰੇ,

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਹਰ ਕੋਈ, ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚਾ, ਸਾਰਾ ਪੂਰਾ, ਸੰਪੂਰਨ, ਮੁਕੰਮਲ ਵੀ ਹੈ। ਨਾਂਵ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਸਰਵ/ਸਰਬ ਖੂਬ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਔਖਧੁ ਨਾਮ', 'ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ' - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ, ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ, ਸਰਵੋ ਸਰਵਾ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਸਰਬਾਂਗੀ, ਸਰਬੱਗ ਆਦਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਯੁਕਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਆਰਿਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਸਾਰਾ' ਵੀ ਸਰਵ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਉਤਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੱਸ ਆਖਰੀ ਵ ਧੁਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆ ਧੁਨੀ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ, 'ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਕਰੇ ਜੀਅ ਸਾਰਾ' - ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ 'ਸਭ' ਹਿੰਦੀ 'ਸਬ' ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸਰਵ ਦੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਬੱਸ ਰ ਧੁਨੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਸੱਭ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਟੋਨ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਬਣਿਆ, 'ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ' - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਲਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਸ ਧੁਨੀ ਹ ਵਿਚ ਵਟਣ ਨਾਲ ਹਭ ਸ਼ਬਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, 'ਜਾ ਮੂੰ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਤੂ ਤਾ ਹਭੇ ਸੁਖ ਲਹਾਉ' - ਭਖਣੇ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਣੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਲੱਗੀ ਸਿਲ 'ਤੇ ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, 'ਸਵ ਆਸਾਵ ਅਫਰੂ ਤੇ ਲੋ' ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਮਝ ਆਇਆ: ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ 'ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਅਫਰੂ ਤੋਂ ਲਿਆ'। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕ ਸਭ ਨੂੰ ਸਵ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਸਰਵ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੇਫ਼ ਲਈ ਆਮ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਾਡਾ ਦੇਸੀ ਜਾਪਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਤਿਜੋਰੀ' ਅਸਲ ਵਿਚੋਂ ਮੂਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'treasury' ਦਾ ਵਟਿਆ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੋਂ treasure (ਖਜ਼ਾਨਾ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਕੇ ਸੋਹਦਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਏਨਾ ਕੁ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਰੱਖਣਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ 'ਧਰਨਾ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਜਾਤੀ ਹੈ।

ਅੰਦਰੂਨੀ ਜੋਸ਼ ਲਈ ਖਾਓ ਖਜੂਰ

'ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਠੰਢੇ ਮੌਸਮ 'ਚ ਸੁਆਦੀ ਫਲ ਖਜੂਰ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪੁਰਾਣੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ'।

100 ਗ੍ਰਾਮ ਫਲ ਖਜੂਰ ਵਿਚ ਕੈਲੋਰੀਜ਼-277, ਕਾਰਬੋਜ਼-75 ਗ੍ਰਾਮ, ਫਾਈਬਰ-7 ਗ੍ਰਾਮ, ਪ੍ਰੋਟੀਨ-2 ਗ੍ਰਾਮ, ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ-20%, ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ-14%, ਕੈੱਪਰ-18%, ਮੈਂਗਨੀਜ਼-15%, ਆਇਰਨ-5% ਅਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਬੀ-6 12%, ਬੋਰਾਨ, ਕੈਂਬਾਲਟ, ਫਲੋਰਾਈਨ, ਸੋਲੇਨੀਅਮ, ਜਿੰਕ ਵਗੈਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਖਜੂਰ ਅੰਦਰ ਐਂਟੀ-ਆਕਸੀਡੈਂਟ, ਯਾਨਿ ਜੋ ਆਕਸੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰੋਕ ਕੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਸੈੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੇਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਖਤਰਨਾਕ ਰੈਡੀਕਲਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

* ਸ਼ਾਦੀ-ਸੁਦਾ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਆਮ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਂਝਪਨ, ਜਿਸਦਾ ਕਾਰਨ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ, ਅਲਕੋਹਲ ਦਾ ਵੱਧ ਸੇਵਨ,

ਰੋਡੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਵੱਧ ਐਕਸਪੋਜ਼ਰ ਵਗੈਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੰਦਰੁਸਤ ਬੱਚੇ ਲਈ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 5-5 ਖਜੂਰਾਂ ਗਰਮ

ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

* ਖਜੂਰ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਤੌਤ ਬੀਟਾ ਡੀ-ਗਲੂਕਨ ਖਤਰਨਾਕ ਬਿਮਾਰੀ ਕੈਂਸਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਟਿਊਮਰ ਦੇ ਵਧਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।
* ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਚੱਕਰ ਆਉਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ 5-7 ਬਿਨਾ ਗੁਠਲੀ ਖਜੂਰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲ ਕੇ ਜਾਂ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਨ ਕਰੋ।

* ਕਬਜ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਬਿਨਾ ਗੁਠਲੀ 6 ਖਜੂਰਾਂ 1 ਕੱਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਾਤ ਭਰ ਭਿਉਂ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਸਵੇਰੇ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਬਿਨਾ ਬਰੱਸ਼ ਕੀਤੇ ਇਹ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਤੇ ਨਾਲ ਚਮਚੇ ਨਾਲ ਖਜੂਰ ਦੇ ਦਾਨੇ ਵੀ ਖਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
* ਪਿੱਠ ਦਰਦ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ 1 ਕੱਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ 5 ਖਜੂਰਾਂ ਬਿਨਾ ਗੁਠਲੀ, 1 ਚਮਚ

ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਠੰਢੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਫਲ ਖਜੂਰ ਖਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਠੰਢੇ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਗਰਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਆਦੀ ਫਲ ਖਜੂਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਖਜੂਰ ਭੋਜਨ ਦਾ ਖਾਸ ਹਿੱਸਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਮੁੱਖ ਉਤਪਾਦਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਸ਼ਵ ਉਤਪਾਦਨ 8.5 ਮਿਲੀਅਨ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਰਾਕ, ਬੀਰਾਨ, ਅਰਬ, ਉੱਤਰੀ

ਅਨਿਲ ਧੀਰ

ਅਫਰੀਕਾ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਮੋਰਾਕੋ ਤੱਕ ਅਤੇ ਖਜੂਰ ਮੇਡੂਲ, ਡੇਗਲਟ ਨੌਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ, ਦੱਖਣੀ ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿਚ ਸਨੌਰਾ ਤੇ ਬਾਜਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਘਰੇਲੂ ਰਸੋਈ, ਮਿਠਾਈਆਂ ਤੇ ਬੇਕਰੀ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੋਥੀ ਪਾਉਡਰ ਮਿਕਸ ਕਰ ਕੇ ਉਬਾਲੋ। ਪਾਣੀ ਔਧਾ ਰਹਿ ਜਾਣ 'ਤੇ ਗੁਨਗੁਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਲਗਾਤਾਰ ਪੀਓ।
* ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਔਧਾ ਚਮਚ ਅਜਵੈਨ 1 ਕੱਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਬਾਲੋ। ਇਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ 3-4 ਖਜੂਰਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰੋ।
* ਗਠੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੈਸ਼ਾਨ ਬਿਨਾ ਗੁਠਲੀ 5 ਖਜੂਰਾਂ ਦੇ ਔਧਾ ਚਮਚ ਗਰਮ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਵਿਚ ਮਿਕਸ ਕਰਕੇ ਸੁਆਦ ਮੁਤਾਬਕ ਨਮਕ ਮਿਕਸ ਕਰ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ।
* ਚਲ ਰਹੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਖਜੂਰ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਇਨਸੂਲਿਨ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗਲੂਕੋਜ਼ ਦੇ ਲੈਵਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਲ ਖਜੂਰ ਡਾਇਬਟੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਬਦਲ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।
* ਝੜਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਖਜੂਰ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਤੌਤਾਂ 'ਤੇ ਰਿਸਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਖਜੂਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਆਇਰਨ ਆਦਿ ਤੌਤਾਂ ਕਾਰਨ ਬਲੱਡ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਵਧਾ ਕੇ ਖੋਪੜੀ ਨੂੰ ਪੋਸ਼ਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
ਨੋਟ: ਕੁੱਠਿਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਸੀਨੀਅਰਜ਼, ਡਾਇਬਟੀਜ਼ ਦੇ ਰੋਗੀ ਅਤੇ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਜੂਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਆਪਣੇ ਫੈਮਿਲੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਲਾ ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ

ਫਿਲਮ 'ਅਗਨੀ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ।

ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।” ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਨੇ 'ਅਗਨੀ' ਦਾ ਟਰੇਲਰ ਲਾਂਚ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਦੱਸਿਆ, “ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਚੰਗੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ; ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਸਾਡਾ ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫਿਲਮ 'ਅਗਨੀ' ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਾਂਗੇ। ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਹ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਕਈ ਦਿਲ ਨੂੰ ਫੂਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।”

ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਫਿਲਮ 'ਭਾਗ ਮਿਲਖਾ ਭਾਗ' ਕਰ ਕੇ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦੌੜਾਕ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਾਹੁਲ ਢੋਲਕੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੱਸੇਗੀ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਖੜਨ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **-ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ**

ਅਦਾਕਾਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ 'ਅਗਨੀ' ਅੱਗ ਬੁਝਾਉ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਗਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਾਹੁਲ ਢੋਲਕੀਆ ਹਨ। ਫਿਲਮ

ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਮ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਅਤੇ ਚਿਤੋਸ਼ ਸਿਧਵਾਨੀ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਐਮਾਜ਼ਨ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਤਹਿਤ ਅਸੀਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹ

‘ਟਾਇਟੈਨਿਕ’ ਵਾਲੇ ਕੇਟ ਤੇ ਲਿਊ

ਸਾਲ 1997 ਵਿਚ ਆਈ ਮਿਸਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਟਾਇਟੈਨਿਕ' ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੋੜੀ ਕੇਟ ਵਿੰਸਲੈੱਟ ਅਤੇ ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਡੀਕੈਪਰੀਓ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵਿਚ ਹਾਰਮਨੀ ਗੋਲਡ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਕੇਟ ਵਿੰਸਲੈੱਟ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਇਕੱਠੀ 'ਲੀ' ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਮੌਕੇ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਇੱਥੇ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੋ ਜੀਅ ਜਨਮ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੋਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਲਈ ਇਸ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ

ਸਰਸਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲਈ 'ਟਾਇਟੈਨਿਕ' ਬੜੀ ਫਿਲਮ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੇਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਛਾ ਗਏ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਵਾਲਾ ਮੁਕਾਮ 'ਟਾਇਟੈਨਿਕ' ਵਰਗੀ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਇਕੋ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਫਰ ਇਕੋ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕਰ ਆਏ ਸਨ। 'ਟਾਇਟੈਨਿਕ' ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਜੇਮਸ ਕੈਮਰੂਨ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। **-ਕੁਦਰਤ ਕੌਰ**

ਨਵੇਂ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੁਦਈ ਮਨੋਜ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰ ਮਨੋਜ ਬਾਜਪਾਈ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਬੜਾ ਆਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ

ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ

ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਨਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਜਗਿਆਸਾ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ।”

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਮਨੋਜ ਬਾਜਪਾਈ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਡਿਸਪੈਚ' 13 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਰਚਿਤਾ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਨੂ ਬਹਿਲ ਹਨ। ਮਨੋਜ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨਗੇ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਅਰਚਿਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਹਾਨਾ ਗੋਸਵਾਮੀ, ਆਨੰਦ ਅਲਕੁੰਤੇ

ਵਰਗੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਰ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ੂਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਸ਼ੂਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਇੰਜ ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਐਲਟੀ ਸ਼ੋਅ 'ਕੌਨ ਬਣੇਗਾ ਕਰੋੜਪਤੀ' (ਕੇ.ਬੀ.ਸੀ.) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਵਿਚ 'ਕੌਨ ਬਣੇਗਾ ਕਰੋੜਪਤੀ' ਦੇ ਨਵੇਂ ਐਪੀਸੋਡ ਦੌਰਾਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ 'ਚ ਸ਼ੂਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸ਼ੂਜੀਤ ਸਰਕਾਰ

ਆਮਨਾ ਕੌਰ

ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਆਈ ਵਾਂਟ ਟੂ ਟਾਕ' ਦੇ 22 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਐਲਟੀ ਸ਼ੋਅ 'ਕੌਨ ਬਣੇਗਾ ਕਰੋੜਪਤੀ' ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਐਪੀਸੋਡ ਦੀ ਕਲਿੱਪ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ੂਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਨ।

ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਲ 2000 ਵਿਚ 'ਕੇ.ਬੀ.ਸੀ.' ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ੂਜੀਤ ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਨ।”

ਸ਼ੂਜੀਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਉਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਆਨਲਾਈਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿਧਾਰਥ ਬਾਸੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬਾਬੂ

ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਂ, ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੇ.ਬੀ.ਸੀ. ਲਈ ਮੁੰਬਈ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਮੁੰਬਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ।

ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪਹੀਆ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ।”

Reliable

Trucks & Trailer Repair Shop

7401 Brookville Road Indianapolis, IN 46239

- * Truck & Trailer Alignment
- * Truck Oil Change
- * Truck & Trailer Brakes
- * Shock and Chambers
- * Drive Lines & AC Work
- * Tire Change, Repair, & Balance
- * Reefer Oil Change
- * DPF Work
- * Nox Sensor
- * Truck & Trailer Bushings
- * Air Compressor *
- * Air Dryer
- * Radiator Change

ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ, ਟਰੱਕ ਆਇਲ ਬਦਲਣ, ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਬਰੇਕਾਂ, ਟਾਇਰ ਬਦਲਣ, ਰਿਪੇਅਰ ਅਤੇ ਬੈਲੇਂਸ, ਰੀਫਰ ਆਇਲ ਬਦਲਣ, ਏਅਰ ਡਰਾਈਰ, ਰੇਡੀਏਟਰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

Gurbaksh S Randhawa: 317-800-2976

Sam Bhullar: 317-995-2020